

Finansdepartementet

NAALAKKERSUISUT

GOVERNMENT OF GREENLAND

Politisk-Økonomisk Beretning 2015

Politisk-Økonomisk Beretning 2015

Naalakkersuisut skal i henhold til budgetloven fremlægge en årlig Politisk-Økonomisk Beretning på Inatsisartuts forårssamlinger.

Udover at belyse Grønlands Selvstyres økonomi og den generelle udvikling i indtægter og udgifter, er formålet at foretage en analyse af økonomi- og aktivitetsudviklingen på et eller flere centrale udgifts- og indtægtsområder, herunder i forhold til finanslovens forudsætninger.

Beretningen har til hensigt at øge informationen om Grønlands Selvstyres økonomi og danne grundlag for en kvalificeret debat om den økonomiske udvikling i Selvstyret og i Grønland som helhed.

Beretningen har også til hensigt at synliggøre særlige problemområder og udviklingstendenser, og skal i henhold til lovgivningen have en form, så den kan indgå i Naalakkersuisuts og Inatsisartuts overvejelser om den økonomiske udvikling og prioritering.

Naalakkersuisuts nærværende Politisk-Økonomiske Beretning for 2015 skal ses i sammenhæng med Naalakkersuisut's arbejde med forslag til finanslov for 2015, samt det kommende forslag til finanslov for 2016.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	Forord	3
2	Indledning	4
3	Den økonomiske situation og strukturelle problemer	6
3.1	Landskassens økonomi	11
3.2	Gældsudvikling	19
3.3	Tilskud og krydssubsidiering	21
4	Behovet for reformer	24
5	Den økonomiske politik og bedre styringsværktøjer	28
6	Elementer i den kommende holdbarheds- og vækstplan	36
6.1	Reformer og initiativer for at øge uddannelsesniveaulet	38
7	Reformer for at fremme vækst og omstilling til en flerstrengt økonomi	42
7.1	Erhvervsudvikling og økonomisk vækst	42
7.1.1	Erhvervspolitik i udvikling	43
7.1.2	Investeringer i bedre infrastruktur	43
7.1.3	Turisme	45
7.1.4	Råstoffer	46
7.2	Fiskeriet	47
7.3	Beskæftigelsesstrategi	50
7.4	Reformer for at modernisere den offentlige sektor	52
7.4.1	Effektiviseringer i den offentlige sektor	52
7.4.2	Øget samarbejde med kommunerne og bedre arbejdsdeling	55
7.4.3	Koordineret og rullende anlægssektorplanlægning	57
7.5	Reformer af skattesystemet og af velfærdsydelse	59
7.5.1	Reform på pensionsområdet	59
7.5.2	Reform af andre velfærdsydelse og skattesystemet	61
7.5.3	Reform på boligområdet	63
8	Andre indsatsområder	65
8.1	Indsats i forhold til udsatte børn og familier	65
8.2	Sundhedsområdet	66
8.3	Fangst- og landbrugsområdet	69
9	Rammerne for finanslov 2015 og forberedelsen af FFL 2016	71

1 FORORD

Anda Uldum
Naalakkersuisut for Finanser og Råstoffer

Den årlige Politisk-Økonomisk Beretning er en gennemgang af de initiativer, Naalakkersuisut har planer om at igangsætte det pågældende år og de efterfølgende år.

Politisk-Økonomisk Beretning for 2015 er ingen undtagelse, dog med den tilføjelse, at alvoren og vigtigheden i beretningens budskaber ikke skal undervurderes, nærmest tværtimod. Der er behov for handling. Vi skal sikre, at landets økonomi kommer ind i en stabil udvikling og opnår en robusthed, der giver mulighed for at investere fremadrettet.

Politisk-Økonomisk Beretning 2015 beskriver den vanskelige økonomiske situation, men angiver også en række konkrete løsningsmuligheder. Den anviser veje til, hvordan vi med aktiv politisk handling kan

komme helskindet igennem udfordringerne på en måde, hvor vi bibeholder de værdier, som vores velfærdssamfund bygger på.

Det gennemgående og overordnede princip for Naalakkersuisut er at få genskabt tillid til landets økonomi via en række reformer og initiativer til vækst – og samtidig fastholde den sociale balance.

Men det bliver ikke let. Undervejs skal der prioriteres og foretages nødvendige besparelser, og vores væntede måder at arbejde på vil blive udfordret for, at vi sammen kan nå i mål. Derfor vil jeg opfordre alle til at deltage konstruktivt i debatten, når forslag til reformer bliver forberedt og drøftet.

For det er ikke kun et spørgsmål om, hvorvidt forslagene til reformer bliver vedtaget i Inatsisartut. De skal efterfølgende også fungere i praksis ude i den offentlige administration, både i kommunerne og i Grønlands Selvstyre. Det er ude i befolkningen, at reformerne skal stå sin prøve. Så hold Jer ikke tilbage med at blande Jer, hverken på arbejdspladsen eller i den offentlige debat. Der er brug for Jeres aktive medvirken. For alternativet er skræmmende, nemlig faldende levestandard, øget fraflytning fra Grønland og en stor stigning i skattetryk.

Naalakkersuisut ønsker naturligvis ikke, at landet skal gå i den retning. Naalakkersuisut vil gennem en aktiv og velovervejet reformpolitik skabe grobund for en mere selv bærende økonomi og et samfund med en god social balance, som bygger på fællesskab, tryghed og udvikling.

God læselyst – og jeg ser frem til debatten.

Med venlig hilsen

Anda Uldum,
Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer

2 INDLEDNING

Økonomien har været præget af tilbagegang i det seneste par år, og vi står over for store udfordringer. De aktuelle problemer er på det seneste forstærket af faldende rejkvoter, der rammer beskæftigelsen og indtjeningen, og en reduktion i landskassens indtægter som følge af resultatet af udbuddet på servicekontrakten til drift af Pituffik. Fremadrettet skal vi ikke mindst indrette os efter, at færre skal til at forsørge stadig flere ældre i de kommende årtier. Det sætter vores økonomi under pres – et pres, der vil stige med årene.

Det understreger behovet for handling her-og-nu og fremover. I forlængelse af dette er det Naalakkersuisuts målsætning at udarbejde en sammenhængende reformstrategi, som sikrer en holdbar udvikling i den offentlige økonomi samt vækst og beskæftigelse i den private sektor.

De overordnede elementer i strategien kom Formanden for Naalakkersuisut allerede ind på i sin nytårstale. Her nævnte han blandt andet, at det overordnede mål er at sikre en økonomi i balance – og bane vejen for øget beskæftigelse i den private sektor. Det skal ske via en holdbarheds- og vækstplan og virkeliggørelsen deraf.

Udgangspunktet for planen er, at den dels skal virke økonomisk disciplinerende, dels at udstikke pejlemærker for en sammenhængende og fremadrettet politik. Målet er klart: Naalakkersuisut ønsker, at både indenlandske og udenlandske investorer og samarbejdspartnere har tillid til den førte politik, og at den er konsistent over tid og fører til de ønskede resultater.

Kort fortalt fokuserer holdbarheds- og vækstplanen på at forbedre rammebetingelserne for erhvervslivet, så det bliver nemmere og mere overskueligt at drive virksomhed. Dernæst at gå målrettet efter at udnytte landets potentialer mest muligt i råstofsek-

toren, turismeområdet og fiskerierhvervet. Det kræver en prioriteret indsats med målrettede investeringer i den infrastruktur, der skal understøtte erhvervsudviklingen på de nævnte områder.

I koalitionsaftalen lægger Naalakkersuisut op til at gennemføre en række reformer, som er tæt forbundet med holdbarheds- og vækstplanen. Reformene og planen er gensidig afhængig af hinanden. Reformene varierer lige fra reformer på arbejdsmarked til pension og modernisering af den offentlige sektor.

I 2015 fremkommer Naalakkersuisut med en reform af vores førtidspension. Her er målet at øge incitamentet til selvforsørgelse, og at flest muligt bliver længere på arbejdsmarkedet end tilfældet er i dag. Et eksempel på et reformtiltag, der dels skaber en holdbar økonomisk udvikling, og dels på en positiv måde fastholder flere borgere på arbejdsmarkedet.

Arbejdsmarkedsområdet er et andet område, hvor der er behov for reformer. Naalakkersuisut har derfor vedtaget hele 16 initiativer i en ny arbejdsløshedsbekæmpelseplan, der også er indarbejdet i FFL 2015. Denne skal blandt andet tage hånd om det store strukturelle problem, at langt hovedparten af de arbejdsløse er ufaglærte.

Naalakkersuisut vil med afsæt i koalitionsaftalen undersøge hensigtsmæssigheden af at indføre et såkaldt beskæftigelsesfradrag. Dette skal ses i lyset af, at den økonomiske gevinst for at gå på arbejde er for beskeden, når vi taler om gruppen af lavtlønnede. For at skabe et større økonomisk incitament til at komme i beskæftigelse skal der både ses på skat-, pension-, social- og boligområdet på samme tid. I forlængelse af dette ønsker Naalakkersuisut at udarbejde et konkret og finansieret forslag til fradrag for de personer, der er i beskæftigelse.

Det er væsentligt, at de kommende reformer ikke

alene ser ser fornuftige ud og giver økonomiske gevinster på papiret. Lovgivningen skal også kunne omsættes fra paragraffer til praksis ude i samfundet.

Naalakkersuisut er derfor i dialog med kommunerne om at sikre, at dette bliver en realitet, blandt andet gennem en bedre koordination tidligt i det lovforberedende arbejde. Dette følger af den nye budgetsamarbejdsaftale med kommunerne fra 2014, og bliver nu fulgt op af en kommende aftale herom. Aftalen skal bidrage til at forbedre samarbejdet for at forbedre kvaliteten i lovarbejdet, afstemme behovet for ny lovgivning på det kommunale område og sikre, at kommende reformer kan implementeres i dagligdagen.

Et tredje område, der kræver reformer, er en modernisering af den offentlige sektor. I dag kan den offentlige sektor måske virke tung og uigennemskuelig for den enkelte. Målet må være at indrette administrationen efter de forudsætninger, som vi har her i landet, og opbygge en mere enkel indretning af administrationen med borgeren i centrum. Dette skal ske på en måde, hvor vi samtidig kan finde besparelser og skabe rum for effektiviseringer, i både kommuner og selvstyret. En af måderne at hente gevinsten ved effektivisering er en øget brug af digitalisering i administrationen. På den måde kan der spares midler og sikres en mere sammenhængende, effektiv og gennemsigtig offentlig sektor.

Som anført betyder vores økonomiske situation, at vores sparsomme økonomiske midler skal prioriteres forsvarligt.

Af budgetopfølgningen for 2014 fremgår det klart, at der er en faldende aktivitet i samfundet, og konsekvensen er faldende afgifter og skatter. Dertil kommer en stor forøgelse af underskuddet i 2014 som følge af tillægsbevillinger til finansiering af den ekstraordinære beskæftigelsesindsats.

Det fremlagte forslag til finanslov for 2015 er lige netop i balance samlet set i perioden 2015-2018. Finanslovsforslaget er præget af, flere forhold, som blev nævnt i begyndelsen, der betyder et fald i vores indtægter i år og årene fremover.

Udover de førmtalte reformer skal der i de kommende år derfor foretages vanskelige prioriteringer. Af selv samme grund gælder det om, at vi har en fælles forståelse for, hvilke mål og principper, der skal følges, når det vurderes, hvilke områder, der skal spares på.

Reformer og besparelser gør det ikke alene. Det er også nødvendigt, at den økonomiske vækst kommer i gang. Derfor skal der igangsættes initiativer, der fremmer væksten i vores samfund. En af fremgangsmåderne bliver, at vi får skabt de fornødne rammer for en stærkere erhvervsudvikling

Trods økonomisk afmatning skal der stadigvæk investeres i infrastruktur og erhvervsudvikling. Naalakkersuisut vil afsøge nye veje for at tilvejebringe den fornødne kapital. En af måderne kan være et samarbejde med private investorer (OPP projekter) i forbindelse med større investeringer, hvis dette kan ske på tilfredsstillende vilkår.

3 DEN ØKONOMISKE SITUATION OG STRUKTURELLE PROBLEMER

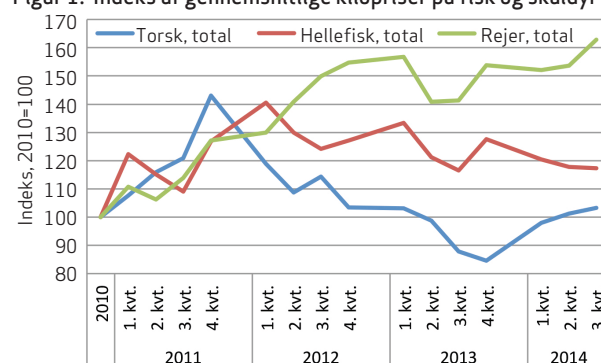
Økonomisk Råds formandskab offentliggjorde i september 2014 sin seneste rapport. Der blev vurderet en negativ økonomisk realvækst på 1,9 pct. i 2014, med udsigt til en mindre vækst på 1,5 pct. som følge af, at nogle store anlægsprojekter kan bidrage til at løfte aktivitetsniveauet midlertidigt.

Skønnene for den økonomiske udvikling er sammenfattet i tabel 1.

FISKERIET

Fiskeriet er fortsat det vigtigste eksporterhverv. Figur 1 viser, at prisniveauet for rejer og hellefisk har været stigende i sidste halvdel af 2013. Rejepriserne har siden stabiliseret sig, mens priserne for hellefisk har oplevet et mindre dyk i 2014. Prisniveauet for torsk har fra at have været faldende fra 2011, begyndt at stige fra 4. kv. i 2013, dog stadig på et niveau, som ligger et godt stykke under 2010-priserne.

Figur 1. Indeks af gennemsnitlige kilopriser på fisk og skaldyr

Kilde: Grønlands Statistik. Indeks: 2010=100

De gunstige rejepriser har bidraget til at holde indtjeningen i rejefiskeriet oppe, på trods af faldende kvoter på rejer i samme periode.

Tabel 1: Forsyningsbalancen, årlig realvækst i procent

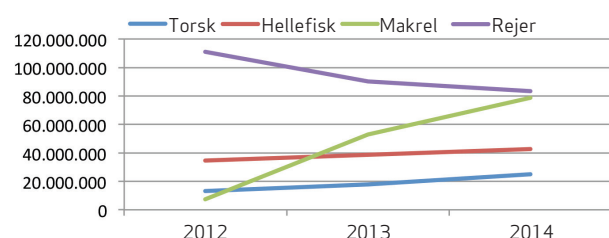
	Andel af BNP	Vækstrate, pct.							
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
	2012								
Privat forbrug	45,8	-0,4	1,8	2,7	-0,7	-0,4	-2,0	0,9	
Offentligt forbrug	51,5	3,7	-1,4	-1,0	0,4	3,66	1,0	0,5	
Bruttoinvesteringer i alt	37,6	-23,7	75,2	27,4	-42,2	-30,4	-10,5	4,1	
excl. efterforsknings-investeringer	23,9	-23,4	4,2	20,2	-13,3	-15,0	-6,5	10,2	
Eksport af varer og tjenester	29,7	-11,3	12,5	-1,7	-4,9	-4,6	-4,7	0,8	
Endelig anvendelse i alt	164,7	-6,7	16,5	7,9	-15,1	-6,7	-3,0	1,3	
Import af varer og tjenester	64,7	-14,6	37,6	14,2	-29,9	-13,6	-5,1	1,0	
Bruttonationalprodukt	100,0	-0,7	2,5	2,2	-0,3	-1,9	-1,9	1,5	

Anm.: 2009-2011 endelige tal fra Grønlands Statistik, 2012-2013 foreløbige tal; 2014-2015 Økonomisk Råds skøn.

Figur 2 viser fangsten af de tre vigtigste fiskearter i Grønland samt makrellen. Rejefiskeriet er stadig Grønlands vigtigste erhverv, som står for over 50 pct. af den samlede eksportværdi, hvilket medfører en risiko for, at prisfald reducerer indtjeningen. Rejen er økonomisk set langt den vigtigste art i fiskeriet i Grønland, og med de seneste års faldende kvoter er indtjeningen afhængig af et fortsat højt prisniveau, hvilket medfører en risiko for, at prisfald reducerer indtjeningen. Der er sket et markant fald i rejekvoten og eksportmængder over de sidste årrækker. I 2015 er rejekvoten sat til 73.000 tons i Vestgrønland som er et fald på 61.000 tons siden 2007. Den biologiske rådgivning blev på 60.000 tons, hvilket betyder, at kvoten i 2015 stadig er 13.000 tons over det biologiske anbefalede niveau. Den biologiske rådgivning og rejekvoten i Østgrønland har ligget på 12.400 tons i lang tid. I 2015 er den biologiske rådgivning på 2.000 tons, hvorimod rejekvoten er sat til 6.100 tons, hvoraf 5.500 tons tildeles EU, jf. aftalen med EU.

Canada og EU tildeles en del af rejekvoten i Vestgrønland. En af forudsætningerne for, at Grønland i 2013 kunne opnå MSC-certificering af det grønlandske rejefiskeri i Vestgrønland, var, at Grønland og Canada har en fælles forvaltning af denne rejebestand. EU tildeles en del af rejekvoten igennem fiskeriaftalen.

Figur 2. Fiskere og fartøjers fangst på grønlandske licenser

Kilde: Grønlands fiskerilicenskontrol.

*2014 er foreløbige tal

Med forsøgsfiskeriet af makrel forventes et bredere

indtægtsgrundlag, som kan skabe vækst i fiskerierhvervet. Der blev i 2013 fanget mere end 50.000 tons makreller, dog var værdien pr. kg. langt lavere end for de tre andre nævnte arter. Der var i 2014 fastsat en kvote på 100.000 tons makrel i Grønland, hvoraf der blev fisket 78.670 tons. Udover makrelkvoten i Øst blev der som noget nyt sat en forsøgskvote på 10.000 tons i Vestgrønland, som ikke blev udnyttet.

Som det fremgår af figur 2 har fangsten af hellefisk og torsk ligget stabilt i den fireårige periode. Rejefangsten har, som nævnt tidligere, som et resultat af faldende kvoter, været faldende siden udgangen af 2012. I 2014 var kvoten sat til 85.000 tons, mens den for 2015 er sat til 73.000 tons.

Ovenstående taget i betragtning, og med forbehold for fiskeri af makrel og andre pelagiske fisk, må vækstmulighederne i det samlede fiskeri anses for at være begrænsede på kort sigt. Dette understreger vigtigheden af at udvikle andre private erhverv og gennemføre reformer.

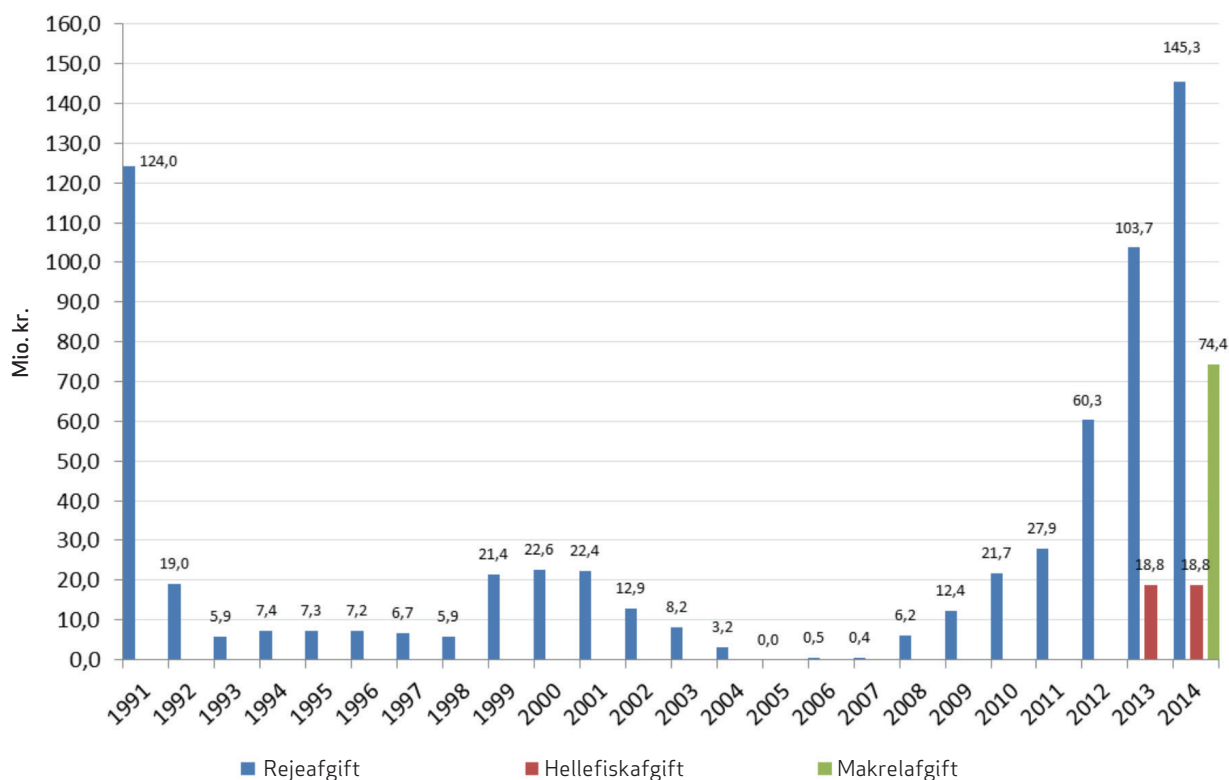
Fiskeriet har været i støt vækst siden Selvstyrets indførelse i 2009 og eksportværdien er i perioden 2009 – 2014 steget betydeligt. Væksten skyldes primært stigende priser på rejer. I 2014 skyldes væksten dog primært det nye makrelfiskeri.

Med et fald i rejekvoten på 12.000 tons i 2015 i forhold til 2014 forventes den samlede eksportværdi fra rejeerhvervet at falde med ca. 200 mio. kr. Ligeledes forventes skatteprovenuet at falde med 30-35 mio. kr. og provenu fra rejefafgiften med 10 mio. kr. Rejeprisen er i øjeblikket historisk høj og forventes at stige yderligere i 2015. Dette kan bidrage til at dæmpe faldet i eksportværdien og offentlige indtægter.

Fiskeriet bidrager i meget betydeligt omfang til de

Figur 3. Provenu fra fiskeriafgifter

Kilde: Skattestyrelsen.

offentlige kasser. Herunder er indtægter fra fiskeriafgifter (ressourcerentebeskatning) vokset til et historisk højt niveau, blandt andet fordi der er kommet store nye indtægter til i de seneste år fra især afgifter i makrelfiskeriet, jf. figur 3.

Det kan være risikabelt, at en stor del af de offentlige indtægter stammer fra fiskeriafgifter, da dette erhverv erfaringsmæssig oplever svingende indtjening. Omvendt er en betydelig del af fiskeriet (det kystnære fiskeri) i dag ikke omfattet af ressource-rentebeskatning.

RÅSTOFFER

Der har de seneste år været en faldende efterforskningsaktivitet indenfor såvel mineral- som kulbrinteområdet. En væsentlig årsag til det faldende aktivi-

tetsniveau er, at råstofindustrien har oplevet faldende priser på olie, metal og mineraler. Denne udvikling er fortsat i 2015.

For at sikre råstofindustriens fortsatte interesse i at investere i efterforskning og udnyttelse af den grønlandske undergrund, er det vigtigt fremadrettet at sikre stabile rammevilkår og sikre let adgang til eksisterende data.

Naalakkersuisut har udarbejdet en ny olie- og mineralstrategi for perioden 2014-2018. Strategien kommer med forslag til, hvordan udviklingen på råstofområdet kan styrkes. Det er afgørende for muligheden for at opnå økonomisk selvstændighed, at der sker en væsentlig forøgelse af aktiviteten. Det er derfor positivt, at London Mining Greenland A/S's udnyttelsestilladelse ved Isukasia efter betalings-

Tabel 2. Aktuelle projekter

Projekt	Status	Forventet beskæftigelse drift (anlæg)
Isukasia (jern)	Udnyttelsestilladelse meddelt i 2013	680-810 (maks. 3.300)
Aappaluttoq (korund)	Udnyttelsestilladelse meddelt i 2014	60-80 (40-50)
Killavaat Alannguat/Kringlerne (eudialyt)	Ansøgning modtaget i 2013	80 (35-135)
Citronen Fjord (bly/zink)	Ansøgning forventes modtaget i 2015	300 (-)
Kuannersuit/Kvanefjeldet (sjældne jordarter/uran)	Ansøgning forventes modtaget i 2016	380 (1.000)
Naajat, Søndre Strømfjord (anorthosit)	Ansøgning forventes modtaget i 2015	50 (40)
Maarmorilik (bly/zink)	Udnyttelsestilladelse meddelt i 2008	Ikke oplyst
Malmbjerg (molybdæn)	Udnyttelsestilladelse meddelt i 2009	Ikke oplyst

Kilde: Råstofstyrelsen

standsningen i moderselskabet, er blevet overtaget af et kapitalstærkt selskab baseret i Hong Kong. Ligeledes er anlæggelsen af rubinminen ved Aappaluttoq påbegyndt, og produktionen forventes at starte medio 2015. Som det fremgår af nedenstående tabel, så er der flere projekter på mineralområdet, hvor der allerede er udstedt udnyttelsestilladelser, eller hvor der i 2015-16 forventes fremsendt ansøgninger om udnyttelsestilladelser.

Udstedelse af en udnyttelsestilladelse er imidlertid ikke ensbetydende med, at aktiviteten kommer i gang. Eksempelvis kan ændringer i råvarepriserne eller i finansieringsmuligheder bremse aktiviteter.

TURISME

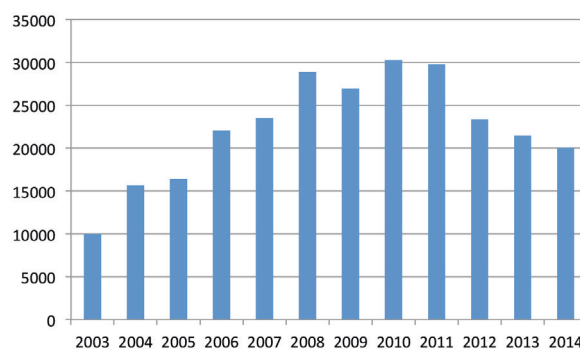
Turismen har siden 2011 oplevet et markant fald i antallet af krydstogtpassagerer, mens antallet af flypassagerer og hotelovernatninger er stagneret. På trods af at turismen og fiskeriet samlet set har oplevet en markant indtægtsfremgang, afspejles det ikke i aktiviteten i samfundet, som specielt i perioden 2012 til midten af 2014 har oplevet en markant opbremsning og antallet af ledige er steget.

Naalakkersuisut færdiggør i første halvdel af 2015 en ambitiøs turismestrategi, som skal øge indsatsen på en række områder fra afgiftsnedsettelse på

krydstogtpassagerer, bedre modtagefaciliteter, bedre infrastruktur og omfattende regionale indsatser.

Figur 4. Antal krydstogtpassagerer efter tid

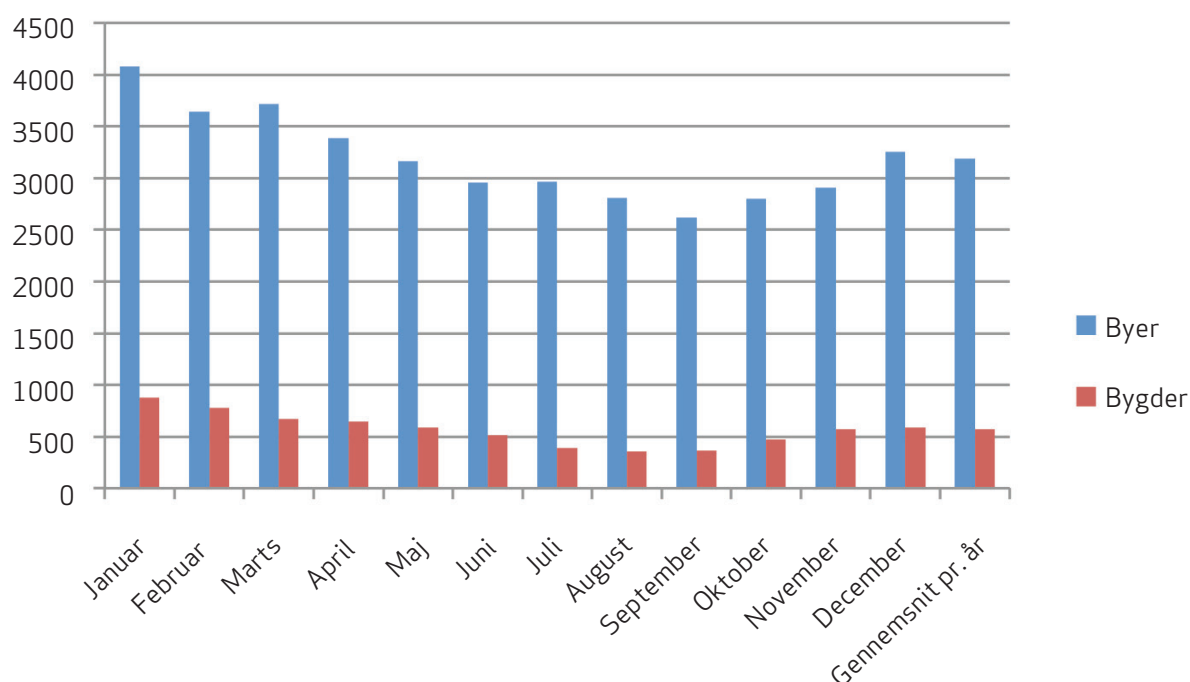
Kilde: Grønlands Statistik 2014

LEDIGHED

I figur 5 ses antallet af registrerede arbejdssøgende fordelt på bosted og måned i 2014. Af figuren fremgår det, at ledigheden er størst i vinterhalvåret, og at det i højere grad er byggerne, der er ramt af sæsonledighed. Der er behov for at se på rammebetingelserne, for at minimere den sæsonprægede ledighed og ikke mindst for at optimere fiskeriet.

Figur 5. Registrerede arbejdssøgende i 2014 fordelt på bosted og måned

Kilde: Grønlands Statistik 2015

Siden 2008 er der sket en mærkbar stigning i antallet af ledige, hvilket har medført et politisk fokus på ledighedsindsatsen.

Ledigheden er ikke alene forårsaget af dårlige konjunkturer, men hænger også sammen med mere strukturelle problemer. Ledigheden er størst i bygderne og blandt de unge. Udfordringen med ledighed blandt unge øges yderligere af store uddannelsesproblemer. Mange unge får ingen uddannelse efter endt folkeskole, og andre kommer for sent i gang med en ungdomsuddannelse. Der er dermed en stor gruppe af unge, som hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse. Naalakkersuisut har derfor særligt fokus på disse unge, og har igangsat et arbejde på

at få en samlet handlingsplan for håndtering af denne gruppe i løbet af første halvdel af 2015.

Det lave uddannelsesniveau og betydelige sociale problemer medfører, at mange har ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet og ikke har kompetencerne til at besætte højproduktive jobs. De strukturelle sociale udfordringer skal løses gennem en tidlig indsats, så alle børn får en reel mulighed for at deltage i undervisningen i folkeskolen. Endvidere er der en indvandring af ufaglært arbejdskraft samtidig med en høj arbejdsløshed. Endelig er der en geografisk barriere, da beskæftigelse kræver, i visse tilfælde, en høj grad af mobilitet for hele familien.

3.1 Landskassens økonomi

De økonomiske udsigter for de kommende år afhænger naturligvis også af, om råstofaktiviteterne stiger, falder eller holder nuværende niveau. Sådanne aktiviteter kan skabe grundlag for ny vækst og øget beskæftigelse. Hvis der bliver igangsat aktiviteter indenfor disse områder, er det vigtigt, at den grønlandske arbejdskraft har de efterspurgte kvalifikationer. Ledighedsindsatsen fokuserer derfor på opkvalificering af de ledige, så de kan besætte eksisterende jobs i fiskeriet og i potentielle jobs i råstofsektoren.

Ledighedsindsatsen har sammen med en fremrykning af offentlige investeringer på samlet 174 mio. kr. bidraget kraftigt til, at ledigheden er faldet i det senste halve år sammenlignet med samme periode året før.

Økonomien i den offentlige sektor er i sagens natur påvirket af om der er vækst og stor beskæftigelse i samfundet, idet stor ledighed og mange på offentlig forsørgelse belaster både landskassen og den kommunale økonomi.

Nedenstående opstilling af landskassens regnskab tager udgangspunkt i Selvstyrets kontering på arts-konti, idet tallene for 2014 på nuværende tidspunkt er foreløbigt estimerede tal. Det skal bemærkes at negative tal er indtægter/overskud mens positive tal er udgifter/underskud.

Det fremgår af tabel 3, at Selvstyrets indtægter fra skatter og afgifter samt overførselsindtægter fra Staten og EU siden 2011 er stagneret. I samme periode er Selvstyrets udgifter til drift af institutioner samt tilskud øget med gennemsnitligt ca. 100 mio. kr. om året.

De øgede udgifter til drift og tilskud har ikke resulteret i et systematisk stigende underskud på DAU-saldoen. Det skyldes, at der i samme periode dels er indtægter til landskassen fra udbytter er steget, dels er der sket en betydelig reduktion i anlægsudgifterne. Anlægsaktivitetsniveauet via finansloven udspringer dog ikke alene af selvstyrets anlægsbudget, idet der har været betydelige anlægsaktiviteter med delvis lånefinansiering i selvstyrejede aktieselskaber. Dette gælder især Illuut A/S og nu også Sikuki Nuuk Harbour A/S.

Tabel 3. Landskassens regnskab

Opgjort i hele millioner

Rækkenavne	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
							Foreløbigt
1. Indtægter	-5.259	-5.379	-5.716	-5.832	-5.952	-5.868	-5.947
71. Skatter, afgifter, obligatoriske bidrag, bøder	-1.669	-1.606	-1.886	-1.969	-2.030	-1.892	-1.980
73. Overførselsindtægter	-3.590	-3.774	-3.830	-3.864	-3.922	-3.976	-3.967
2. Drift og Tilskud	5.009	5.363	5.430	5.402	5.602	5.709	5.807
10. Lønninger	1.333	1.451	1.499	1.533	1.541	1.610	1.637
21. Rejser for ansatte og konsulenter	93	93	86	79	69	72	78
22. Repræsentation	3	3	3	3	4	3	2
23. Kursusafgifter m.v.	27	39	40	33	42	35	35
24. Køb af tjenesteydelser	390	428	524	369	380	366	342
25. Klient- og elevtransport	203	170	156	156	164	171	173
26. Til- og fratædelse samt omplacering	57	72	46	28	30	32	30
27. Tjenesteydelser købt af service	152	211	150	117	127	116	117
31. Varer	241	266	275	278	279	300	295
32. Bygning, bil, båd mv.	58	199	329	329	368	415	400
33. Anskaffelser, IT, Reparation og vedligeholdelse	400	241	155	122	131	132	164
50. Driftsindtægter	-382	-339	-435	-411	-397	-505	-644
61. Tilskud til erhvervsformål	494	501	542	480	506	469	506
62. Tilskud til kultur, fritid og uddannelse	394	449	447	494	470	584	597
63. Tilskud til sociale formål	681	661	702	665	662	683	665
64. Andre tilskud	48	45	21	27	32	37	38
65. Tilskud til kommunerne	781	834	789	1.044	1.131	1.127	1.278
66. Afskrivninger	21	12	109	20	68	65	55
69. Overførsler mellem flere finansår	14	29	-7	35	-5	-2	43
3. Anlægsudgifter	442	215	350	563	287	190	392
81. Anlægsudgifter	442	215	350	563	287	190	392
4. Renter	-171	-207	-331	-263	-342	-434	-410
75. Udbytter	-74	-60	-80	-68	-150	-238	-216
76. Kapitalafkast udlejningsboliger	0	-60	-55	-53	-52	-53	-54
77. Renter, Royal Greenland	0	0	-13	-12	-9	-7	-2
78. Renter, Nukissiorfiit	0	-65	-78	-95	-109	-117	-116
79. Øvrige renter, netto	-97	-21	-105	-35	-22	-19	-21
5. Udlån	298	958	265	291	470	332	297
91. Anlægsudlån, boligområdet (excl. BSU)	-93	230	163	168	301	236	335
92. Nukissiorfiit	338	132	223	277	263	42	24
93. Aktier	26	285	12	-80	8	30	55
94. Kommuner, Udlån	0	53	-18	-18	1	15	8
96. Sikuki, Udlån	0	0	0	0	0	110	0
97. Royal Greenland, afdrag	0	0	0	-50	-50	-50	-100
98. Øvrige udlån	27	258	-116	-6	-53	-50	-25
DAU resultat	321	950	7	159	67	-71	139
DA resultat	98	515	-198	-51	-147	-78	207

Kilde: Den centrale Regnskabsafdeling.

Landskassens regnskab for 2014.

Landskassens regnskab forventes pt. at få et DAU-underskud i størrelsesordenen 139 mio. kr. Det vil sige et resultat som er ca. 90 mio. kr. dårligere end forventet i finansloven, inkl. Tillægsbevillinger.

Helt overordnet har indtægterne ikke levet op til forventningerne i finansloven. Samlet set er indtægterne ca. 225 mio. kr. under det i finansloven budgettede. Væsentligste afvigelser er fra landsskatten, indførelsesafgifter, stempelafgifter for salg af boliger, makrelafgift og udbytter fra selskaberne.

Selvstyrets udlånsvirksomhed omfatter mange forskellige lånetyper. For lånene på boligområdet gælder det, at der i lånebetingelserne er indbygget et betydeligt element af tilskud. Det er således kun en del af de udlånte midler, der kan forventes at blive afdraget på et senere tidspunkt, ligesom renteindtægterne fra boliglånene ligger betydeligt under den rente, som Selvstyret alternativt kunne have fået.

Omvendt har der i året været mindreforbrug på de øvrige bevillingstyper. Dette kan dels hænge sammen med en bedre økonomisk styring og større omkostningsbevidsthed, dels hænge sammen med udskrivningen af valget i efteråret 2014, som må formodes at have lagt en dæmper på forbruget.

Regnskabet for 2014 er endnu ikke færdiggjort og der vil fortsat være poster som vil kunne ændre resultatet i begge retninger - men næppe i væsentligt omfang.

Den offentlige sektors økonomi hænger tæt sammen. En uholdbar udvikling i landskassen har stor betydning for kommunernes økonomiske muligheder og omvendt. I tabel 4 er den nuværende situation og de væsentligste forventede træk i udviklingen på kort sigt beskrevet.

Tabel 4 Oversigt over hovedtal fra regnskaber og budgetter for 2009-2018. *Tal for regnskab 2014 er foreløbige tal. (mio. kr.)

	R2009	R2010	R2011	R2012	R2013	R2014*	FFL2015	BO2016	BO2017	BO2018
Drift, tilskud & lovbundne	6.052	5.464	5.456	5.622	5.856	5.873	5.946	5.903	5.857	5.897
Indtægter	-5.910	-6.185	-6.391	-6.526	-6.524	-6.630	-6.515	-6.571	-6.516	-6.527
Anlæg	807	719	1.095	969	597	896	608	608	657	649
Heraf anlæg excl. udlån til Nukissiorfiit	544	418	721	594	438	736	508	448	497	489
DAU	950	-2	161	65	-71	139	39	-61	-2	19
DA	515	-207	-49	-149	-78	207	76	-81	-12	16

Kilde: Finansdepartementet.

Figuren angiver udviklingen i drift og anlæg i landskassen siden 2009 og frem til det seneste budgetoverslagsår.

Den økonomiske afmatning gennem de sidste par år slår igennem på Selvstyrets og kommunernes provenuer fra skatter og afgifter. Stigningen i provenu fra de direkte skatter er om end ikke faldende så i bedste fald stagnerende, hvor der tidligere har været (beskedne) stigninger fra det ene år til det andet. Her ses bort fra stigningerne i perioden 2010 til 2012 som følge af efterforskningen efter olie.

Stagnationen i provenuet fra de direkte skatter rammer ikke blot landskassen, men også, i høj grad, kommunerne, da de modtager ca. 70 % af det samlede provenu fra A-skat, selskabsskat og udbytteskat, i form af kommunal skat og fælleskommunal skat. Dette kombineret med stigende sociale udgifter, blandt andet som følge af stigende ledighed (som dog ser ud til at være vendt i sidste halvdel af 2014), gør, at kommunernes økonomi i dag er under pres.

Kommunernes lånoptagelse

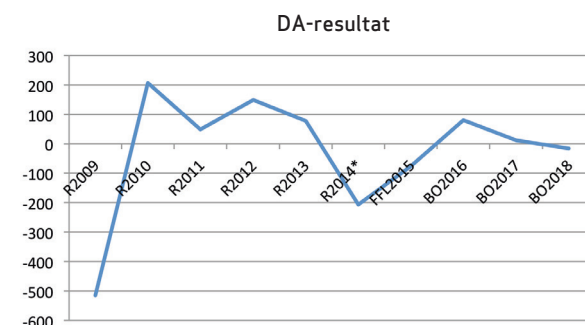
Opgørelse over kommunens lån, herunder leasingarrangementer på over 20.000 kr., er i 3. og 4. kvartal 2014 opgjort for hver af kommunerne som følger.

Kommune Kujalleq har ingen leasingforpligtelser. Kommunen havde ifølge en opgørelse ultimo 2014 restskatter fra 2010 og 2011 på i alt 40,8 mio. kr. Yderligere havde kommunen ifølge opgørelse pr. 5.12.2014 en samlet låneforpligtelse på 48,6 mio. kr. Kommunens samlede gæld udgør således små 89 mio. kr.

Kommuneqarfik Sermersooq har ingen leasingforpligtelser. Kommunen har optaget lån 117,590 mio. kr.

Qeqqata Kommunian har ingen leasingforpligtelser og har heller ikke optaget lån.

Figur 6. Udviklingen i DA, løbende priser, mio.kr. R 2014 foreløbige tal. (mio. kr.)

Kilde: Finansdepartementet.

Qaasuitsup Kommunian havde medio 2014 leasingforpligtelser på i alt 956.496 kr. Kommunen har ultimo 2014 optaget lån på i alt 107.793,785 kr.

Kommunernes likviditet

Ifølge tal fra Kanukoka's hjemmeside var kommunernes samlede kassebeholdning ved de fire nye stor-kommuners opstart den 1.1. 2009 på i alt 457,4 mio. kr. Ifølge tal fra kommunerne medio 2014 var deres samlede kassebeholdning den 1.1. 2014 på i alt 136,0 mio. kr. Kommunerne har således i denne femårige periode nedbragt kassebeholdningen med i alt 321,4 mio. kr.

To kommuner har især trukket på kassebeholdningen, nemlig Qeqqata Kommunian fra 88,6 mio. kr. i 2009 til 12,9 mio. kr. i 2014 og Kommuneqarfik Sermersooq fra 457,4 mio. kr. i 2009 til 136,0 mio. kr. i 2014. Kommunerne har samlet set haft underskud i både 2013 og 2014.

Effekten af de øgede offentlige investeringer, anlægsudgifterne, er i 2013 samlet øget fra 597 mio.

kr. til 914 mio. kr., hvilket i 2014 begynder at indfinde sig, og afspejler sig i såvel ledighedsstatistikken som skatteindtægterne. I august 2014 forventede Skat-testyrelsen en afvigelse på -140 mio. kr., ultimo december var dette reduceret til -65 mio. kr. Det vil sige en samlet forbedring på 75 mio. kr. på 3-4 måneder.

Afgifter

Udover stagnation i provenu fra direkte skatter påvirkes landskassen også af manglende provenu fra de indirekte skatter som eksempelvis indførselsafgifter, stempelafgifter, motorafgifter med videre.

De mest følsomme afgifter i forhold til konjunkturerne er stempelafgifter og indførselsafgifter. Eksempelvis er provenuet fra stempelafgift faldet fra 44,1 mio. kr. i 2012 til ca. 23,0 mio. kr. i 2014 (foreløbige tal), mens provenuet fra indførselsafgifter er faldet fra 531,6 mio. kr. i 2012 til ca. 470,0 mio. kr. i 2014 (foreløbige tal). Indførselsafgifterne faldt markant fra 2012 til 2013, men der er før set markante udsving fra det ene år til andet som følge af u hensigtsmæssige lageropbygninger/-nedbringelser, men pro-

Tabel 5. Kommunernes økonomi, tusinde kr. (positive tal betegner underskud)

	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qaasuitsup	i alt
2013 REGNSKAB					
Drift	464.332	1.414.823	570.624	1.082.394	3.532.173
Anlæg	16.863	131.488	45.622	49.391	243.364
Indtægter	-474.737	-1.498.273	-626.599	-1.134.123	-3.733.732
Resultat	6.458	48.038	-10.353	-2.338	41.805
2014 BUDGET					
Drift	475.187	1.366.129	569.849	1.105.857	3.517.022
Anlæg	16.787	269.481	65.275	59.742	411.285
Indtægter	-496.328	-1.568.999	-643.315	-1.174.462	-3.883.104
Resultat	-4.354	66.631	-8.191	-8.863	45.223

Kilde: KANUKOKA

venuet vil typisk rette sig året efter når lagrene igen er "normaliseret".

Det var vurderingen, at faldet fra 2012 til 2013 skyldes en sådan lageropbygning, da provenu fra indførselsafgifter i oktober og november måned 2012 var de største der er målt siden 1999, hvorfor der var forventning om, at tingene ville "normaliseres" i 2014. Dette har vist sig ikke at være tilfældet, idet der på indeværende tidspunkt forventes et provenu på ca. 470 mio. kr. i 2014, hvor det primært er provenu fra alkoholholdige drikkevarer og tobak som er faldet. Provenufaldet på disse produkter udgør godt 60 mio. kr. fra 2012 til 2014, mens der for alle øvrige produktgrupper kun er mindre udsving, årene imellem.

Det er derfor vurderingen nu, at det må forventes, at provenu fra indførselsafgifter, især fra indførslen af alkohol og tobak, fremadrettet vil stabilisere sig på et nyt og lavere niveau i størrelsesordenen 450 til 480 mio. kr. årligt.

Det er vurderingen, at faldet i provenu kan relateres til flere forhold, blandt andet:

1. Genåbningen af toldfri indførsel ved indrejse til Grønland pr. den 1. november 2012.
2. Generelt fald i tobaksforbrug som følge af den almindelige udvikling, hvor der bliver færre rygere.
3. Stigende brug af erstatningsprodukter, eksempelvis e-cigaretter.
4. Opstramning af rygeregler, således at der ikke må ryges mange steder – blandt andet på mange arbejdspladser.
5. Fald i realløn, hos mange lønmodtagergrupper, over en længere årrække, hvilket selvsagt begrænser disse lønmodtageres forbrugsmuligheder.
6. Ændring i forbrugsmønster, hvor flere og flere

(især i Nuuk) køber egen bolig på bekostning af andet forbrug.

Endvidere må forventes en vis effekt af olieprisstigningerne i juli 2014, som endnu ikke er slået fuldt igennem. Olieprisstigningen må antages at reducere manges forbrugsmuligheder yderligere, som følge af større omkostninger til el, vand og varme med mere. En del af indførselsafgifterne er i dag baseret på en stykafgift, literafgift eller tilsvarende. Over tid vil afgiften udhules som følge af den almindelige prisudvikling. Dette har man gennem tiden forsøgt at kompensere for ved at justere afgiftssatserne. Eksempelvis er afgiftssatsen på cigaretter steget med ca. 75 % fra 1992 til 2013, mens forbrugerpriserne i samme periode er steget med ca. 56 %.

Senest er afgifterne på alkohol og tobak blev forhøjet den 19. oktober 2007, dengang faldt indførslen af cigaretter med ca. 18 % fra 2007 til 2008. I den nuværende situation med svage økonomiske konjunkturer vurderes det, at en forhøjelse af afgiftssatserne på tobak og alkohol vil blive modsvaret af et fald i de indførte mængder, som med stor sandsynlighed vil medføre et yderligere fald i provenu fra disse produktgrupper.

Med vigende konjunkturer, og ikke umiddelbare tegn på, at disse vil ændres væsentligt indenfor de kommende år, må det forventes, at provenuerne fra skatter og afgifter vil komme under yderligere pres. Ikke mindst set i lyset af de meget beskedne overenskomster, der er indgået de senere år, hvor reallønnen for mange medarbejdergrupper ikke kan opretholdes, hvilket på sigt fører til færre forbrugsmuligheder (mange kan i første omgang kompensere ved at tære på deres opsparing eller låne i pengeinstitutter).

Stigninger i skatter og afgifter vil reducere forbrugsmulighederne yderligere. Det betyder udover fald i provenu fra indførselsafgifter også fald i omsætnin-

gen i detailhandlen, som igen kan medføre behov for færre medarbejdere og dermed stigende ledighed. Resultatet heraf er et mindre provenu fra skatter og afgifter samt større sociale udgifter, primært hos kommunerne.

Endelig påvirker konjunkturerne også restancerne til det offentlige.

Restancer

Med baggrund i restanceredegørelsen fra december 2011 blev der nedsat en fælles arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra kommunerne og Selvstyret. Den endelige rapport blev afleveret medio 2014, med en klar anbefaling om at bevare den centraliserede inddrivelse. Rapporten peger dog også på en række områder, hvor tingene kan gøres bedre. Især peges på, at kommunikationen mellem de enkelte in-

teressenter, Selvstyret, kommuner og eksterne parter kan forbedres.

Udover en række punkter, hvor de enkelte interessenter selv kan medvirke til at forbedre inddrivelsen, påpeger rapporten også på en række lovmæssige problemstillinger, som hindrer en mere effektiv inddrivelse. Eksempelvis vanskeligheder med inddrivelse hos pensionister uanset deres formueforhold.

Med afsæt i rapportens anbefalinger har Selvstyret og kommunerne i februar 2015 i den politiske koordinationsgruppe vedtaget en fælles handlingsplan, der skal nedbringe restancerne.

Den samlede restancemasser er steget igennem 2014 og udgør således ca. 932 mio. kr. i januar 2015 mod ca. 899 mio. kr. i januar 2014, svarende til en stigning på 3,63 %. De primære årsager til den sti-

Tabel 6. Restancer

Restanceart	Januar 2014		Januar 2015	
	Antal sager Stk.	Restancestørrelse Kr.	Antal sager Stk.	Restancestørrelse Kr.
Underholdsbidrag	67.162	309.806.249	69.939	328.870.615
Restskatter	4.545	43.849.252	3.615	36.701.531
ESU	100	70.027.727	96	67.294.241
A-skat	2.457	175.523.437	2.597	182.703.816
Selskabsskat	77	2.667.555	73	2.275.425
Husleje	7.652	69.564.542	11.658	81.107.104
Skatterenter	1.442	2.891.745	1.280	2.379.212
Div. kom. Restancer	20.180	43.803.839	13.706	33.184.523
Hjælp med tilbagebetalingspligt	5.513	25.311.417	5.470	24.892.076
Studielån	809	13.761.720	1.001	14.354.330
Daginstitutioner	19.299	14.955.690	20.636	14.939.086
Renovation	77.451	21.321.671	89.080	24.611.568
Kommunale erhvervslån	314	4.014.374	210	2.686.116
Div. Selvstyrerestancer	3.903	17.537.642	5.060	22.479.626
Boligstøttelån	311	16.635.992	298	29.050.223
Selvbyggerlån	501	6.536.483	458	6.628.809
El/vand	8.185	4.198.014	10.226	4.311.272
Forældrebetaling anbragte børn	19.133	27.154.974	21.605	29.881.652
Nordiske krav	1.580	24.441.195	1.295	20.926.529
Øvrige restancer	7.435	5.279.515	8.089	2.663.974
I alt	248.049	899.283.033	266.392	931.941.728

Kilde: Skattestyrelsen.

gende restancemasse skyldes en stigning i restancer på nedennævnte områder.

Antallet af restancesager er steget med godt 18.000 sager, hvoraf stigningen i antal af renovations-sager alene udgør mere end 11.500. Der er næppe tvivl om, at den økonomiske afmatning er en af årsagerne til stigningen i restancemassen. Især er det bekymrende, at huslejerestancerne fortsat er stigende, idet det kan have store sociale konsekvenser at miste sin bolig.

Selvom restancemassen på renovationsområdet er beskeden i forhold til den samlede restancemasse, udgør antallet af sager over en tredjedel af samtlige restancesager. Uanset den enkelte restances størrelse, er der en række regler og procedurer der skal efterleves, hvorfor man kan risikere, at hele inddrivelsessystemet "drukner" i de mange renovationsrestancer, til skade for inddrivelsen på andre områder.

Af en opgørelse udarbejdet i august 2014, hvor restancerne er opdelt efter hvor den enkelte debitor er bosiddende fremgår det, at mere end 70 % af antallet af renovations-sager vedrører personer bosiddende i Qaasuitsup Kommunia. Den kommuneopdelte restanceliste er vedlagt som bilag.

Af restancemassen på ca. 899 mio. kr. pr. januar 2014 er det lykket at inddrive ca. 215 mio. kr., mens antallet af restancesager er reduceret med ca. 49.000 sa-

ger. Der er fald i antal sager og restancebeløb indenfor alle grupper, men primært indenfor A-skatte-restancerne. Dette indebærer, at selvom der er inddrevet 215 mio. kr. i 2014, så er der indkommet ca. 67.500 nye sager i 2014 med en samlet restancemasse på ca. 247 mio. kr.

Tabel 7. Udviklingen af restancer i procent

Restanceart	Stigning i pct.	Stigning i 1.000 kr.
Underholdsbidrag	6,15%	19.064
A-skat	4,09%	7.180
Husleje	16,59%	11.543
Renovation	15,43%	3.290
Boligstøttelån	74,62%	12.414
Forældrebetaling anbragte børn	10,04%	2.727

3.2 Gældsudvikling

Gældsudvikling

I tabellen nedenfor opgøres den forventede gældsudvikling i den offentlige sektor, herunder også de selvstyrejede aktieselskaber. Overordnet er det vurderingen, at gældsniveauet i den offentlige sektor holdes på et acceptabelt niveau i det kommende finansår og overslagsårene med de truffe og forventede beslutninger.

Gældsniveauet i de selvstyrejede aktieselskaber har overordnet set været faldende i de seneste år. Det skyldes især, at Royal Greenland har nedbragt sin gæld som følge af gode driftsresultater og frasalg af aktiver. Overordnet set er der dog udsigt til en stigning i låneoptagelsen i de selvstyrejede aktieselskaber i de kommende år. Det er en konsekvens af truffe beslutninger om at etablering af en ny havn i Nuuk og Royal Arctic Lines nybygningsprogram af bygdeskibe, finansieres gennem låneoptagelse på omkring 900 mio. kr. Samtidig er der indarbejdet en stigning i gældsniveauet som følge af forventede in-

vesteringer i et søkabel gennem låneoptagelse i TELE samt implementering af "North Atlantic Champion" programmet i Royal Greenland. KNI forventes i perioden at reducere sin gæld, mens Illuut forventes at have nogenlunde samme gældsniveau frem mod 2018.

Kommunerne har i dag et gældsniveau i samme størrelsesorden som likviditeten og er dermed ikke faretruende højt. Dog medfører udgiftsstigninger og stagnerende indtægter i kommunerne, at gældsniveauet bør vurderes nøje. Kommunerne forventer umiddelbart en reduktion i det samlede gældsniveau frem mod 2018, men der er kommunale ønsker om at optage lån til at finansiere særligt boligbyggeri. Låneoptagelse i kommunerne skal godkendes af Naalakkersuisut og kræver dels en grundig samfundsøkonomisk konsekvensanalyse og dels koordineret sektorplanlægning, så kommunernes og Selvstyrets investeringer i boligbyggeri optimeres og ikke reducerer private aktørers investeringslyst. Endelig skal

Tabel 8. Gældsudvikling

Rentebærende gæld, mio. kr.	2013	2014	2015	2016	2017	2018
De største selskaber	3.526	2.945	3.533	4.253	4.024	3.845
Kommunerne	210	274	240	178	132	86
Selvstyret	600	600	600	600	600	800
I alt	4.337	3.818	4.373	5.031	4.756	4.731
Netto rentebærende gæld, mio. kr.						
De største selskaber	2.817	2.338	2.942	3.745	3.823	3.499
Kommunerne	76	23	6	-48	-97	-146
Selvstyret	-539	-495	-282	-141	15	235
I alt	2.353	1.866	2.666	3.556	3.740	3.588

Kilde: Oplysninger fra selskaberne og kommunerne, Finansdepartementet

Anm.: De største selskaber dækker i denne sammenhæng over selskaber med større gæld, hvor Selvstyret ejer mindst 50 pct. af aktierne: TELE Greenland A/S, KNI A/S, Royal Greenland A/S, Royal Arctic Line A/S, Illuut A/S og Sikuki A/S.

kommunal lånoptagelse til finansiering af boliger opfylde betingelserne i gælds- og investeringsstrategien.

Det løbende afløb fra Anlægs- og Renoveringsfonden giver et behov for, at Selvstyret optager lån i størrelsesordenen 200 mio. kr. i 2017-2018. Det er Naalakkersuisuts politik, at lånoptagelse til offentlige anlægsinvesteringer betinges af en positiv samfundsøkonomisk konsekvensvurdering, og at investeringen genererer indtægter, der kan finansiere renter og afdrag, jf. Kapitel 4 omkring den økonomiske politik.

Den konsoliderede nettorentebærende gæld i Selvstyre, kommuner og selvstyrejede selskaber nærmer sig et niveau på omkring 3,6 mia. kr. i 2018; uden at der er indarbejdet lånoptagelse til finansiering i lufthavne eller anden infrastruktur. Den konsoliderede gæld skal i henhold til covenants i Selvstyrets gældende låneaftaler med Nordisk Investeringsbank holdes under 75 pct. af Landskassens samlede indtægter, svarende til omkring 4,9 mia. kr. Det understreger behovet for at evt. yderligere lånoptagelse vurderes grundigt, så der sikres et samfundsøkonomisk afkast af evt. nye investeringer.

Table 9. Udvalgte tilskud og servicekontrakter, landskasseregnskab 2013

Konto	Tekst	Art	Beløb i 1.000 kr.
10.13.11	Kontante udgifter til aktieselskaber (NunaOil mfl)	Andet	50.000
20.01.10	Asiaq	Andet	16.405
20.12.12	Bankforsyning	Geografi	3.420
35.01.05	Tilskud til passagerbefordring	Geografi	141.424
35.01.09	Vareforsyning (KNI)	Geografi	36.354
35.01.10	Godstransport (RAB)	Geografi	62.500
35.03.02	GLV, Mittarfeqarfiit, serviceydelser til	Geografi	6.400
51.03.04	Servicekontrakt med NEQI	Erhverv	7.000
35.01.02	TV og radiodistribution i Grønland	Andet	25.798
50.01.18	Driftsaftaler, produktionsanlæg	Erhverv	5.000
50.06.50	Fiskeriudviklingspulje	Erhverv	5.050
51.02.03	Indhandlingstilskud, sælskind	Erhverv	26.708
51.03.02	Finansieringsstøtte til landbruget (NEQI)	Erhverv	13.028
64.10.17	Udviklingsstøtte til landbaserede erhverv og turisme (Greenland Business, Visit Greenland m.fl.)	Erhverv	31.270
73.94.02	Nukissiorfiit tilskudsbevilling	Geografi og Erhverv	55.055
	I alt på Finansloven		485.112

3.3 Tilskud og krydssubsidiering

Baggrund og formål

Der ydes via Finansloven tilskud til selvstyrejede selskaber, der løser en række kerneopgaver i samfundet, bl.a. infrastruktur, forsyning og boligområdet. Nogle af disse tilskud ydes som servicekontrakter for at sikre basale serviceydelser i distrikter, hvor der vurderes ikke at være grobund for en kommerciel tilvejebringelse af ydelserne. Indenfor de selvstyrejede selskaber flyttes midler fra overskudsgivende aktiviteter og distrikter til underskudsgivende aktiviteter og distrikter (krydssubsidiering).

Tilskud og krydssubsidiering kan være redskaber til at sikre en forsyning af basale serviceydelser i alle landets distrikter. Krydssubsidiering er dog også en udfordring, idet det bliver meget uklart, hvad omkostningerne ved tilvejebringelsen af ydelserne egentlig er. Denne ugenomsigtighed er ikke hensigtsmæssig overfor hverken beslutningstagere, borgere eller potentielle konkurrerende virksomheder og investorer. Det er langt mere tydeligt, hvad omkostningerne er, når der laves servicekontrakter ift. ydelser eller områder, hvor der ikke kan drives rentabel forretning.

Endvidere er der på nogle selvstyrejede selskabers ydelser åbnet for konkurrence – fx IP-telefonien. Tele Greenland A/S har et underskud på IP-telefonien, der finansieres af et overskud på mobiltelefonen, der ikke er konkurrenceudsat. På sådanne områder kan krydssubsidiering mellem ydelser medføre price-dumping og medvirke til at gøre det vanskeligt for andre virksomheder at konkurrere på det grønlandske marked. Den manglende gennemsigtighed og de ulige konkurrencevilkår vil være med til at gøre Grønland mindre attraktivt for investorer.

Naalakkersuisut vil i samarbejde med selskaberne kortlægge disse pengestrømme og skabe gennemsigtighed for beslutningstagere, borgere og virksomheder.

Der er igangsat et analysearbejde under Finansdepartementet og indsamlet informationer hos de berørte selskaber. Kortlægningen er dog meget kompliceret, og der er behov for yderligere informationsindsamling, før der kan udarbejdes en samlet analyse af pengestrømmene. Finansdepartementet vil sammen med de selvstyrejede selskaber fastsætte målsætninger og indberetningskrav ift. krydssubsidieringen.

Det er Naalakkersuisuts målsætning én gang årligt - via selskaberne – at beskrive omfanget af krydssubsidieringen for at skabe større gennemsigtighed på området. Dette vil Naalakkersuisut nu gå i nærmere dialog med selskaberne om for at sikre en ensartet afrapportering.

Tilskud

Der afsættes over 2 mia. kr. årligt på finansloven til tilskud. En del af tilskuddene gives i støtte til opretholdelse af vare-, energi-, fragt- og kommunikationsforsyning til områder, hvor det ikke kan lade sig gøre at levere ydelserne kommercielt.

Inatsisartut har efterlyst en større gennemsigtighed i forhold til brugen af tilskudsmidler fra finansloven, herunder tilskud til organisationer. Dette ønske vil indgå i en planlagt revision af budgetregulativet i 2015.

Definition og opgørelse af krydssubsidiering

Krydssubsidiering forstås som, at en virksomhed overfører samtlige eller nogle af omkostningerne ved sine aktiviteter inden for en ydelse eller et geografisk marked til aktiviteterne inden for et andet ydelsesområde eller geografisk marked.

Omkostningerne ved forskellige aktiviteter kan opgøres efter flere metoder, og flere metoder kan være nødvendige for at give gennemsigtighed.

Overordnet bør omkostningerne både opgøres efter ABC-metoden (Activity-Based Costing) og som de marginale omkostninger ved ydelsen - dvs. hvor de faste omkostninger holdes ude af opgørelsen. I ABC-opgørelsen fordeles alle virksomhedens omkostninger på aktiviteter – dvs. en kostægte pris, mens de marginale omkostninger fortæller, hvad aktiviteten koster ekstra ift. virksomhedens øvrige virke. Begge opgørelser bidrager således med relevant information.

For infrastrukturselskaberne (RAL, Tele Post, Nukissiorfiit) gælder, at når investeringen i kapitalapparatet (skibe, søkabel, radiokæde, elværk, vandværk) er foretaget, er det en fordel at udnytte så meget af kapaciteten som muligt, så længe marginalomkostningerne dækkes. Såfremt prisen er højere end marginalomkostningerne, bidrager en øget udnyttelse af kapaciteten til at dække de faste kapacitetsomkostninger.

Opgørelse og indberetning af krydssubsidiering stiller således også krav til, hvordan selskaberne internt registrerer deres udgifter. De nærmere krav til indberetningerne vil derfor blive fastsat på baggrund af dialog med virksomhederne.

Et eksempel på opgørelse – Nukissiorfiit

Nukissiorfiit har opgjort enhedsomkostningerne ved virksomhedens forskellige ydelser. Et udsnit af opgørelsen er vist nedenfor.

For lys og kraft vil det gøre sig gældende, at omkostningerne vedrørende personale, kapacitet, afskrivninger og renter i langt de fleste tilfælde er uafhængig af aktiviteten. Omkostningerne ved at producere den første kilowatttime er store, fordi der skal etableres et anlæg, fx et vandkraftværk, og engageres personale til drift og vedligehold. De efterfølgende kilowatttimer vil ikke påvirke den grundlæggende omkostning, men vil have marginal pris svarende til vareforbruget i ovenstående tabel.

Nukissiorfiits opgørelse er et godt eksempel på, at opgørelsesmetoderne bidrager med forskellige informationer:

- Vil vi vide, hvad omkostningerne ved en kilowatttime er i Nanortalik, fremgår det af den sidste kolonne, at enhedsprisen i 2013 er 4,48 kr./kWh.
- Vil vi vide, om det kan svare sig, at sælge flere kilowatttimer i Nanortalik, fremgår det af den første kolonne, at det kan det, så længe de koster mere end 1,96 kr./kWh, og vi har ledig kapacitet.

Tabel 10. Enhedsomkostninger i Nukissiorfiit

	Enhedsomkostninger lys og kraft 2013					
	Kr. / kWh					
	vareforbrug	Personaleomkostning	Kapacitetsomkostning	Afskrivninger	Renter	Enhedspris
Nanortalik	1,96	0,82	0,94	0,47	0,29	4,48
Nuuk	0,03	0,13	0,36	0,35	0,23	1,09
Siorapaluk	5,34	2,70	0,38	0,77	0,24	9,42

Kilde: Nukissiorfiit, udpluk af tabel fra https://www.nukissiorfiit.gl/wp-content/uploads/2014/04/Enhedsomkostninger_2013.pdf

Af Nukissiorfiits prisblad for 2013 fremgår, at private forbrugeres pris i Nanortalik er 3,24 kr./kwh. Hver ekstra solgt kilowatttime bidrager således med 1,28 kr. til at dække kapacitetsomkostningerne.

I Siorapaluk er private forbrugeres pris i 2013 ligeledes 3,24 kr./kwh. Her er enhedsprisen 9,42 kr./kwh og den marginale omkostning 5,34 kr./kwh. Hver gang der sælges en ekstra kilowatttime i Siorapaluk koster det således 2,1 kr., der skal findes et andet sted. Her anvendes således krydssubsidiering for at opretholde driften.

I Nuuk var forbrugeres pris i 2013 1,60 kr./kwh. Her er enhedsprisen 1,09 kr./kwh og den marginale omkostning 0,03 kr./kwh. Hver gang der sælges en ekstra kilowatttime i Nuuk, bidrager det således med 1,57 kr. til at dække kapacitetsomkostningerne. Kapacitetsomkostningerne bliver dog også dækket til fulde, og hver solgt kilowatttime giver således et

overskud på 0,51 kr., som anvendes til at dække underskud i andre geografiske områder.

I nedenstående tabel er oplistet de samlede omkostninger ved at levere el i pågældende område – dvs. inkl. lønudgifter, kapacitetsomkostninger mv. samt de samlede omkostninger ved selve driften – dvs. de samlede marginale omkostninger med det aktuelle forbrug.

På baggrund af oplysninger om indtægterne fra brugerbetaling, udarbejdes to beregninger:

- A. Det aktuelle nettobidrag eller tilskud fra lokaliteten
- B. Den aktuelle nettogevinst eller omkostning ved selve driften

Tabel 11. Omkostningsopgørelse

	Samlede omkostninger	Omkostninger ved drift	Samlede indtægter	Nettobidrag (-tilskud)	Nettogevinst (-omkostning) ved drift
Nanortalik	-14.419.862	-6.308.690	10.183.814	-4.236.048	3.875.124
Nuuk	-82.865.063	-2.280.690	113.802.657	30.937.595	111.521.967
Siorapaluk	-1.133.175	-642.373	389.755	-743.421	-252.619

Kilde: Beregninger pba. materiale fra Nukissiorfiit, 2013-tal

4 BEHOVET FOR REFORMER

Samfundet står overfor store økonomiske udfordringer og den nuværende indretning af velfærdssamfundet er ikke økonomisk holdbar frem over. På lidt længere sigt er det især ændringer i befolkningens sammensætning, som giver store udfordringer for den offentlige økonomi. Der vil gradvis ske en fordobling af antallet af ældre. Samtidig vil der blive relativt færre i den arbejdsduelige alder til at forsørge grupperne af børn, unge og ældre. Med uændrede velfærdsordninger, skattesystem m.m. vil de offentlige udgifter vokse, mens indtægterne ikke vil stige tilsvarende. Med selvstyreaftalen er der ingen realvækst i bloktilskuddet fra Staten, hvilket sætter store krav til indtjeningen i den private sektor. Der vil derfor opstå et stigende spænd mellem indtægter og udgifter, og den aktuelle indretning af velfærdsordningerne kan ikke finansieres.

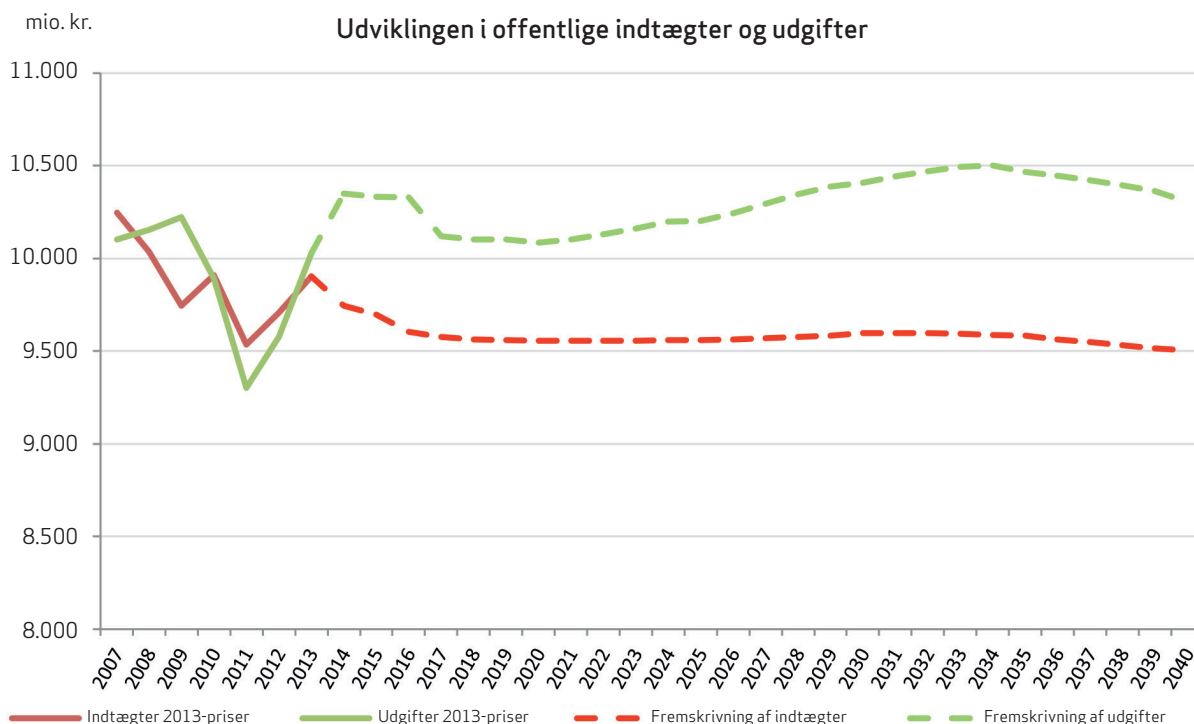
Grønlands økonomiske holdbarhedsproblem kan un-

derstreges med, at det forventes, jf. beregninger i holdbarhedsmodellen, at det offentlige vil komme til at mangle en milliard om året målt i 2013 priser, allerede fra år 2024/2025 – såfremt der ikke igangsættes reformer og tiltag der skaber vækst.

Hvis man kigger ind i fremtiden, med hensyn til befolkningsprognoser og de demografiske ændringer i befolkningen, er det tydeligt, at der bliver et stort behov for øget udbud af botilbud og tjenester til den ældste del af befolkningen, især efter 2025 og indtil 2040. Derfor må opbygningen af botilbud til ældre, være strategisk og velovervejede i det indeværende årti for at undgå fremtidig mangel på området.

Udefra Grønlands statistiks befolkningsfremskrivning, forventer Naalakkersuisut at ældreområdet står overfor:

Figur 7. Holdbarhedsmodellen med uændrede velfærdsordninger

Kilde: Grønlands Økonomiske Råd.

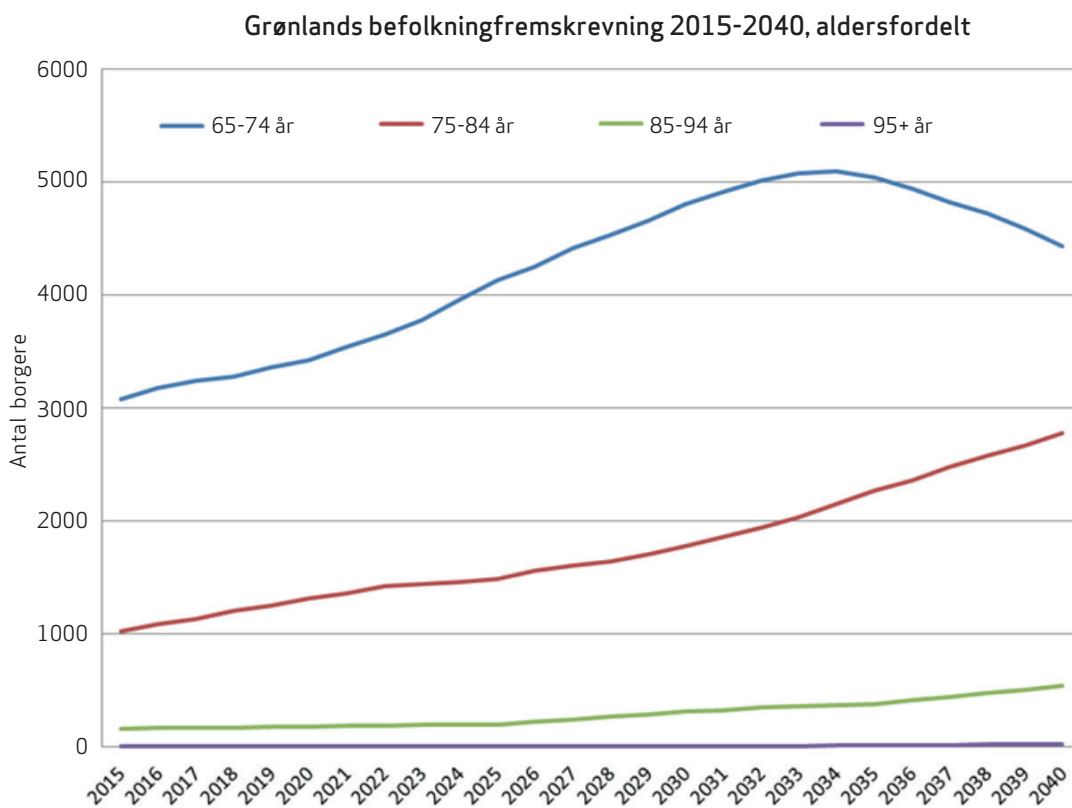
- Flere ældre, særligt blandt de unge ældre (65-74 år).
- Flere ældre, i gruppen 75-84 år.
- Flere sunde og raske ældre.
- Ældre med større krav til et aktivt og deltagende liv.

En aldersfordelt befolkningsfremskrivning viser mulighederne for forbedringer indenfor de nuværende plejeforanstaltningerne til de ældre.

På nuværende tidspunkt er en stor andel af de ældre i aldersgruppen fra 65 år og opefter i institutionel pleje. I fremtiden vil dette være utidssvarende, idet en større andel end hidtil, af de ældre i alderen 65-74 år, vil være ved bedre helbred.

Det vil betyde, at denne gruppe, med de rigtige hjælpeforanstaltninger, vil kunne blive boende i eget hjem længere end hidtil. Hvis der strategisk sættes ind for at støtte denne gruppes mulighed for at blive boende i eget hjem, vil det blive muligt at opbygge en mere specialiseret ældreinstitutionel pleje her i landet. Set fra de ældres synsvinkel, samfundets og landets økonomi vil dette være ønskværdigt. De ældres ønsker om at blive boende længst muligt i eget hjem vil være imødekommet, og samfundet vil spare på store udgifter forbundne med unødvendig institutionel opbygning. Dette vil give det nødvendige råderum for at indrette sig på fremadrettede udfordringer, forbundne med blandt andet det voksende antal demente, jf. tabel 12..

Figur 8. Aldersfordelt befolkningsfremskrivning 2015-2040.

Kilde: Grønlands Statistik.

Tabel 12. Fremskrivning af antal demente

Prævalens	2010		2020		2030		2040	
	%		Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
Aldersgruppe	Mænd	Kvinder						
60-64	0,2	0,9	12	17	20	13		
65-69	1,8	1,4	27	35	53	34		
70-74	3,2	3,8	34	44	74	90		
75-79	7	7,6	48	67	85	143		
80-84	14,5	16,4	51	63	86	157		
85-89	20,9	28,5	19	42	65	93		
90-94	29,2	44,4	10	18	24	36		
95-99	32,4	48,8	3	3	6	16		
100+	32,4	48,8	0	2	5	11		
Ialt med demens			204	291	418	593		

Kilde: Demensredegørelsen

For at kunne løfte denne opgave fornuftigt, er kommunerne sammen med Selvstyret, nødt til at koordinere deres indsatser på ældreområdet med langsigtede målsætninger. Det betyder, at samfundet skal tage hensyn til den enkelte borgers ressourcer og ønsker med fokus på fleksibilitet. Indsatsen skal tilgodes borgernes forskellige levevis, og hermed bl.a. sikre deres frihed til at vælge mellem flere forskellige muligheder indenfor plejeområdet, end hidtil.

Den demografiske udvikling, og den tilhørende uholdbare økonomiske udvikling, er ikke de eneste udfordringer, samfundet står overfor. Problemerne på arbejdsmarkedet, og i uddannelsessystemet, lægger betydeligt pres på de offentlige udgifter. Uddannelsesniveaet har været stigende over de seneste år, men der er stadig for få, der går direkte videre på gymnasiet eller på en erhvervsuddannelse efter endt folkeskole, samtidig med at frafaldsraten på alle ungdomsuddannelser er meget høj. Det resulterer i store tab, både for de unge selv, og for samfundet. Uddannelse er vigtig for udviklingen af samfundet, og Naalakkersuisut ønsker et godt og effektivt ud-

dannelsessystem, som giver lige muligheder for alle børn og unge, uanset bosted eller social baggrund.

Sociale problemer giver store udfordringer for udviklingen af samfundet. En stor del af befolkningen i den erhvervsaktive alder, deltager ikke på arbejdsmarkedet som følge af sociale problemer. Der er derfor brug for en særlig målrettet og styrket indsats for de borgere, der befinder sig i matchgruppe 3 og matchgruppe 2. Indsatsen for at tage hånd om de sociale og sundhedsmæssige problemer, der karakteriserer specielt matchgruppe 3 må styrkes, systematiseres og målrettes på basis af en langt bedre udrednings- og afklaringsindsats primært i kommunalt regi. Indsatser, der kan skubbe denne gruppe fra matchgruppe 3 til matchgruppe 2. For matchgruppe 2 må revalideringsindsatsen styrkes betydeligt og nytænkes, så revalideringsmulighederne bliver bredere med flere forskellige tilbud.

Samtidig må der arbejdes systematisk med at skabe et mere rummeligt arbejdsmarked, hvor der skabes arbejdspladser for borgere med permanent eller midlertidigt nedsat arbejdsevne. Det er afgørende både for samfundet og for den enkelte, at så mange som muligt deltager på arbejdsmarkedet.

Der er høj ledighed, samtidig med at der importeres udenlandsk arbejdskraft. Det tyder på, at de ledige ikke har de kompetencer, som arbejdsgiverne kræver. Det kan også skyldes mangel på geografisk mobilitet, og/eller boligmangel. Det er vigtigt, at mobiliteten i samfundet ikke begrænses af flaskehalse på boligmarkedet, et mismatch mellem de efterspurgte og arbejdskraftens kompetencer, eller andre systematiske forhindringer for at flytte efter arbejde.

Øget prioriterings- og styringsbehov

De store udfordringer og demografiske forskydninger stiller øgede krav til en sammenhængende og langsigtet planlægning, tværgående prioritering og

målstyring, ud fra fælles aftalte mål på de væsentligste velfærdsområder. Det er afgørende, at skabe bedre rammer for den politiske og administrative styring, for at nå målene om en holdbar økonomi og en bæredygtig udvikling.

5 DEN ØKONOMISKE POLITIK OG BEDRE STYRINGSVÆRKTØJER

Grønland er i stigende grad en del af en globalt integreret økonomi. Vi er afhængige af investeringer udefra, og indgår i forpligtende samarbejder med blandt andet EU. For at kunne indgå som en ligeværdig samarbejdspartner og være et attraktivt land at investere i, må Grønland have en ansvarlig økonomisk politik og styring heraf. Dette kommer blandt andet meget konkret til syne i forhold til EU's budgetstøtte.

EU's budgetstøttekriterier

EU-Kommissionen har opstillet nogle klare kriterier for udbetaling af budgetstøtte. Disse grundkriterier skal være opfyldt for, at Grønland kan få udbetalt budgetstøtte fra EU.

EU-kommissionens fire kriterier for udbetaling af budgetstøtte:

1. Der skal være beskrevet en sektorpolitik og en overordnet strategisk plan. I aftaleperioden skal fremdriften af sektorpolitikken være tilfredsstillende, og politikken skal være troværdig og relevant.
2. Der skal være stabile makroøkonomiske rammer samt en troværdig og relevant politik til at opretholde stabilitet.
3. Der skal være et troværdigt og relevant program for forbedring af offentlig økonomistyring samt tilfredsstillende fremskridt i aftaleperioden.
4. Der skal være gennemsigtighed i forhold til det offentlige budget, og informationer skal være tilgængelige, rettidige, omfattende og af god kvalitet.

Efter aftale med EU anvendes budgetstøtten til sektorpolitikken på uddannelsesområdet. Grønlands Selvstyre skal opstille målsætninger for uddannelsespolitikken og årligt afrapportere skriftligt til EU om, hvorvidt de forventede mål er nået samt udformningen af den fremadrettede politik.

Grønlands Selvstyre skal udover dette årligt afrapportere omkring makroøkonomisk stabilitet og offentlig økonomistyring. På denne måde vurderer EU, hvorvidt de ovenfor beskrevne kriterier opfyldes. Derudover afholdes to årlige dialogmøder med EU. Møderne har til formål at følge op på de skriftlige rapporter samt indgå i dialog omkring områder og emner, der er relevante for aftalen.

EU-evaluering af Grønlands økonomistyring

Den 14. marts 2014 blev en ny partnerskabsaftale for perioden 2014-2020, mellem EU på den ene side og Grønland og Danmark på den anden, vedtaget i EU's Ministerråd. Allerede i 2013 annoncerede EU, at de ville iværksætte en undersøgelse af den offentlige sektors økonomistyring med henblik på at udpege områder, hvor der kan være behov for administrative forbedringer. I starten af august 2014 modtog Finansdepartementet EU's nye undersøgelse af den offentlige sektors økonomistyring.

Rapporten er udgangspunktet for økonomistyringsområdet i den nye partnerskabsaftale, og dermed den kommende årlige afrapportering til EU. Rapporten kommer med en lang række af anbefalinger til forbedring af Grønlands økonomistyring. Herunder anbefaler rapporten bl.a. forbedret tilsyn og gennemsigtighed i kommunernes økonomi, styrkelse af Selvstyrets interne kontrol og årlig overvågning af opkrævningsprocenter for bruttoskatterestancer. Indkøb af varer og tjenesteydelser er i rapporten udpeget som et prioriteringsområde, hvor der plads til væsentlige forbedringer.

En del af disse anbefalinger kommer til at indgå i en kommende ny økonomistyringshandlingsplan, der indgår som en del af den nye partnerskabsaftale med EU for perioden 2014-2020 mellem Grønland og EU.

Handlingsplanen vil forpligte Grønland til levere fremskridt på økonomistyringsområdet. Derfor skal

det sikres, at de fastlagte mål kan opfyldes, da Grønland ellers kan risikere at miste budgetstøtten fra EU.

Nedenfor ses listen med de 6 udvalgte områder, der forventes at indgå i aftalen med EU. I udvælgelsesprocessen er der lagt vægt på realistiske mål. Indkøb af varer og tjenesteydelser er udvalgt, fordi det i EU-rapporten er højt prioriteret af EU.

Resumé af aftalen mellem Naalakkersuisut og EU om den kommende handlingsplan:

1. Kommunernes økonomi: Forbedre og dokumentere Finansdepartementets dataindsamling, analyser og årlige rapportering om kommunernes økonomi. Det vil blandt andet stille krav til kommunerne om en ensartet konteringspraksis og øget anvendelse af fælles systemer på økonomistyringsområdet i den offentlige sektor.
2. Nettostyrede virksomheder: Der skal udvikles en strategi for forbedret og ensartet finansielt risikotilsyn og offentlig rapportering af de tre nettostyrede virksomheder. Dette arbejde ligger som en del af den instruks og det ansvar de respektive ressortdepartementer har i forhold til styringen af de nettostyrede virksomheder. I første omgang vil Bestyrelsessekretariatet dog medtage regnskabsoplysninger for de nettostyrede virksomheder og lade dem indgå som bilag i Naalakkersuisuts årlige rapportering til Inatsisartut for så vidt angår de selvstyrejede aktieselskaber i: Selvstyrets Aktieselskaber – Årlig redegørelse til Inatsisartut.
3. Skatterestancer: Etablere årlig overvågning fra Skattemyndigheden af opkrævnings-procenter for bruttoskatterestancer. I praksis betyder det, at Skattestyrelsen hvert år laver et udtræk på skatterestancer uden underholdsbidrag. Skattestyrelsen vil ligeledes udarbejde en årlig årsrapport med resultater og effekter af skatteindsatsen.
4. Indkøb af varer og tjenesteydelser: Indkøb af varer og tjenesteydelser var et indsatsområde i den tid-

ligere partnerskabsaftale. I den seneste EU-rapport er indkøb af varer og tjenesteydelser fortsat udpeget som et højt prioriteret område af EU. Det er derfor også vigtigt at der i de kommende forhandlinger bliver lagt vægt bl.a. på gennemsigtighed og besparelser.

- Offentlig information: Graden af information omkring offentlige udbud skal øges og gøres let tilgængelig for offentligheden.
  - Advisering: Der skal arbejdes på, at planlagte udbud i højere grad annonceres før offentliggørelse af udbudsbekendtgørelsen.
  - Samarbejde med kommunerne: På kort sigt skal der opstartes et samarbejde mellem Selvstyret og kommunerne. På mellemlangt sigt skal der ske et øget samarbejde på tværs, hvor man vil kigge på muligheder for fælles aftaler.
  - Ankeklagenævn: Det skal undersøges, om der er et grundlag for en klageinstans, herunder hvorvidt det er muligt at skaffe påkrævede kompetencer til et ankeklagenævn på varer og tjenesteydelser.
  - Anvendelsesområde: Indkøbscirkulæret skal fremadrettet udvides, til at flere områder er dækket af kravet om offentligt udbud. På længere sigt bør det overvejes, at erstatte indkøbscirkulæret med en indkøbslov, men disse overvejelser vil dog ikke indgå i selve forhandlingerne med EU.
  - Øget konkurrenceudsættelse. Selvstyret skal arbejde aktivt på i højere grad at konkurrenceudsætte indkøb af varer og tjenesteydelser
1. Intern kontrol: Den interne kontrol skal forbedres baseret på ekstern revisors revisionsprotokoller fra 2014 og frem.
  2. Central budgetopfølgning. Processen i forbindelse med budgetopfølgning skal styrkes og optimeres, så rapporternes aktualitet og kvalitet øges. Desuden skal der på sigt udarbejdes tre årlige budgetopfølgningsrapporter for Selvstyret.
- I den nuværende partnerskabsaftale for 2014-2020 forpligter Selvstyret sig til, at der årligt er fremdrift på de ovenstående 6 områder. Fremdriften er et krav

for at budgetstøtten kan komme til udbetaling hvert år. Handlingsplanen forventes aftalt i løbet af foråret 2015.

Naalakkersuisut prioriterer at skabe fremdrift på de områder for at forbedre styring af den offentlige sektor, og har også igangsat andre initiativer til at sikre en bedre økonomisk planlægning og styring som et fundament for den økonomiske politik.

Økonomiske mål og principper

Den økonomiske politik er et vigtigt redskab for Naalakkersuisut og Inatsisartut, når der skal prioriteres i finanslovsprocessen og til at sikre en sammenhæng mellem de overordnede økonomiske målsætninger, både på kort og langt sigt, samt at den økonomiske politik føres ud til de enkelte sektorstrategier. En ansvarlig styring af økonomien forudsætter samtidig, at alle offentlige udgifter måles i forhold til deres forventede effekt for samfundet.

Det er vigtigt for erhvervslivet, at der er *forudsigelige rammer*. Hermed bidrager en præcis økonomisk politik til at skabe gode rammebetingelser for erhvervslivet, som dermed kan skabe ny vækst og dermed nye muligheder for indtjening og beskæftigelse.

Det er samtidig af stor betydning, at den økonomiske politik er *troværdig* i forhold til banker, andre finansielle institutter og andre udenlandske samarbejdspartnere eksempelvis EU, når der forhandles partnerskabsaftaler.

En troværdig økonomisk politik er en forudsætning, for at både den offentlige sektor og private virksomheder, kan låne penge til at investere i sunde og rentable projekter. Det er disse investeringer, der skal sikre, at samfundet følger med udviklingen, og at der er råd til velfærd, også i fremtiden.

Et aktuelt, og tilbagevendende dilemma, i den økono-

miske politik er, at der skal *prioriteres* mellem løsninger, der på den ene side bidrager til at løse langsigtede strukturelle udfordringer f.eks. et generelt lavt uddannelsesniveau, og samtidig løser kortsigtede udfordringer i form af f.eks. høj ledighed.

De forudsigelige rammer og en troværdig økonomisk politik kan opnås ved at opstille mål, som sikrer finanspolitisk holdbarhed, samtidig med der formuleres principper, der understøtter et fælles grundlag for at foretage de nødvendige økonomiske prioriteringer, hvad enten det drejer sig om offentlige driftsudgifter, investeringer eller offentlig låntagning.

Der er i de almindelige bemærkninger til FFL 2015 er nærmere gennemgang af mål og principper for den økonomiske politik. Derfor gengives disse kun i relativ kort form i den politiske økonomiske beretning for 2015.

Boks 1:

Overordnede mål for den økonomiske politik

- Omstilling til en flerstrengt og selv bærende økonomi
- Kortsigtede mål
  - DA i balance i overslagsårene
  - Likviditet på minimum 10 pct. af samlede udgifter i landskassen
- Langsigtede mål
  - Finanspolitisk holdbarhed over en længere periode
  - Samfundsøkonomisk realvækst

Det overordnede mål med den økonomiske politik er at skabe rammerne for at opnå en selv bærende økonomi og understøtte en nødvendig omstilling til en flerstrengt økonomi.

Det kortsigtede mål, omkring at DA skal være i balance i overslagsårene, betyder, at der kan være po-

sitive eller negative udsving i de enkelte år, men at gennemsnittet på DA saldoen over en periode på fire år skal være nul eller bedre.

Dertil kommer en målsætning om at Landskassen skal have en likviditet på minimum 10 pct. af Selvstyrets samlede årlige udgifter, hvilket svarer til ca. 680 mio. kr. (2014).

De kortsigtede mål giver mulighed for at foretage prioriteringer, der giver underskud det enkelte år, men som opvejes af overskud i et eller flere af de efterfølgende år i overslagsperioden.

Den førte økonomiske politik skal sikre, at der på langt sigt er balance mellem indtægter og udgifter, hvilket vil sikre finanspolitisk holdbarhed.

De overordnede målsætninger for den økonomiske politik kan understøttes gennem en række principper for:

- Styring af den offentlige drift
- Styring af offentlige investeringer
- Styring af den samlede offentlige låneoptagelse og andre forpligtelser

Boks 2:

Principper for styring af den offentlige drift

- Overholdelse af udgiftslofter, herunder fastsættelse af grænser for væksten i den offentlige forbrug
- Effektivisering af den offentlige sektor gennem klare og realistiske servicemål og løbende prioritering
- Fællesoffentlig indkøbspolitik
- Tilskudsordninger skal være tidsbegrænsede og i forhold til erhvervstilskud, skal Landskassen kun yde tilskud eller stille garanti til projekter, hvor der er gennemført en kreditvurdering hos bank eller lignende kreditvurderingsinstitut.
- Lovbundne udgifter skal nedbringes ved hjælp af reformer og en incitamentsstruktur, der understøtter målopfyldelsen ift. de politiske mål
- Effektmåling på alle væsentlige udgiftsområder, både eksisterende og nye

Disse mål og principper har direkte indflydelse på den nuværende og kommende finanslovsprocesser samt reguleringen af økonomistyringen i den offentlige sektor. Det er målet, at prioriteringen af midler til finansloven skal ske efter ovenstående principper.

Styring af omkostningsudvikling

De i oplægget foreslåede økonomiske mål og udfordringer stiller store krav til at øge omkostningsbevidstheden i den samlede offentlige sektor, herunder også i kommunerne og i de selvstyrejede virksomheder. En mere effektiv offentlig sektor kommer ikke af sig selv, men kræver aktiv handling og jævnlig gennemførelse af udgiftsanalyser på alle større områder.

Ekstraordinære indtægter

Ekstraordinære indtægter bør ikke benyttes til forøgelse af driftsudgifterne. Ekstraordinære indtægter foreslås prioriteret til uddannelsesbyggeri og andre investeringer, som understøtter de overordnede mål i den økonomiske politik, herunder om at skabe realvækst og forbedre produktiviteten i samfundet. I arbejdet med en ny budgetlov inddrages håndteringen af eventuelle ekstraordinære indtægter i forhold til finansloven.

Effektmåling

Såfremt der igangsættes tilskudsordninger, stilles garanti eller gives andre former for subsidier, skal disse i udgangspunktet være tidsbegrænsede og derfor evalueres med jævne mellemrum. Eksisterende tilskudsordninger bør vurderes i forhold til deres effekt. Tilskudsordninger bør kun videreføres, hvis de har den forventede ønskede effekt og fortsat giver mening. Dette vil blandt andet ske ved at anvende såkaldte Key Performance Indicators (KPI) for at kunne måle effekten.

Der skal i udgangspunktet gennemføres effektmåling af alle væsentlige udgiftsområder. Ved at anvende effektmåling er det muligt at evaluere om effekterne af et konkret initiativ, projekt eller indsats, opnås.

Kriterier for offentlige investeringer

Finansdepartementet har i januar 2014 udsendt "Vejledning i fremstilling af samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger". Alle væsentlige offentlige investeringer skal belyses ensartet i henhold til denne vejledning. Derved kan det sikres, at alternative investeringsmuligheder kan sammenlignes, og at prioriteringer kan ske på et oplyst grundlag.

De hovedelementer, der skal belyses for offentlige investeringer er vist i Boks 3.

Boks 3:

Kriterier for offentlige investeringer

- Fælles kriterier for vurdering af offentlige investeringer i henhold til "Vejledning i fremstilling af samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger".
- Vurdering af alternative løsningsmuligheder
- Vurdering af, om projektet er samfundsøkonomisk rentabelt
- Vurdering af, om projektet bidrager til finanspolitisk holdbarhed
- Vurdering af, om projektet er socialt og miljømæssigt bæredygtigt
- Vurdering af projektets bidrag til regional og national udvikling, herunder om projektet indgår som en nødvendig del af større sammenhængende projekt eller væsentlig og integreret del af en sammenhængende anlægssektorplan
- Vurdering af projektets effekt på gældsudviklingen
- Vurdering af risikoelementer

Investeringer skal understøtte en varig økonomisk vækst. Det er vigtigt at indtænke eventuelle indvirkninger på den offentlige sektor, så man ikke øger de samlede forpligtelser, dvs. øger udgifterne for Selvstyret og kommunerne, og dermed forringer den finanspolitiske holdbarhed.

Styring af den samlede offentlige lånoptagelse (konsolideret gæld)

For at sikre økonomisk handefrihed skal der ske en styring af den samlede offentlige lånoptagelse. Det vil sige styring af Selvstyrets, kommunernes og de offentlige selskabers gæld. Selvstyrets konsoliderede gæld er defineret som summen af Landskassens netto rentebærende gæld og summen af nettorentebærende gæld i de selskaber, som Selvstyret ejer.

Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer har ansvar for styringen af lånoptagelsen, og Finansdepartementet skal inddrages ved overvejelser om eventuel lånoptagelse eller finansiering af alle større investeringer, der påfører Landskassen en risiko.

Boks 4:

Principper for styring af den samlede offentlige lånoptagelse

- Udviklingen i den samlede konsoliderede gæld, skal styres centralt
- Udviklingen i den offentlige gæld skal opgøres løbende og sammenhængende
- Offentlig lånoptagelse skal bidrage til at forbedre den finanspolitiske holdbarhed
- Offentlig lånoptagelse til boliger, infrastruktur og erhvervsprojekter skal finansieres ved brugerbetaling
- Betaling af renter og afdrag på offentlige lån må ikke begrænse mulighederne for at levere offentlige ydelser i en lavkonjunktur

Ovenstående principper udspringer af den formulerede "Gælds- og Investeringsstrategi", der blev diskuteret og var enighed om i Inatsisartut på FM2012, og som fortsat vil være gældende for håndteringen af offentlige investeringer og lånoptagelse. Formålet med principperne er at sikre, at fremtidige generationer har mulighed for at strukturere samfundet, som de selv ønsker. Det igangværende arbejde med at udforme rullende, langsigtede anlægssektorplaner skal desuden bidrage til at sikre åbenhed og en passende koordination af investeringer i Selvstyret, kommunerne og de selvstyrejede aktieselskaber.

Offentlig lånoptagelse kan kun ske, hvis det bidrager til den finanspolitiske holdbarhed og ydelserne på lån skal på væsentlige områder være brugerfinansierede. I "Vejledning for samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger" tages højde for, at andre dimen-

sioner end de rent økonomiske kan have betydning for en investeringsbeslutning.

Det er væsentligt, at det i forbindelse med lånoptagelse sikres, at renter og afdrag på lånene er prioriteret ind i finanslovene og brugerbetalingen bliver lagt fast. Ved politiske prioriteringer på finansloven på bekostning af andre anlægsudgifter kan der også vælges afsat beløb, der reducerer lånebehovet og dermed kravet til brugerbetaling.

Kriterierne for lånoptagelse gælder også i forbindelse med overvejelser om kapitalindsud i aktieselskaber. Selvom der kan identificeres projekter, der isoleret set er rentable, så må den samlede offentlige lånoptagelse ikke være så stor, at den begrænser mulighederne for at levere offentlige kerneydelser i en lavkonjunktur.

Ny budgetlov

Naalakkersuisut ønsker med sin økonomiske politik at styrke den økonomiske styring og koordination. En vigtig forudsætning for en samlet prioritering er, at der finder en central prioritering sted, så tidligt som muligt. Medlem af Naalakkersuisut for Finanser og Råstoffer forestår koordineringen af Selvstyrets budgetlægning, fremsætter Naalakkersuisuts forslag til finanslov for Inatsisartut og har ansvaret for budgetloven.

Finansdepartementet forbereder derfor en gennemgribende revision af den nugældende budgetlov, der skal give bedre redskaber til budgetkoordineringen og økonomistyringen. Revisionen indebærer blandt andet, at budgetloven skal udstrækkes til at gælde hele den offentlige sektor, inkl. kommunerne, at den skal bidrage til sikring af en ansvarlig økonomisk politik gennem udstikning af flerårige rammer for udgifterne via Inatsisartut, håndtering af eventuel lånoptagelse og sikring af en bedre budgetkoordination, også mellem sektorer.

Det er naturligvis væsentligt, at en ny budgetlov harmonerer med de behov og forudsætninger, vi arbejder under her i landet, men der vil også være inspiration at hente fra andre lande, hvor man har haft succes med en sådan lovgivning. I det kommende arbejde med en ny budgetlov vil Finansdepartementet blandt andet vurdere, om der er behov for at supplere eller justere nogle af de tidligere vedtagne mål og principper for den økonomiske politik.

Forbedring af budgetopfølgningen i den offentlige økonomi

Som en del af opstramning af den økonomiske styring vil der endvidere ske en revurdering af budgetopfølgning. Budgetopfølgning er grundlæggende en systematisk opfølgning på udvikling i aktiviteter og udgifter, som er lagt til grund for de bevillinger, som der er truffet beslutning om.

Udgangspunktet er således ikke alene en økonomisk opfølgning på budgetter i forhold til regnskab for en given periode. Det er i endnu større grad en opfølgning på planer og aktiviteter, der danner baggrund for de givne bevillinger. Herudover skal der ske en kvalificeret vurdering af aktiviteter og økonomiske forventninger til den samlede bevillingsperiode. Tilsvarende er det helt vitalt, at der er en entydig ansvarsplacering af såvel bevillinger, planer, aktiviteter og udgifter.

Der gennemføres en vurdering af, i hvilket omfang den nuværende budgetopfølgning er hensigtsmæssig - og hvorledes den kan forbedres i forhold til formålet. På den baggrund iværksættes nye budgetopfølgningsprocesser og -beskrivelser. Disse har til formål at synliggøre udviklingen ved enhederne og understøtte muligheden for at foretage korrigerende tiltag, såfremt forudsætningerne for bevillingerne ikke overholdes. Dette stiller krav til data, kvalitets sikring, fortolkning og formidling.

Principper for kommunal låntagning og -afvikling i kommunerne

Kommunernes andel af den samlede offentlige økonomi er meget stor. Med eventuelt kommende opgaveoverdragelse forventes denne andel at vokse. Derfor ser Naalakkersuisut behov for øget fokus på kommunernes økonomiske udvikling og har indledt dialog med kommunerne derom.

Der er op igennem årene ydet lån eller givet tilladelse til optagelse af lån i en række tilfælde. Lånetilladelse dækker enten over låneoptagelse hos Selvstyret eller tilladelse til optagelse af lån hos anden långiver.

Lånetilladelserne er typisk givet til

- konkrete anlæg eller større anskaffelser
- driftslån til stærkt økonomisk nødlidende kommuner

Naalakkersuisut for Finanser har fået en generel bemyndigelse til træffe beslutning om lånetilsagn m.v. i henhold til styrelsesloven § 45 indenfor nærmere fastlagte rammer. Dette skal sikre en smidigere sagsbehandling og en ens behandling af kommunerne.

Nedenstående principper for kommunal låntagning og -afvikling er godkendt af Naalakkersuisut:

- Kommunerne kan ikke optage lån uden tilladelse fra Naalakkersuisut.
- Der skal være fuld transparens i kommunernes låntagning, herunder at al gæld skal fremgå af balancen. Dette skal sikres ved en tilpasning af kravene i lovgivningen.
- Der ydes som altovervejende hovedregel ikke lån fra Landskassen, og landskasselån gives kun helt undtagelsesvis, hvis det ikke er muligt for kommunen at optage lån hos privat långiver.
- Der kan altovervejende hovedregel ikke optages lån til drift.

- Uanset at det forudsættes at kommunerne ikke må optage lån til drift kan det ske, at en kommune får likviditetsproblemer og dermed behov for låneoptagelse til at klare betalingerne. I den forbindelse skal der ved tilladelse fra Naalakkersuisut til at optage lån skal der fastsættes en afdragsprofil.
- Der skal i forbindelse med accept af lån til drift stilles vilkår om en økonomisk langsigtet genopretningsplan som sikrer den kommunale økonomi.
- Lånet skal som hovedregel tilbagebetales inden for valgperioden
- Såfremt det undtagelsesvis måtte være nødvendigt at tilbagebetalingsperioden må være længere end valgperioden skal der aftales årlige afdrag/nedskrivninger på lånet svarende til provenuet fra mindst 1 kommunal skatteprocent.
- Kommunen sættes under skærpet tilsyn indtil genopretningsplanen er udarbejdet og indarbejdet i budgettet.

Hvis der skal gives generel adgang til låneoptagelse, f.eks. til bolig/infrastrukturformål, kan en sådan adgang tænkes aftalt i forbindelse med de årlige forhandlinger om kommuneres økonomi.

6 ELEMENTER I DEN KOMMENDE HOLDBARHEDS- OG VÆKSTPLAN

For at have råd til velfærd til de fremtidige generationer, er der behov for reformer der bidrager til holdbare offentlige finanser. Reformen der enten reducerer udgiftsniveauet og/eller øger de offentlige indtægter gennem skabelse af øget aktivitet i den private sektor. Reformerne skal blandt andet skabe incitamenter til selvforsørgelse, hvad enten det drejer sig om erhvervsindkomst, pension eller bolig.

Yderligere reformer skal spille sammen med de reformtiltag, som allerede er planlagt, herunder førtidspensionsreform, alderspensionsreform, pensionsbeskatning, lavere selskabsskat og beskæftigelsesfradrag. Indretningen af samfundet skal understøtte vækst i økonomien og tilskynde til investeringer. Det kan både være investeringer fra den enkelte borger, det private erhvervsliv eller udefra.

Naalakkersuisut's kommende holdbarheds- og vækstplan forventes at bygge på fire reformspor:

Reformspor 1:

Forøgelse af uddannelsesniveaut

Uddannelsesniveaut er altafgørende for udviklingen af vores samfund, både i den private og offentlige sektor. Naalakkersuisut ønsker at øge kompetenceniveaut i hele samfundet og sikre et effektivt uddannelsessystem, hvor de unge efter endt skolegang sikres lige muligheder for at komme hurtigt gennem deres uddannelse og får de rigtige kompetencer til en succesfuld start på arbejdsmarkedet.

Reformspor 2:

Fremme vækst og omstilling til en flerstrengt økonomi

Der skal skabes et større indtægtsgrundlag ved at skabe vækst og øget beskæftigelse i den private sektor. Denne vækst og beskæftigelse skal ikke kun skabes i én sektor, men derimod i flere sektorer. Det kræver en forbedret konkurrenceevne og erhvervsfremmende initiativer indenfor råstofområdet og tu-

rismeerhvervet. Samtidigt skal der skabes bedre rammer for videreudvikling af fiskeriet.

Reformspor 3:

Modernisering af den offentlige sektor

Den offentlige sektor udgør en stor del af den samlede samfundsøkonomi, og det er vigtigt, at de offentlige ressourcer udnyttes bedst muligt. Der er et stort potentiale i at tænke anderledes, og udnytte nye tekniske og digitale muligheder. Derudover skal offentlige indsatser løbende evalueres. Det skal ske gennem effektivisering og forbedret økonomistyring i både selvstyret og kommunerne. Den kommende revision af budgetloven skal skabe rammerne for en stram økonomistyring i det offentlige, og sikre mulighederne for en tværgående, overordnet prioritering. Der skal herunder skabes øget gennemsigtighed i budgetlægningen og sikres en hensigtsmæssig udgiftsstyring.

Reformspor 4:

Reform af skattesystemet og velfærdsydelser

Det er vigtigt, at velfærdsamfundet er indrettet optimalt, og agerer som et rimeligt økonomisk sikkerhedsnet for borgerne. De offentlige ydelser skal gå til de borgere med størst behov, og samtidig skal velfærdsystemet skabe incitament til selvforsørgelse og arbejdsmarkedsdeltagelse.

Det forventes, at alderspensionen reformeres, så det bliver mere attraktivt at spare op til egen pension og at fortsætte længere tid på arbejdsmarkedet. Derudover er det målet, at Grønland fremover sikres et skatteprovenu af indbetalinger til pensionsordninger i udenlandske pensionskasser, primært danske. Der forventes ligeledes indført en obligatorisk pensionsopsparing for alle erhvervsaktive, også selvstændige.

Det skal kunne betale sig at arbejde. Alle skal have mulighed for og pligt til at bidrage til samfundet, og

alle er bedst tjent med at have et aktivt liv frem for et liv på passiv forsørgelse. Velfærdsydelse skal målrettes til de borgere med det største behov. For visse indkomstgrupper er deres stigning i rådighedsbeløbet beskeden når de får en stigning i deres lønindkomst.

Det skyldes problemer i samspillet mellem boligsikring og egenbetaling af daginstitutioner, børnetilskud og skattesystemet. Dette skal et eventuelt beskæftigelsesfradrag medvirke til at modvirke, ved at forøge gevinsten ved at deltage på arbejdsmarkedet.

Holdbarheds- og vækstplanen forventes også at indeholde reformer på boligområdet, der dels gør det attraktivt at boligforsyne sig selv, ved dels at sikre mere målrettede tilskud på området. Disse reformer vil blive søgt udformet i sammenhæng med kommende reformer på skatte- og velfærdsområdet.

Konkrete reformtiltag

I 2015 forventes der pt. fremsat lovforslag om:

- Indførelse af et nyt førtidspensionssystem
- Indførelse af et nyt alderspensionssystem
- Anvendelse af aktuel indkomst ved udbetaling af sociale ydelser
- Ressourcerentebeskatning af det pelagiske fiskeri

I 2016 forventes der pt. fremlagt lovforslag om:

- Ressourcerentebeskatning af samtlige arter i fiskeriet
- Beskatning af værdipapirer
- Obligatorisk pensionsopsparing
- Fremrykket beskatning af indbetalinger til udenlandske pensionsordninger.

Det gennemgående hovedmål med samtlige reformer skal være at reducere det offentlige involvering, og dermed mindske den offentlige sektors indflydelse og størrelse. Dette ved blandt andet at skabe incitamenter til selvforsørgelse, hvad enten det drejer sig

om indkomst, pension eller bolig. Samtidig skal reformerne understøtte øget vækst i økonomien og give tilskyndelse til investeringer, hvad enten det drejer sig om investeringer fra den enkelte borger, det private erhvervsliv eller udefra.

I de følgende afsnit gennemgås i gangværende, planlagte reformer og initiativer for hvert af de fire reformspor, der danner rammen for den kommende vækst- og holdbarhedsplan. Nogle af disse vil antageligt ikke indgå i den endelige plan, og andre vil komme til i det videre arbejde med denne.

6.1 Reform og initiativer for at øge uddannelsesniveaut

Uddannelsesområdet

En forudsætning for højere velstandsniveau er, at mange flere får en uddannelse. Naalakkersuisut prioriterer uddannelsesinitiativer højt. EU partnerskabsaftalen er forlænget – og nu med fokus på førskole og folkeskole. Folkeskolen er under evaluering, og resultatet forventes i første kvartal af 2015. Evalueringen skal bruges som afsæt for en målrettet indsats på ungemålgruppen¹, og dermed at få flere videre i, og i gennem, uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet.

Indsatsen skal bidrage til at gøre noget ved nogle af de strukturelle problemer på arbejdsmarkedet, herunder et mismatch mellem de lediges kvalifikationer og de kvalifikationer arbejdsmarkedet efterspørger.

EU partnerskabsaftalen

I 2014 blev der i EU vedtaget en ny rådsbeslutning om partnerskab mellem EU og Grønland for perioden 2014-2020, som tager afsæt i udmeldelsestraktaten og tilhørende vilkår samt Grønlands OLT status.

Aftalen indebærer, at Parterne vil samarbejde for bæredygtig økonomisk udvikling af Grønland, herunder at sikre en dialog om en række hovedområder for udviklingen, bl.a. klimaforandringer og naturressourcer samt Arktiske spørgsmål. Partnerskabsinstrumentet inkluderede et indikativt rammebeløb på godt 1,6 mia. DKK for den 7 årige periode. Dette resultat skal ses som et meget positivt udkom af svære forhandlinger hvor EU's generelle politik var en nedsettelse af alle 3. Lands aftalers rammebeløb. Grønlands instrumentet blev derimod videreført og sikret et øvre rammebeløb, hvilket er et særdeles tilfredsstillende resultat, idet alle EU's øvrige udenrigsinstrumenter blev reduceret med 17% i forhold til de hidtidige beløb. Under efterfølgende drøftelser mellem Naalakkersuisut og EU blev der udarbejdet et

¹ Denne målgruppe er defineret og forklaret yderligere på s.43

programmeringsdokument for bæredygtig udvikling i Grønland. Programmeringsdokumentet blev underskrevet, i oktober 2014, under en ceremoni i Bruxelles, af EU's udviklingskommissær samt fungerende formand for Naalakkersuisut. I lighed med aftaleperioden 2007-2013 er uddannelsesområdet valgt som fokusområde for samarbejdet med EU.

Programmeringsdokumentet er udarbejdet på baggrund af Naalakkersuisuts Uddannelsesstrategi og Uddannelsesplan II. Da førskolen og folkeskolen er væsentlige indsatsområder i både strategi og plan, udgør disse områder således også en del af aftalegrundlaget med EU. Dette medfører, at førskoleområdet og folkeskoleområdet også er genstand for forhandling af uddannelsespolitiske målsætninger og indgår i det sæt af indikatorer, som udløser den variable rate af partnerskabsaftalens årlige tilskud.

Førskolen

Der arbejdes i 2015 overordnet med følgende initiativer på daginstitutionsområdet:

Dagtilbud til alle

- Naalakkersuisut vil fortsat arbejde for at udvikle dagtilbud i bygder, hvor der i dag ikke findes dagtilbud. Disse kan etableres ved tilpasning af allerede eksisterende rammer, i det omfang det er muligt. Der sigtes stadig mod at opkvalificere, både nye og nuværende dagplejemødre, samt familier med redskaber indenfor blandt andet pædagogik. Denne indsats skal gennemføres i et tæt samspil med kommunerne og uddannelsesinstitutionerne.

Fortsat kvalitetsudvikling (Meeqperivitsialak)

- Det er Naalakkersuisuts mål at sikre den bedst mulige støtte til det enkelte barn i førskolealderen, og derved sikre barnet en sund og indholdsrig udvikling. Arbejdet skal ske med henblik på at skabe en god overgang til skolen, ved at udvikle og understøtte grundlæggende kompetencer, lyst til at lære, samt

inspirere barnets tilegnelse og udvikling af sociale og almene færdigheder. I disse år arbejdes der specifikt med udviklingen af værktøjer til screening af børns helbred, udvikling og skoleparathed.

Uddannelse og opkvalificering

- Naalakkersuisut vil fortsætte arbejdet for, at der bliver kvalificeret og uddannet personale i samtlige dagtilbud til børn i førskolealderen. Alle børn skal møde uddannet personale i daginstitutionerne. Såfremt der ikke er uddannet personale i dagtilbudene, skal personalet tilbydes relevante opkvalificeringsmuligheder. Alle børn skal mødes af troværdige voksne, der arbejder efter anerkendte pædagogiske principper og metoder, for at sikre, at alle får mulighed for en sund udvikling, vækst og læring.

Helhedsorienteret tidlig indsats

- For at sikre en helhedsorienteret indsats, skal der være et øget fokus på samarbejde mellem forældre og de instanser, der arbejder med børn. Dette kan ske ved afholdelse af fx netværksmøder, med fokus på børnenes udvikling og forældrenes rolle.

Folkeskolen

Danmarks evalueringsinstitut, EVA har på foranledning af Departementet for uddannelse gennemført en uvildig evaluering af folkeskolen. EVAs evaluering blev gennemført med udgangspunkt i et kommissorium udarbejdet af en styregruppe, der bestod af medlemmer fra IMAK, KANUKOKA og Departementet for Uddannelse. Undersøgelsen blev gennemført med kvantitative spørgeskemaundersøgelser, kvalitative interviews, samt observationer af undervisningen.

Evalueringsrapporten² har følgende overordnede konstateringer:

- *Der er en generel tilfredshed med lovgivningen på*

² <http://www.eva.dk/projekter/2014/evaluering-af-folkeskolen-i-gronland>

folkeskoleområdet. Dog vil det være på sin plads, at revidere bestemmelserne om læringsmål, i særligt fagene med fremmedsprog og matematik. Desuden bør selvstyrets og kommunernes tilsyn med skolernes undervisning tydeliggøres i lovgivningen.

- *Et fåtal af lærerne underviser fuldt ud efter lovens intentioner. Undervisningen er sjældent tilrettelagt efter elevernes forudsætninger og behov.*
- *Brugen af de lovfastsatte evalueringsformer og metoder er stadig meget mangelfuld.*
- *En del af lærerne (ca. 40 %) har taget de nye redskaber til planlægning og evaluering af undervisningen, herunder – læringsmål, handleplaner, trintest osv. til sig som integrerede elementer af undervisningen. Den løbende evaluering af undervisningen, som er et lovkrav, er dog langt fra at være almindeligt udbredt. Det anslås også, at ca. en tredjedel af lærerne ikke arbejder systematisk med evaluering.*
- *En stor del af lærerne angiver en række forhold, der gør det vanskeligt at gennemføre undervisningen. Herunder påpeges følgende forhold: Elever med uhensigtsmæssig og negativ adfærd, manglende motivation, lavt fagligt niveau, der er svært at løfte, og sociale problemer, der bæres med ind i skolen.*
- *Lærersamarbejdet er en stor udfordring mange steder.*
- *Aflyste timer på grund af lærerfravær er stadig et relativt stort problem.*
- *Samarbejdet mellem skolernes ledelse og den pædagogiske ledelse skal styrkes.*
- *Skoleforvaltningernes pædagogiske og strategiske arbejde med skolerne er mangelfuld og skal styrkes.*
- *Forældrenes engagement i deres børns skolegang er generelt problematisk lavt.*
- *De engagerede forældre er ofte meget kritiske over skolens tilbud.*

Naalakkersuisut finder det vigtigt, at arbejdet med at identificere de nødvendige indsatser i forhold til de udfordringer rapporten har peget på, sker i tæt sam-

arbejde med folkeskolens aktører. Hvis forandringerne i folkeskolen skal gennemføres efter hensigten, er en af forudsætningerne, at alle parter føler ejerskab i processen, og at der skabes enighed om mål og midler.

Det kan endvidere oplyses, at Naalakkarsuisut har besluttet, at Inerisaavik hjemtages og oprettes som en styrelse under Departementet for Uddannelse, for at styrke det videre arbejde med udvikling og implementering af folkeskoleloven. Hjemtagelsen sker med virkning fra 1. maj 2015 efter Inatsisartuts vedtagelse af FL 2015.

Ved de kommende bloktilskudsforhandlinger vil det blive taget op med kommunerne, hvordan de forskellige mål, der skal opnås ifm. EU-partnerskabsaftalen, kan indgå i bloktilskudsaftalerne. Dette kan eksempelvis være ved at indføre af en økonomisk hensigtsmæssig incitamentsstruktur for målopfyldelsen i kommunerne.

Unge-målgruppen

Der er oprettet et projekt med henblik på at nedbringe ungemålgruppen i henhold til Uddannelsesplan II, 2014.

Ungemålgruppen er det samlede navn for gruppen af unge, der er mellem 16 og 18 år, og er uden for uddannelsessystemet. I 2012 gik 43,5 % af afgangseleverne fra folkeskolen ikke direkte i gang med et uddannelsesforløb, mens ungemålgruppen under ét udgjorde 61,9 % af den samlede andersgruppe (16-18 årige).

Projektet har til formål at analysere opgave- og ansvarsfordelingen mellem Piareersarfiit og Ungdomsuddannelsesinstitutioner, i forhold til ungemålgruppens muligheder for opkvalificering.

Ved projektets udløb medio 2015 skal der afleveres et produkt i rapportform, der indeholder analyser og

anbefalinger inden for det af kommissoriet afgrænsede område.

I rapporten skal der:

- leveres en status på de tilbud om opkvalificering, der i dag gives gennem Piareersarfiit og brancheskoler målrettet at gøre unge uddannelsesparate,
- skabes grundlag for bedre opfølgning og systematisk opsamling af data om ungemålgruppen,
- vurderes, om omfanget af Piareersarfiit forløbene AEU "Anerkendt ErhvervsUddannelses-introduktion" og FA "Folkeskolens Afgangseksamen" er passende set i forhold til effekt,
- vurderes, om en opdeling af ungemålgruppen i matchgrupper i forhold til henholdsvis uddannelses- og erhvervsparathed vil kunne hjælpe med at målrette indsatsen, og
- undersøges om nye initiativer, såsom hvorvidt et 11. klasses tilbud til de elever, der ikke starter efterskole eller ungdomsuddannelse umiddelbart efter folkeskolen, vil medføre en højere uddannelsesfrekvens.

Projektet er et samarbejde mellem Departement for Uddannelse, Kultur, Forskning og Kirke, Finansdepartementet, Departement for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel, Grønlands statistik og Kanukoka.

Uddannelsesstøtte

Naalakkarsuisut har startet reformarbejdet af uddannelsesstøtten og kollegiehuslejen, der blandt andet ventes at omfatte en prisregulering og indkomstregulering i forhold til både uddannelsesstøtten og kollegiehuslejen. Formålet er, at målrette fokus på at styrke de studerende som er vanskeligt stillet økonomisk. Dette i erkendelse af, at unge, der fraflytter hjemby i forbindelse med studiestart, ofte kan have svært ved at finde og bestride fritidsjob i væsentligt omfang. Samtidig ønsker Naalakkarsuisut at fremme lysten til at gennemføre og afslutte uddannelse på

normeret tid. Udnyttelsen af den eksisterende kollegiekapacitet ønskes også forbedret, blandt andet ved, at unge kollegieboere i langt højere grad, deler værelser og fællesfaciliteter.

Naalakkersuisut ser et udtalt behov for, at erhvervsudviklingen styrkes og gøres mindre afhængig af fiskerisektoren, da landets økonomi er meget sårbar, når langt hovedparten af eksportindtægterne kommer fra en enkelt søjle. Derfor er det målet at udvikle flere bærende erhvervssektorer.

Der er oplagte muligheder for at udvikle turisme- og råstofområdet til et egentligt bærende erhverv, ligesom blandt andet serviceerhverv, logistikområdet og oplevelseserhverv, kan udvikles yderligere.

Herudover har Naalakkersuisut sat deres fokus på fiskeriområdet, herunder et ønske om øget forædling, fiskeri i nye områder med potentiale, udnyttelse af nye arter, og udnyttelse af hvad der i dag opfattes som "affaldsprodukter". Der er derfor brug for et øget offentligt-privat samarbejde for at udnytte disse muligheder, og rammevilkår der fremmer en øget værdiskabelse her i landet.

Ud over de sektorspecifikke tiltag på erhvervsområdet, er der behov for generelt at skabe bedre rammevilkår for at fremme en dynamisk erhvervsudvikling, både med hensyn til de lovgivningsmæssige og infrastrukturelle rammer.

7 REFORMER FOR AT FREMME VÆKST OG OMSTILLING TIL EN FLERSTRENGT ØKONOMI

7.1 Erhvervsudvikling og økonomisk vækst

Erhvervspolitiske indsatsområder

Naalakkersuisut har en række konkrete erhvervspolitiske indsatsområder på programmet for det kommende år.

For at skabe de bedste rammer for erhvervslivet har Naalakkersuisut igangsat et samarbejde med den danske regering om modernisering af de grønlandske erhvervslovgivningsmæssige rammer.

Naalakkersuisut har anmodet den danske regering om, at der iværksættes en ajourføring og opdatering af lovgivningen om aktie- og anpartsselskaber, bogføringsloven, årsregnskabsloven, lov om statsautoriserede og registrerede revisorer, lov om erhvervsdrivende fonde, lov om finansiel virksomhed og voldgiftsloven, således at rammebetingelserne i højere grad svarer til det, der er gældende i Danmark og EU.

Der er ligeledes igangsat arbejde med at få udviklet en model for, hvorledes man i fremtiden på en enkel, systematisk og hurtig måde kan få i kraftsat, såvel danske regler som EU-regler, inden for bl.a. erhvervsområdet, og ikke mindst på det finansielle område.

Allerede på forårssamlingen 2015, planlægger Naalakkersuisut at fremlægge en række beslutningsforslag, som skal sikre gennemførelse af finansielle regler for Grønland, der svarer til det som gælder i Danmark og EU.

Der sættes derudover fokus på en optimering af erhvervsfremmestrukturen, for at sikre de bedste betingelser for erhvervsfremme. Blandt andet udvides Vækstfondens aktiviteter også til Grønland, med en ramme på 5 mio. kroner til vækstkautioner, der stilles i samarbejde med bankerne. Endvidere evalueres de nuværende erhvervsfremmeordninger, for at sikre, at midlerne understøtter vækst.

Rammevilkår

I koalitionsaftalen understreges behovet for reformer på flere sektorområder, og at gode rammebetingelser for virksomhederne er en vigtig forudsætning for ny økonomisk vækst, flere arbejdspladser og bedre offentlige finanser.

Derfor ønsker Naalakkersuisut et bredt samarbejde, og en øget dialog med erhvervslivet, som led i planlægningen og forberedelsen af reformer og lovgivning, der har afgørende indflydelse på erhvervslivets udviklingsmuligheder.

Derfor har Naalakkersuisut aftalt med Grønlands Arbejdsgiverforening at nedsætte en arbejdsgruppe, der kan forberede mulige relevante lovgivningsinitiativer og tiltag, der kan forbedre rammevilkår og lette administration, på blandt andet erhvervsbeskatnings- og afgiftsområdet. I arbejdet skal sikres inddragelse af relevant faglig ekspertise. Målet er, at i 2015 fremlægge en katalog af mulige tiltag, der på både kortere og længere sigt, kan understøtte Naalakkersuisuts ønske om at skabe ny økonomisk vækst og udvikling, under hensyntagen til fortsat at sikre et passende provenu til de offentlige kasser.

Arbejdsgruppen vil blandt andet se på, hvor der i dag enten skabes utilsigtede hindringer for den ønskede udvikling, og hvor der er gode muligheder for forenkling og færre administrative omkostninger, i både det offentlige og i virksomhederne.

Arbejdsgruppen vil også drøfte foreliggende reformplaners påvirkning af den økonomiske aktivitet generelt i samfundet, og på tværs af alle de erhvervssektorer, som reformplanerne påvirker.

Arbejdsgruppen erstatter ikke sædvanlige høringsprocesser, men skal medvirke til, at den viden som findes i de grønlandske virksomheder inddrages på

et tidligere tidspunkt i det reform- og lovforberedende arbejde.

7.1.1 Erhvervspolitik i udvikling

Mulige privatiseringer, effektiviseringer i selskaber og den offentlige sektors rolle

Naalakkersuisut vil anmode Økonomisk Råd om at udarbejde en belysning af forskellige muligheder for at effektivisere Grønlands økonomi, herunder at skabe realvækst i den private sektor, med særlig fokus på muligheden for, og hensigtsmæssigheden af, eventuel hel eller delvis privatisering af offentligt ejede selskaber, øget brug af udlicitering og sikring af, at det offentlige eller offentligt ejede selskaber primært varetager kerneydelser.

Grundlæggende ønsker Naalakkersuisut en belysning af muligheder og begrænsninger for at forøge produktiviteten gennem forbedringer af rammevilkår i økonomien, forbedring af uddannelsesniveaue, effektivisering af den offentlige sektor, udlicitering af offentlige opgaver og privatiseringer af offentligt ejede selskaber. Herunder kan forbedringer af teleinfrastrukturen, og øget digitalisering i den offentlige sektor bidrage til større effektivitet

Naalakkersuisut ønsker endvidere løbende at kunne vurdere forskellige løsningskonsekvenser på den samlede økonomi, på holdbarheden af finanspolitikken. Det ønskes også, at konkrete anbefalinger til handling, som er relativt lette at implementere, ikke går på grundlæggende kompromis med ønsket om en ensartet servicering i regionerne, men derimod skaber større transparens i brugen af eventuelle subsidier.

Grønlands Selvstyre har gennem de seneste år analyseret og revideret reguleringsmodellerne på flere infrastrukturområder med henblik på at sikre, at disse bedst muligt understøtter samfundets behov, og

imødekommer udviklingen heri. Således er der på Teleområdet sket en liberalisering af internettet, ligesom der er foretaget en analyse af lufthavnsstrukturen for at ruste området til at kunne rumme eventuelle nye operatører.

I lighed hermed påtænkes der i 2015 gennemført en gennemgribende analyse af Royal Arctic Line. Analysen skal blandt andet indeholde en kortlægning af selskabets aktivitetsområder og omkostningsstrukturer, en analyse af fragtratesystemet og det nuværende besejlingssystem, en interessentanalyse, en vurdering af de generelle muligheder for konkurrence på området, samt en kortlægning af det eksisterende lovgrundlag.

Analysen skal sikre et velunderbygget vurderingsgrundlag for en fremtidig forsyningsmodel for befordringen af gods, der på bedste vis understøtter samfundsudviklingen, og sikrer de lavest mulige fragtrater. Forsyningsmodellen skal endvidere understøtte en overordnet målsætning om at opstille attraktive rammevilkår for udenlandske investeringer i vækstområder og i nye erhvervssektorer.

7.1.2 Investeringer i bedre infrastruktur

Luftfartsinfrastrukturen er af ældre dato, er generelt dyr i drift, og har en opbygning der gør, at langt de fleste borgere ikke kan flyve direkte til deres destination, men ofte har brug for en eller flere mellem-landinger, uanset om de flyver indenlands eller til- og fra Grønland. Ligeledes understøtter den nuværende struktur ikke optimalt udviklingen af turismen, som et væsentligt valutaindtjenende erhverv.

Naalakkersuisut har derfor, blandt andet i koalitionsaftalen lagt op til, at der investeres betydeligt i lufthavnsinfrastrukturen. Naalakkersuisut har nu godkendt en køreplan, der beskriver de tiltag, der skal til for, at de ønskede projekter kan igangsættes.

Køreplanen indebærer, at der umiddelbart fokuseres på anlæg og udvidelse af fem lufthavne, henholdsvis i Ittoqqortoormiit, Tasiilaq, Qaqortoq, Nuuk og Ilulissat. Disse lufthavne foreslås ud fra en økonomisk og en samfundsmæssig betragtning, og vil udgøre kernen i Naalakkersuisut lufthavnsinvesteringsstrategi.

Tabel 13. Køreplan

Lufthavn	Primær målsætning
Ittoqqortoormiit	Driftsmæssig besparelse på lufthavnsdrift og beflyvning af Nerlerit Inaat. Der er åbnet en dialog med Forsvaret om samarbejde.
Tasiilaq	Bedre udnyttelse af turismepotentialet fra Island.
Qaqortoq	Imødekommer et befordringsbehov for borgerne.
Nuuk	Effektivisering af det eksisterende trafikmønster og styrkelse af turismen.
Ilulissat	Forøge og forbedre turismepotentiale til Diskoregionen.

For at få en infrastruktur, der understøtter befordringsmønsteret bedst muligt, og for at give bedre muligheder for at udvikle erhvervslivet, er der et behov for at investere i anlæg af nye lufthavne, samt udvide nogle af de eksisterende. Departementet for Bolig, Byggeri og Infrastruktur har udarbejdet en sektorplan for luftfartsområdet, som fokuserer på det nationale trafikmønster. Ovenstående baneforslag, indgår som en del af anbefalingerne i sektorplanen. Derudover er Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel ved at få udarbejdet en analyse af spørgsmålet om udvikling af infrastrukturen, med særlig vægt på de erhvervs- og turistmæssige aspekter.

Det er ikke muligt at gennemføre alle projekter samtidigt, og Inatsisartut skal godkende den forventede igangsættelse af byggerierne. Der er derfor behov for en nærmere afklaring af de principper, der lægges til grund for prioriteringsrækkefølgen, som kan bruges i den videre kommunikation omkring køreplanen.

For at igangsætte anlægsprocessen hurtigst muligt, har Naalakkersuisut vedtaget følgende køreplan:

Tabel 14.

Periode	Aktivitet
Marts	Der afholdes et tværdepartementalt seminar på embedsmandsniveau hvor de samfundsmæssige behov på trafikområdet afklares
Primo april	Der afholdes et seminar for Naalakkersuisut hvor de politiske visioner og principper for prioriteringer for trafikområdet afklares
Ultimo april	Der afholdes et seminar for Inatsisartut hvor Naalakkersuisut får mulighed for at indvie Inatsisartut i anlægsplanerne for lufthavnene
Marts-Juni	I løbet af foråret afklares behov for og evt. igangsættelse af, miljømæssige analyser, arealtildelinger mv. Der skal også tages stilling til organiseringen af arbejdet og konsekvenser i forhold til FFL2016.
EM 2015	Naalakkersuisut fremsætter konkrete oplæg til de fem lufthavne, hvori er indeholdt anlægsplaner, omkostninger, prioriteringer og finansiering

Økonomiske konsekvenser

Anlæggelse af de fem nævnte lufthavne vil beløbe sig til over en milliard kroner. Det endelige finansieringsbehov afhænger af de faktiske lufthavnsløsninger, særligt banestørrelser.

Der er foretaget analyser omkring flere af lufthavnene, men der udestår fortsat et arbejde med at afdække flere forhold, f.eks. behov, konkrete anlægsomkostninger mm. På FFL2015, hovedkonto 87.11.09, Transportkommissionen – forundersøgelser, er der optaget en bevilling, der dækker forundersøgelser, forarbejder, udarbejdelse af projektforslag og hovedprojekt, udarbejdelse af kortmateriale, vindtunnelforsøg og etablering af vejstationer vedrørende projekter der er behandlet i Transportkommissionens betænkning.

Der vil i forbindelse med beslutningsprocessen vedr. anlæggelse og udvidelse af lufthavnene være behov

for at tage stilling til ejerskabsmodeller og finansieringsmodeller, herunder behovet for enten at Selvstyret optager lån, eller lånet optages af et aktieselskab. Heri skal der ske behørigt hensyn til den fremtidige drift og gælds- og investeringsstrategien.

Det skal i det videre forløb overvejes, om der med fordel kan etableres et A/S, der skal varetage store anlægsgøveler på lufthavnsområdet, og sikre eventuelt medejerskab udefra.

Henset til at investeringskapital er en knap ressource, bør de løsninger, der genererer nettoindtjeningskroner, der er tilstrækkeligt til at servicere renter og afdrag på lån til investeringen, prioriteres først. Løsninger, der fortrænger tilskud eller krydssubsidier, og som vil være samfundsøkonomisk rentable, bør prioriteres højt i lighed med løsninger der kan imødekomme vækstpotentialer.

Sikuki, Nuuk havn

I forbindelse med etablering af den nye havn i Nuuk er det således forudsat, at omkostningen ved at etablere og drive den nye havn, stort set kan dækkes ved kompenserende besparelser indenfor Royal Arctic Line, og ved effektiviseringer indenfor sektoren i øvrigt.

Søkabler

En velfungerende teleinfrastruktur er forudsætningen for at kunne høste de planlagte gevinster i digitaliseringsstrategiens forskellige delstrategier. Ellers vil yderområderne blive digitale tabere, og kløften mellem bygderne og de større byer vil blive dybere. Det vil betyde, at dele af landet bliver afkoblet fra de økonomiske vækstcentre og den globale vidensdeling – som er en helt nødvendig forudsætning for en harmonisk og demokratisk udvikling. Naalakkersuisut har udarbejdet en plan for liberalisering af teleområdet for at imødegå den udvikling, og den slår igennem pr. 1.4.2015, hvor rammerne for øget konkurrence på telemarkedet er på plads.

Erhvervslivet har ved flere lejligheder påpeget, at den manglende teleinfrastruktur er en hindring for vækst, ligesom borgeren efterspørger at være en større del af det globale samfund. Der arbejdes derfor også på, at forlænge søkablet langs vestkysten af Grønland for at sikre billigere, og hurtigere internetforbindelse. En af gevinsterne ved denne udvidelse er, at der bliver mere kapacitet på radiokæden til de tilbageværende, som er befolkningen fra Diskobugten og op langs kysten. Østkysten vil dog fortsat være satellitdækket. Finansiering af kabeludvidelsen skal behandles af Naalakkersuisut i det kommende år.

Finansiering

Selvstyret har i 2012 udformet en gældsstrategi. Dels for at sikre, at de næste generationer kommer til at overtage et samfund, der er økonomisk velfunderet, og hvor optagelse af offentlig gæld er begrænset til projekter, der er økonomisk sunde og bidrager til at øge den finanspolitiske holdbarhed.

I tilslutning til gælds- og investeringsstrategien, skal der ved store infrastrukturinvesteringer også træffes valg om, hvorvidt investeringer skal foretages i privat eller offentligt regi, og hvorvidt selvstyret skal indgå i OPP-konstruktioner (Offentlige og Private Partnerskaber) og på hvilke vilkår.

Det har i en lang årrække været selvstyrets politik ikke at stille garanti for selvstyrets hel- eller delvist ejede datterselskabers låneoptagelse. Denne politik søges opretholdt for at undgå unødige bindinger ind mod landskassen og sikre en stringent vurdering af et givent projekts økonomiske holdbarhed.

7.1.3 Turisme

En ny turismestrategi færdiggøres i løbet af 2015, og den vil fokusere på en række konkrete tiltag, der skal skabe de nødvendige forudsætninger for vækst. Naalakkersuisut vil sætte ind med massive forbedringer af rammevilkårene for turismen, herunder:

Udviklingen af en hensigtsmæssig landingsbane-struktur skal, som tidligere omtalt, sikre en højere grad af tilgængelighed til de forskellige regioner. Længere landingsbaner vil muliggøre brug af større fly, direkte fra Island og andre lande, til flere destinationer i Grønland.

For at vende udviklingen i krydstogtsindustrien, er der på FM 2015 stillet forslag om at sænke krydstogtsafgifterne betragtelig, så Grønland kommer til at være konkurrencedygtigt i forhold til det islandske afgiftsniveau. I forlængelse heraf vil der blive udarbejdet en investeringsplan til forbedring af anløbsfaciliteterne, der bringer Grønland op på niveau med konkurrerende destinationer. Dette vil blandt andet blive koordineret med den kommende anlægssektorplan på havneområdet.

Endvidere forbereder Naalakkersuisut en plan for etablering af regionale visitorcentre. Disse centre skal fungere som omdrejningspunktet for turismeoplevelser i de enkelte regioner og bidrage til at skabe grundlag for udvikling af private turismeinitiativer.

Etableringen af et Isfjordscenter i Ilulissat er det første eksempel på en storstilet investering i turisme- og oplevelsesfaciliteter. Det er særligt glædeligt, at projektet kan realiseres i samarbejde mellem private og offentlige interesser, hvor Realdania bidrager med 75 mio. kroner til projektet.

7.1.4 Råstoffer

Naalakkersuisut finder, at det er væsentligt, at vi alle medvirker til en bæredygtig udvikling af råstofområdet. Råstofstrategien fokuserer derfor også på, hvorledes det sikres, at åbningen af nye miner skaber størst mulig gavn for vores samfund, i form af nye arbejdspladser og øgede indtægter. En styrkelse af kompetencerne i arbejdsstyrken og virksomhederne er afgørende, for at opnå et optimalt udbytte af vores ressourcer.

For at styrke kompetencerne på det geologiske område, er det ligeledes et af målene i den nye strategi, at der på sigt skal etableres en egentlig geologisk forskningsinstitution, GeoSurvey Greenland(GSG). Der arbejdes pt. på lovgrundlaget, som kan muliggøre etableringen af GSG, ligesom mulighederne for ekstern finansiering i forbindelse med etablering og drift undersøges.

Grønland er et af de dyreste og mest utilgængelige områder i verden at drive råstofvirksomhed. Det er derfor vigtigt at sikre, at Grønland på andre områder fremstår som konkurrencedygtig. Et af de tiltag, der arbejdes med, i forhold til den nye olie- og mineralsstrategi, er via en internetportal at give råstofindustrien hurtig og billig adgang til geologiske data fra tidligere geologiske undersøgelser, let adgang til data om opbevarede borekerner, samt frigivne seismiske data. Fra 2015 er Grønland ansvarlig for databaser på disse områder. I portalprojektet er der adgang til alle mineraldata i Grønland, og i en ny olie/gas database vil der blive adgang til at downloade data mod betaling.

I forbindelse med udarbejdelsen af olie- og mineralsstrategien blev der udarbejdet benchmark-analyser, der sammenligner forskellige landes beskatningsmodeller på råstofområdet. Analyserne har betydet, at der nu er indført faste beskatningsmodeller afhængig af, hvilke råstoffer der udvindes. Da råstofindustrien arbejder med lange tidshorisonter er det vigtigt, at rammevilkårene er stabile, herunder at beskatningsmodellerne ikke ændres for ofte.

På olieområdet er det vigtigt at fastholde olieselskabernes interesse på trods af det kraftige fald i olieprisen. Dette vil ske via hyppige udbudsrunder, hvor nogle af disse udbudsrunder ligeledes vil være onshore, for også at tiltrække mindre olieselskaber.

7.2 Fiskeriet

Fiskeriet er fortsat landets vigtigste erhverv, hvor en vigtig del af værdiskabelsen, og langt hovedparten af eksporten, i dag finder sted. Naalakkersuisut ønsker at give mulighed for fortsat at udvikle erhvervet, for at tiltrække nye udøvere til erhvervet, herunder unge fiskere. Det kræver, at der skabes gode rammer for erhvervets udøvere og for at investere i erhvervet.

Naalakkersuisut vil, sammen med erhvervet og dens organisationer, analysere mulighederne for, at vi i Grønland kan få mest ud af landets levende ressourcer. Det gælder så vel økonomisk, produktionsmæssigt og i form af beskæftigelsesfremmende tiltag. Dertil skal selvforsørgelsen, selvforsyningen, og forbedrede mulighederne for eksport af produkterne fra fiskerierhvervet øges.

Tilpasningen af både produktionen og beskæftigelsen indenfor erhvervet, afhænger af vores evne til at udnytte vores levende ressourcer bæredygtigt. I dag er det ikke kun fiskeri- eller fangsttrykket, som påvirker mangfoldigheden af vores levende ressourcer. Klimaforandringerne har også en stor indvirkning. Det viser vores forsøgsfiskeri efter makrel eksempelvis. Derfor er det også vigtigt, at vi får udarbejdet en sammenhængende helhedsforvaltning af vore levende ressourcer. Både for at sikre vores daglige fødevarerbehov, men også for at sikre en løbende og sikker indtjening til landet, og ikke mindst eksportørerne af fiskeprodukter.

Bedre udnyttelse af fiskeressourcen

Det er Naalakkersuisuts overordnede politik at øge indtægtsgrundlaget i samfundet. Dette skal blandt andet ske gennem fortsat udvikling af fiskerierhvervet. Der skal derfor skabes øget fokus omkring surveys på andre fiskearter i områder, som ikke i dag er fiskeriområder. Der er i FFL 2015 således afsat flere midler til surveys efter makrel i de kommende år, for at skabe større viden om forekomsterne. Dette vil styrke Grønlands forhandlingsposition i internatio-

nale forhandlinger, om både de eksisterende kvoter og om nye fremtidige kvoter.

Naalakkersuisut ønsker således at øge forundersøgelserne i forhold til nye arter. Der etableres derfor en øget indsats af undersøgelsesstadiet af vore farvande i øst og vest i de kommende år. Naalakkersuisut vurderer, at den øgede indsats også vil kunne danne grundlag for at udnytte nye kommercielle arter i vore farvande.

I Finanslovsforslaget 2015 er der indarbejdet en forventning om indtægter fra makrelfiskeriet. Der er stort potentiale i dette fiskeri, og det er vigtigt, at der skabes gode rammer for at udvikle et bæredygtigt makrelfiskeri. Der skal både tages hensyn til samfundets ressourcerenteopkrævning, opbygning af en grønlandsk flåde og lokal beskæftigelse. Der er samtidig mulighed for en yderligere værditilvækst af allerede fiskede arter.

Naalakkersuisuts generelle holdning om udvikling af fiskeriet baserer sig principielt på en bæredygtig og økonomisk grundholdning. Dette skal skabes ved et sammenhængende planlagt forløb med sigte i en tilpasset tilgang med hensyn til kvotefastsættelser og fortløbende fordeling til eksisterende aktører. Det skal også ske under hensyntagen til at gøre det muligt for nye aktører at komme ind i fiskeriet.

Fiskerierhvervet er et politisk følsomt område og mange forhold indgår i de politiske afvejninger omkring erhvervet. Herunder indgår erhvervets regionaløkonomiske karakter, påvirkningen af indtjening og beskæftigelse i lokalsamfund samt dets store samfundsøkonomiske betydning. Når der skal skabes strukturændringer, skal det derfor ske varsomt og forberedes grundigt.

Erhvervets investerede kapital skal blandt andet sikres ved at beskytte deres fundamentale ret til at ud-

nytte fiskeressourcerne på bæredygtig vis. Naalakkersuisut mener, at der er potentiale til, at der kan fiskes hele året for alle fartøjssegmenter, men dette skal ske under hensyntagen til de biologiske anbefalinger. Naalakkersuisut sigter derfor på at ændre på fiskerilicenser, så der i fremtiden bliver mulighed for at operere med kombinationslicenser. For at nå dette mål, må aktørerne også være indstillet på at ændre deres fiskerimønstre og tilpasse finansiering herefter.

Formålet er at sikre virksomhederne og samfundet det største mulige afkast af fiskeriet, hvorimod et beskæftigelsessynspunkt skal sikre, at fiskerierhvervet giver flest mulige arbejdspladser. Beskæftigelsessynspunktet dominerer stadig over et effektivitetssynspunkt i dele af fiskeriet.

Naalakkersuisut arbejder fortsat med det igangsatte arbejde med opstilling af mål og indsatser, for at sikre en samlet større samfundsøkonomisk gevinst ved udnyttelsen af fiskeriressourcerne. Herunder ønsker Naalakkersuisut at gennemføre reformer på fiskeriområdet, deriblandt af fiskerilovgivningen.

Ændringer ved licensudstedelser skal som udgangspunkt være det styrende element i den fremtidige struktur. Naalakkersuisut ønsker, at der stilles større krav til licenshavere ved at indarbejde incitamenter til at opbygge kompetencer i fiskeriet til fordel for de lokalsamfund, som aktørerne opererer i. Herunder ønskes indført et koncept for IBA-aftaler med inspiration fra råstofområdet, som skal bidrage til blandt andet at sikre lokal beskæftigelse og oplæring, større viden om fiskerifelter og øgede forsøgsfiskerier både til havs og i de kystnære områder.

Naalakkersuisut ønsker fortsat at kunne støtte jollesegmentet de steder, hvor disse er nødvendige til at forsyne områderne med øget råvareudnyttelse. Der kan ydes støtte til dette fartøjssegment til steder, hvor det er nødvendigt for at forsyne områdets ind-

handlingsanlæg, og dermed skabe lokal beskæftigelse. Midlerne til disse støtteformer er afsat på finansloven.

Revision af fiskeriloven

Med afsæt i Naalakkersuisuts koalitionsaftale samt Skatte- og Velfærdskommissionens og Fiskerikommissionens anbefalinger har Naalakkersuisut følgende mål og principper for landets fiskeripolitik og dermed grundlag for det kommende lovforberedende arbejde:

Overordnet mål

- *Størst muligt samfundsøkonomisk udbytte af fiskeriet på et bæredygtigt grundlag*

Naalakkersuisut har vurderet, at de igangsatte principper om rammevilkårene for fiskerierhvervet og forvaltningen generelt, både skal være stabile og understøtte behovet for en langsigtet bæredygtig bevarelse af bestandene. Med dette arbejde følger dels, at der er behov for en reform af gældende fiskerilov, og relaterende andre bestemmelser.

For at opnå dette, har Naalakkersuisut igangsat en administrativ gruppe, med erhvervets parter inddraget i udfærdigelsesprocessen. Gruppens arbejde om hovedemnerne forventes forelagt politikerne forinden endelig forslag fremlægges.

Arbejdet med reformarbejdet af fiskeriloven er fortsat, herunder skal det ses i sammenhæng med arbejdet omkring ressourcerentebeskatning. Interessenterne er inddraget, forud for færdiggørelsen af det endelige forslag til en ny fiskerilov og afgiftsmodeller. Der skal ligeledes udarbejdes konsekvensanalyser af, hvordan fiskerierhvervet forventes at blive påvirket økonomisk, ved at implementere de forskellige afgiftssystemer.

Naalakkersuisut har opstillet følgende hovedover-

skrifter til behandling i forbindelse med reformarbejdet med fiskeriloven.

1. *Generationsskifte og udenlandsk ejerskab*
2. *Landingspligt og kvoteloft, herunder ressourcerentebeskatning*
3. *Opdeling af kystnært og havgående fiskeri*
4. *Opsigelsesvarsel på kvoteandele*
5. *Transfer-pricing*
6. *Andelen af værdiskabelsen, der finder sted i Grønland*
7. *Monokulturen i fiskeriet*

Naalakkersuisut forventer at fremsætte forslag til ny fiskerilov til efterårssamlingen 2015.

Udvikling af nyt fiskeriafgiftssystem

Fiskeriloven udgør de centrale rammevilkår for fiskerierhvervet. Der skal derfor sikres en sammenhæng i denne lov med lovgivningen omkring ressourcerentebeskatning og anden lovgivning, som udstikker rammevilkårene for fiskeriet. Den forestående revision af fiskeriloven skal, som konsekvens heraf, koordineres med arbejdet med en ny model for ressourcerentebeskatning – et nyt fiskeriafgiftssystem.

Fiskeressourcen, som stilles til rådighed fra samfundet, udgøres ikke kun af arterne rejer, hellefisk og makrel, men af alle arter i det kystnære og det havgående fiskeri. I dag er kun produktion til havs af rejer, hellefisk og makrel til direkte eksport afgiftsbelagt.

Formålet er, på sigt, at kunne opkræve ressourcerenteafgifter på alle arter indenfor fiskeriet, samt at sikre en fornuftig udnyttelse af hele samfundets fiskeressourcer, samtidig med at øge de offentlige indtægter. Derfor skal afgifterne være på et sådant niveau, at fiskerne og fiskerivirksomhederne stadigvæk vil være i stand til at opnå et overskud, der giver mulighed for at reinvestere i nyt kapitalapparat, og få en rimelig forrentning af den investerede kapital. Det

skal stadigvæk kunne betale sig at fiske og investere i erhvervet, når der er indført ressourcerenteafgifter.

Der skal indføres fiskeriafgifter på det pelagiske fiskeri fra 2016, hvorefter et nyt generelt fiskeriafgiftssystem på alle arter forventes implementeret i 2017. Der gennemføres blandt andet en evaluering af det pelagiske fiskeri i 2014. Evalueringen skal sammen med en økonomisk analyse af, hvad erhvervet med rimelig kan bære, herunder med hensyntagen til behovet for, at fiskeriet fortsat kan udvikles, før afgifterne for 2016 bestemmes. Det indgår i overvejelserne at indføre et afgiftssystem på de pelagiske arter, med diversificerede afgifter, hvor grønlandske fartøjer betaler en lavere afgiftssats end indchartrede fartøjer fra udlandet.

Finansdepartementet har sammen med Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug arrangeret en workshop i Island i januar 2015 om fiskeriafgifter i de Vestnordiske lande, hvor embedsmænd fra Grønland, Island, Færøerne, Norge samt eksperter fra Danmark og Island blev inviteret. Workshopen blev finansieret af Nordisk Ministerråd. Det var første gang embedsmænd fra de Vestnordiske lande mødtes samlet, for at diskutere ressourcerente i fiskeriet og fiskeriafgifter.

Workshopen konkluderede, at der kun bør udvikles fiskeriafgiftssystemer ud fra data, der er tilgængelige eller nemme at indhente. Ligeledes bør et fiskeriafgiftssystem være simpelt, gennemsigtigt og forståeligt for både det offentlige og for fiskerierhvervet. Det skal desuden være nemt at administrere. Endvidere konkluderede workshopen, at det vil være optimalt at indføre et fiskeriafgiftssystem i flere dele. Dette kunne eksempelvis være et system, bestående af dels en fast lav kroneafgift, dels en procentmæssig afgift, der varierer med omsætning eller overskud. På denne måde ville systemet formindske store variationer i afgiftsprovenuet.

7.3 Beskæftigelsesstrategi

Grønlands erhvervsliv er midt i en omstilling: Fra tidligere tiders mange jobs i fangst og fiskeri og i de selvstyrejede virksomheder til en fremtid, hvor mange jobs også skal findes inden for den private sektor, i turismeerhvervet og i de landbaserede erhverv, samt på sigt i råstofsektoren. Fiskerierhvervet vil også i fremtiden have mange beskæftigede. Der kan skabes øgede samfundsmæssige værdier, hvis det lykkedes at sikre flere lokale beskæftigede i de højtlojnnede jobs i sektoren, og ved at få en større lokal beskæftigelse i de nye jobs i det pelagiske fiskeri.

I den offentlige sektor vil ældre- og omsorgssektorenes udførende led i fremtiden have et stigende behov for en stabil og kvalificeret arbejdskraft. Det gælder ligeledes på det administrative og myndighedsudøvende niveau i kommunerne, hvor der er behov for en betydelig opkvalificering og et langt større kontinuitet blandt medarbejderstaben.

Kommunerne er såvel i det udførende led som det administrative og myndighedsudøvende niveau stærkt udfordret af en stor gennemstrømning af medarbejdere, hvilket gør det vanskeligt at opbygge det fornødne kompetenceniveau. Det gælder både på medarbejder- og ledelsesniveauet. Der er således et generelt behov for at have et øget fokus på at sikre lokale kompetencer og at sikre fastholdelse af de kompetencer, der søges opbygget.

Tilsvarende behov formodes at gøre sig gældende i forhold til at forbedre økonomistyringen på mange niveauer i den offentlige sektor. Naalakkersuisut har igangsat en analyse heraf i samarbejde med Kanukoka for at kortlægge behovene nærmere.

Naalakkersuisut har som mål, at arbejdsløsheden skal reduceres betragteligt. De beskæftigelsesrettede indsatser skal, igennem samarbejder og kursusaktiviteter, fremme de kompetencer, som erhvervs-

livet efterspørger. De skal skabe bedre vilkår for rekrutteringen, så der kan ske en match mellem arbejdsgiver og arbejdsgiver. De skal også fremme mobiliteten, så arbejdstagerne kan flytte derhen, hvor jobbene er.

I december 2014 blev 3.840 registreret som arbejdssøgende, heraf 586 i bygderne. Det er et fald på 120 personer, i forhold til samme måned året før, men stadig et højt antal. Cirka en fjerdedel er i beskæftigelse i samme måned, som de registreres som ledige. Det skønnes, at en anden fjerdedel har andre problemer end ledighed, og er ikke umiddelbart til rådighed for arbejdsmarkedet. Dette kan blandt andet være sociale og helbredsrelaterede problemer. Dette tal er forbundet med usikkerhed. Det er relativt ny viden, at så mange har den type problemer, og ikke aktuelt kan varetage et job. Resten, ca. halvdelen af de registrerede arbejdssøgende, vurderes at være jobklare.

På trods af de mange jobklare ledige, gives der hvert år omkring 180 opholds- og arbejdstilladelser af et års varighed til udefrakommende arbejdskraft til Grønland. Omkring halvdelen af opholds- og arbejdstilladelserne gives til faglært arbejdskraft, ca. en fjerdedel til ufaglært arbejdskraft, og den sidste fjerdedel går til personer med en videregående uddannelse. Arbejdskraften fra 3. lande bliver især brugt i hotel- og restaurationsbranchen og andre servicefag. Mens nordisk arbejdskraft især bruges til jobs i offentlig administration samt i bygge- og anlægssektoren. Paradoksproblemet, hvor et forholdsvis højt antal af tilladelser til opholds- og arbejdstilladelser gives samtidigt med, at der er så mange arbejdssøgende i landet, har ført til et stærkt ønske hos Naalakkersuisut om at øge beskæftigelsen og kompetencerne blandt den hjemmehørende arbejdskraft.

Beskæftigelsesstrategien "Et trygt arbejdsmarked" kortlægger derfor en række meget debatterede

spørgsmål omkring arbejdsløsheden i Grønland, og igangsætter 16 initiativer, der tilsammen, på kort og lang sigt, skal fremme beskæftigelsen og nedbringe ledigheden.

Beskæftigelsesstrategien har blandt andet fokus på en bedre og mere effektiv arbejdsmarkedsindsats i kommunerne. Formålet er, at flere af landets borgere kommer i beskæftigelse. Under Initiativ nr. 2 ønskes således et tættere samarbejde mellem arbejdsmarkedskontorer og Piareersarfiit, så synergier udnyt-

tes bedst muligt, og for at undgå dobbeltadministration. Der arbejdes pt. med en model, hvor Piareersarfiit og arbejdsmarkedskontorer samles i Job-, Vejlednings- og Opkvalificeringscentre.

Beskæftigelsesstrategien omdeles til Forårssamlingen 2015, med en efterfølgende temadag i april 2015. På efterårssamlingen 2015 forventes fremlagt en Lov om Job-, Vejlednings- og Opkvalificeringscentre til vedtagelse.

Beskæftigelsesstrategien 16 initiativer:

En omfattende plan for modernisering af arbejdsmarkedet og nedbringelse af ledigheden. Indsatsen sker over en bred kam og omfatter 16 konkrete initiativer:

- 1:** Der åbnes en gratis og landsdækkende Jobportal.
- 2:** Reform af arbejdsmarkedskontorerne og Piareersarfiit med henblik på oprettelse af job-, opkvalificerings- og vejledningscentre.
- 3:** Øget opkvalificering af grønlandsk arbejdskraft.
- 4:** Ungdomsarbejdsløsheden skal reduceres markant gennem markant øget indsats under Piareersarfiit.
- 5:** Det skal være lettere at flytte efter job – reglerne for mobilitetsfremmelse vil blive moderniseret.
- 6:** Tilsynet med udefrakommende arbejdskraft trappes op.
- 7:** Flere skal tilbydes revalidering.
- 8:** Styrket matchgruppering af ledige.
- 9:** Ekstraordinære anlægstiltag.
- 10:** Styrkelse af indhandlingsmuligheder i byggerne.
- 11:** Nye og permanente arbejdspladser i nye brancher og på nye vækstområder
- 12:** IBA som et værktøj til at sikre lokale arbejdspladser på tværs af erhvervssektorer.
- 13:** Bedre udnyttelse af de levede ressourcer.
- 14:** Strukturpolitiske tiltag, incitamentsstrukturer og tiltag på uddannelsesområdet
- 15:** Vurdering af fordele og ulemper ved mandetimeordninger.
- 16:** Anlæg af grusbaner i mindre byer udført af ledige.

7.4 Reforme for at modernisere den offentlige sektor

For at sikre balance mellem udgifter og indtægter i Selvstyret, og imødekomme det fremtidige pres på de offentlige finanser, bliver det nødvendigt at finde hensigtsmæssige veje til at sænke driftsomkostningerne. Sker dette ikke, kan generelle nedskæringer og forringelser i borgerservicen og i de sociale ydelser, eventuelt kombineret med skatteforhøjelser, blive uundgåeligt på sigt.

Naalakkersuisut ønsker derfor at arbejde på at skabe en bedre organisering af den offentlige sektor, hvor ressourcerne anvendes bedre end i dag. Det kræver en indsats på mange fronter, for at forbedre produktiviteten, højne kvaliteten i forhold til borgerbetjeningen, og for at få et generelt bedre samarbejde mellem selvstyret og kommunerne.

Naalakkersuisut og kommunerne forventer at holde et fælles seminar i juni 2015, for at drøfte overordnede principper om indretningen af den offentlige sektor, sikre en holdbar økonomisk udvikling, og for at virkeliggøre intentionerne bag strukturreformen fra 2009, om at skabe stærke kommunerne, og en hensigtsmæssig arbejdsdeling mellem Selvstyret og kommunerne. På seminaret vil der også skulle præsenteres og drøftes konkrete initiativer, for at skabe en bedre og mere effektiv offentlig sektor. I det følgende afsnit vil status for nogle af de relevante temaer blive beskrevet, hvoraf flere også vil indgå i den kommende holdbarheds- og vækstplan.

7.4.1 Effektiviseringer i den offentlige sektor

Strategisk indkøb

Et indsatsområde, i forbindelse med at sænke driftsomkostningerne, er indkøbsområdet. Der vil kunne realiseres en række gevinster ved en øget professionalisering og effektivisering af Selvstyrets indkøb og skabe større gennemsigtighed til gavn for erhvervs livet. Disse gevinster vil kunne øges, hvis der indgås fælles indkøb med kommunerne.

Konkrete tiltag på indkøbsområdet er:

- Øget konkurrenceudsættelse vil resultere i lavere priser og bedre vilkår hos leverandørerne.
- Udarbejdelse af faste standard udbuds- og kontraktbetingelser vil give bedre leveringsvilkår, og vil endvidere sikre et mere gennemskueligt konkurrencegrundlag. Det vil øge interessen hos leverandørerne, synliggøre indkøbene og dermed øge konkurrencen om opgaverne.
- Vejledninger og skabeloner for udbuds- og kontrakt dokumenter vil herudover mindske det interne ressourceforbrug i forbindelse med gennemførelsen af indkøb.
- Øget brug af rammeaftaler samt koordinering af indkøb på tværs af Selvstyrets enheder vil også spare interne ressourcer. Ved at pulje indkøbene vil endvidere kunne opnås volumenrabatter hos leverandørerne.
- En konsekvent og målrettet kontraktstyring vil sikre, at Selvstyret får leveret på de betingelser, der er aftalt.
- Systematisk vidensdeling og erfaringsudveksling vil reducere fejl og udvikle best practice.
- Gennemførelse af forbrugskontrol.

En forudsætning, for at høste nævnte gevinster, er at øge indsatsen i en central strategisk indkøbsfunktion i Selvstyret. Derfor har Naalakkersuisut valgt at op prioritere området.

Øget kvalitet og produktivitet i det offentliges opgaveløsning

Som på indkøbsområdet kan driftsomkostningerne reduceres ved at skabe fælles enheder for kommunerne og Selvstyret. Eksempler på dette er tolke-, regnskabs-, løn- og IT området, hvor der er enheder i blandt andet hver kommune og i Selvstyret. Ved at samle i fælles enheder, sikres bedre faglige miljøer. Dette kan medføre bedre kvalitet, og derved færre fejl, der er ressourcekrævende at rette op på. Derud-

over er mange funktioner i disse enheder så små, at det kan være svært at fastholde kompetencer, og medarbejderressourcerne kan ikke udnyttes hensigtsmæssigt. Så samlet set vil der kunne opnås både kvalitetsforbedringer og effektivitets gevinster ved at indføre fælles enheder for det offentlige Grønland. Eksempelvis på tolkeområdet kan der, ved anvendelsen af et fælles offentligt tolkesystem, skabes betydelige effektiviseringer.

Et andet digitaliseringsinitiativ er indførelsen af "Nemkonto" ved lov, som vil kunne spare ressourcer. Det betyder, at alle borgere og myndigheder skal have en entydig konto, som anvendes i forhold til det offentlige. Hvis dette sker, kan der spares porto, arbejdstid til pakning og fordeling af breve. I initiativet skal der tages højde for forskelle i blandt andet teleinfrastrukturen.

Samlet set, i forhold til ovenstående, kan der med fordel igangsættes et lovinitiativ, i forhold til at skabe hjemmel til en fælles offentlige service, som kan varetages i en myndighed for andre offentlige myndigheder.

Overenskomstområdet

De offentlige overenskomster er meget komplekse. Det gør det vanskeligt, for såvel borgere som offentlige myndigheder, at gennemskue lønforholdene og medfører meget administration. Naalakkersuisut ser derfor behov for forenklinger, der kan medvirke til bedre vilkår for de ansatte, de offentlige myndigheder og reducere administrationen forbundet med håndteringen.

Den samlede lønsum for kommunerne og Grønlands Selvstyre er på ca. 2,6 mia. kr. årligt, hvilket gør lønningen til den største enkeltpost i de offentlige budgetter. Som tidligere beskrevet, har de offentlige indtægter ikke kunnet følge med stigningen i udgifter, idet de offentlige udgifter er steget og de basale

indtægter faldet. Der er derfor kun plads til en behersket lønudvikling, og samtidig behov for at holde inflationen nede.

For at flere kan få en større arbejdsmarkedspension udbetalt, kan der blive behov for en øget indbetaling til pensionsordninger på områder, hvor der er et efterslæb. Dette kan bidrage til en større selvforsørgelse og til bedre muligheder for at alderspensionister kan blive i egen bolig. Herudover er det relevant at se på mulighederne, for via overenskomsterne at fremme tiltag, som i særlig grad forbedrer produktivitet, mindsker omkostninger i form af mindre administration, færre rekrutteringer etc.

System- og procesunderstøttelse

Implementering af et fælles offentligt økonomi- og ledelsesinformationssystem (Pisariillisaaneq-projektet (ERP)) skal sikre transparens og muligheden for at opsamle økonomi- og produktionsdata, til brug for en sikker styring af økonomi og budgetarbejdet. Det forventes, at Selvstyre og minimum en kommune vil implementere systemet senest i 2016, og de andre kommuner får mulighed for at følge efter.

Kortlægning og tilretning af arbejdsprocesser indeholder et stort potentiale for besparelser i både tid, ressourcer og økonomi. Det betyder samtidig et kvalitetsløft i opgaveløsningen. Kortlægningen har også en direkte effekt, i form af minimering af nøglekompetencer. Arbejdet med kortlægning af økonomiprocesser, i både Selvstyre og kommunerne, er i gang, og indgår som en del af implementeringen af ERP systemet.

Som en sideløbende aktivitet med ERP-projektet arbejdes der, i regi af kommunerne og økonomi- og personalestyrelsen, på at udarbejde en ny fælles offentlig konto-plan, som skal sikre en mere ensartet og transparent registrering, med det formål at skabe bedre beslutningsgrundlag.

Også på sagsbehandlingsområdet arbejdes der med beskrivelse og tilretning af arbejdsprocesser, for at udvikle en mere moderne og effektiv offentlig administration. Disse processer er også forudsætningen for at høste de forventede gevinster, ved at udvikle og implementere flere digitale selvbetjeningsløsninger for borgere og virksomheder.

Der er samtidig en øget efterspørgsel fra borgere og virksomheder, om at kunne kommunikere digitalt med den offentlige sektor. Det blev senest bekræftet i den årlige undersøgelse af Borgernes It modenhed, 2014. Der er derfor igangsat et pilotprojekt, med levering af post fra Kommune Kujalleq, Selvstyret og Selvstyrejede virksomheder, til borgeren i digital form på "Min Side" på Sullissivik.gl. Det er en tovejs kommunikationsløsning, sådan at sagsbehandlingen efterfølgende kan varetages på en digital platform.

Der er et uforløst besparelsespotentiale i digital kommunikation, i form af færre fysiske breve og blanketter, og ikke mindst ved digitalisering af den manuelle sagsbehandling i dag. Ligesom gennemløbstiden for sagsbehandlingen generelt kan minimeres, og der kan skabes en større transparens i administrationen.

Procesmodellering med tilhørende IT understøttelse indeholder et stort uforløst potentiale for besparelser i den offentlige sektor, og derfor underviser Digitaliseringsstyrelsen i procesmodellering for organisationerne, og har sat fokus på sagsbehandlings- og ministerbetjeningsområdet.

Medlemmerne af Naalakkersuisut har et ønske om at være rollemødder på området, og det er hensigten, at de altovervejende modtager dagsordner, materialer m.v. digitalt. Det kan give væsentlige besparelser af tid, materiale og ressourcer, idet der ikke længere skal printes og manuelt distribueres store mængder fysisk materiale til mødedeltagerne.

Videokommunikation er samtidig en understøttelse af både sagsbehandling og borgerbetjening. Her er midlet til at kunne give alle samme vilkår og service uanset bosætning. Videokommunikationen sikrer kontakt til uddannelsesinstitutioner, sundhed og behandling, administration m.v. i Selvstyre, sundhedsvæsenet og i enkelte kommuner er videokommunikation en del af hverdagen, som har betydet væsentlig færre og kortere møder og hurtigere sagsbehandling, ligesom vidensdelingen på tværs er kommet i fokus. Der ligger store besparelsespotentialer, ikke mindst i forhold til brug af midler til transport og rejser, da videomøderne ofte giver samme værdi, og tingene kan afklares hurtigt og nemt. Her er et endnu ikke høstet besparelsespotentiale for den offentlige og private sektor.

Digitaliseringsstrategi

Naalakkersuisut ser digitalisering som en drivkraft, som både kan bidrage til at modernisere samfundet og binde landet tættere sammen på trods af store fysiske afstande. Digitaliseringsstrategien sætter borgeren i centrum uanset, hvor denne bor i landet. Alleerede nu viser fordelene ved digitalisering sig, i form af besparelser i den offentlige administration fra sundhedsfaglige forbedringer gennem tele-medicin til borgerens kontakt med det offentlige. Digitaliseringen stiller store krav til samarbejde på tværs af sektorer og mellem Selvstyret, kommunerne og selvstyrejede virksomheder, som koordineres af Digitaliseringsstyrelsen.

Med digitaliseringen som drivkraft kan vi styrke sundhedsvæsenet, så alle borgere uanset bopæl kan få lettere adgang til sundhedsydelser på et højt niveau. Sundhedsvæsenet kan bruge den nye teknologi til at overkomme det spredte bosætningsmønster og medvirke til, at flere specialiserede ydelser kan leveres i bygder og yderdistrikter. Derudover skal teknologien ses som et redskab, der kan understøtte behandlingsforløb, kvalitetsudvikle, effektivisere samt

sikre den generelle service for borgerne. Inden for den offentlige administration kan digitaliseringen sikre en øget demokratisering i form af lige muligheder til service. Inden for uddannelsessystemet udbygges anvendelsen af IT i de enkelte fag ved hjælp af ledelsesfokus, udbygning af lærerkompetence og interaktive uddannelseshjælpemidler. Det bidrager til at skabe fremtidens ledere og sikre alle unge en solid uddannelse til morgendagens arbejdsmarked. Med Digitaliseringsstrategien 2014-2017 er der fastlagt mål for den videre digitalisering, så der kan skabes den vækst, velfærd og sociale udvikling, som er forudsætning for en moderne og selv bærende nation.

Digitaliseringsstrategien kan bane vejen for en bølge af innovation i samfundet. Det kan f.eks. være digitale iværksættervirksomheder, sociale fællesskaber, digitale forsamlingshuse, online undervisningsforløb og digitale servicetilbud, som vil skabe nye arbejdspladser.

Realisering af digitaliseringsstrategien er i gang, og en række initiativer er i proces. Herunder modernisering af en række af de offentlige registre, så oplysninger om personer, boliger, bygninger og virksomheder er opdaterede, og kan bruges af organisationerne i deres sagsbehandling og som grundlag for flere digitale selvbetjeningsløsninger. I den sammenhæng er det afgørende at have en lovgivning på plads, som dels tilgodeser beskyttelse af borgeren mod misbrug af personlige informationer, og som dels giver mulighed for udveksling af data med myndigheder i og uden for Grønland. Det er pt. ikke muligt at udveksle data, og det giver bl.a. sundheds-, skatte- og det sociale område udfordringer. Den øgede digitalisering i de lande og myndigheder, som grønlandske virksomheder og myndigheder samarbejder med, kræver i stigende grad digital kommunikation. Det er derfor ressourcekrævende at udarbejde datakontrakter for udvekslingen, hvilket er den nuværende løsning. Na-

alakkersuisut undersøger derfor muligheden for implementering af den danske persondatalovgivning, som vil betyde, at Grønland kan søge optagelse som sikkert 3. land i EU med adgang til en lang række vækst og effektiviseringsfordele.

For at sikre, at digitaliseringsstrategien giver gevinster og har et fællesoffentligt sigte har den politiske koordinationsgruppe i 2015 givet den Fælles Offentlige IT Styregruppe et mandat til at tage beslutninger på tværs i forhold til fællesoffentlige digitaliserings- og IT indsatser på vegne af organisationerne.

Et af initiativerne er at konsolidere IT og digitalisering i en fælles struktur for at opnå en lang række fordele af både økonomisk og organisatorisk karakter ikke mindst for at sikre en effektiv implementering af de nationale digitaliseringsinitiativer fra strategien. Reformen af skattesystemet og af velfærdsydelser.

7.4.2 Øget samarbejde med kommunerne og bedre arbejdsdeling

Kommunernes økonomi er i lighed med selvstyrets under stigende pres. I 2014 blev to kommuner sat under skærpet tilsyn. Det drejede sig om Kommuneqarfik Sermersooq og Kommune Kujalleq, der blev sat under skærpet tilsyn på grund af hhv. lav kassebeholdning og udskydelse af tilbagebetaling af gæld. Kommuneqarfik Sermersooq er ikke længere under skærpet tilsyn efter gennemførelse af en økonomisk genopretningsplan.

Finansdepartementet og Indenrigsafdelingen fører i dag tilsyn med kommunerne, og der er i 2014 brugt betydelige administrative ressourcer på økonomisk og juridisk tilsyn for at skabe et overblik over kommunernes økonomi (særligt låntagning og likviditet), rådgivning og udarbejdelse af oplæg til politisk beslutningstagen og orientering om udviklingen til Naalakkersuisut og Finans- og Skatteudvalget.

Den offentlige økonomi vil også være under pres i de kommende år. Det stiller krav til en styrket økonomistyring og budgetopfølgning. Samtidig medfører struktur- og opgavereformen en større udlægning af opgaver til kommunerne. Kommunernes økonomi udgør i dag mere end en tredjedel af den samlede offentlige økonomi, og hovedparten af de offentlige ansatte er ansat i kommunerne. Ved en øget opgaveudlægning til kommunerne vil behovet forstærkes for at sikre en holdbar økonomisk udvikling i kommunerne, hvilket blandt andet vil indgå i arbejdet med forberedelse af en ny budgetlov.

Derfor er der behov for at overveje, hvordan man i fremtiden skaber de bedste rammer, både i forhold til de enkelte kommuner og den samlede offentlige økonomi. Der er et behov for at formulere konkrete politikker og principper og konkrete værktøjer for opfølgningen på de kommunale økonomier både i kommunerne og fra centralt hold.

Øvrige fremadrettede tiltag for at forbedre kommunernes økonomistyring

Selvstyret har iværksat en række opstramninger på tilsynsfunktionen, og overvejer for nuværende behovet for opstramning af de bestemmelser, som fra centralt hold regulerer kommunernes økonomistyring- og låntagning samt skærpelse af krav til revision. Der bliver således behov for at tage nye værktøjer i brug, herunder en ny model for bloktilskudsaf-tale indeholdende incitamentslementer, indførelse af et nyt fællesoffentligt økonomisystem og ny konto-plan, samt indberetningspligt for kommunerne om deres lånoptagelse - og afvikling.

Forberedelse af ny model for udligning og udvikling af bloktilskudsaf-taler

Jf. koalitionsaftalen for Naalakkersuisut: "For at skabe en mere retfærdig skatteudligning i samfundet, er det nødvendigt at sikre en mere ensartet udvikling af

landet. Koalitionspartierne er enige i, at man på den konstituerende Inatsisartut samling inden 2015, af-taler en midlertidig overgangsordning."

Frem mod en mere permanent løsning for 2016 og efterfølgende er der igangsat et arbejde dels omkring tilvejebringelse af et bedre datagrundlag og dels omkring udformning af modellen for udligning og fordeling af bloktilskud. Der er politisk enighed om, at parametrene bør baseres på et solidt datagrundlag og en dokumenteret forventning om, at det har betydning for kommunernes omkostninger. For at tilvejebringe et bedre datagrundlag har Finansdepartementet udarbejdet et forslag til en handleplan, og en række opgørelser er foretaget eller i gang med at blive udarbejdet.

Samtidig kører en proces både administrativt og politisk med henblik på at udarbejde en model for udligning og fordeling af det kommunale bloktilskud, der giver kommunerne lige mulighed for at servicere borgerne. I processen skal tages stilling til:

1. Hvordan skal kommunernes bidrag til udligningsordningen være sat sammen?
2. Hvilke parametre skal ligge til grund for fordelingen af udligning og bloktilskud?
3. Hvordan skal parametrene vægtes ift. hinanden?

Herudover drøftes det, hvordan der i bloktilskudsaf-talerne kan indarbejdes målsætninger og incitamentsstrukturer på udvalgte områder.

Evaluering af strukturreformen

I 2003 igangsatte det daværende Landsstyre et udredningsarbejde, der skulle udgøre et beslutningsgrundlag for en nytænkning af opgaveløsningen i den offentlige sektor. Arbejdet blev varetaget af strukturudvalget, der i 2005 udgav en betænkning om en reform af den offentlige sektor. Betænkningen dannede i 2009 grundlag for en strukturreform, der inde-

bar en sammenlægning af de tidligere 18 kommuner til de fire nuværende kommuner, og en omlægning af opgavevaretagelsen på en række områder. Baggrunden for at anbefale en sammenlægning af kommunerne var en vurdering af, at en kommunestørrelse på 8.000 indbyggere var minimumskravet for dels at kunne varetage de eksisterende opgaver og dels at kunne varetage de opgaver, der blev foreslået udlagt til kommunerne (døgninstitutionerne, handicapområdet, offentlige pensioner, barseldagpenge, boligsikring, børnetilskud, underholdsbidrag m.fl.).

Der blev i 2014 iværksat en evaluering af strukturreformen. Evalueringen er opdelt i en økonomisk og administrativ evaluering og en demokrati-evaluering. Der er udarbejdet rapportudkast på evalueringen, men der udestår fortsat at blive konkluderet og anbefalet på evalueringerne. Bl.a. skal nedenstående spørgsmål adresseres:

- Er den nuværende kommunestruktur, herunder størrelsen og antal af kommuner, hensigtsmæssig i forhold til de nuværende opgaver, der er pålagt kommunerne? Og vil overførslen af en større opgaveportefølje give anledning til at overveje en ændret kommunal struktur?
- Hvis kommunestrukturen ændres, hvilken betydning vil det have for kommunernes muligheder for at varetage deres nuværende opgaver og for at få udlagt andre opgaver? Hvilke typer opgaver, vil hvilke kommunestørrelser kunne varetage? Vil mindre kommuner kræve variation i kommunernes opgavevaretagelse?
- Er der andre muligheder end kommunedeling, der kan imødegå de udfordringer, som lokaldemokratiet har, således at det er muligt at bevare de gevinster, der begynder at være af strukturreformen, samtidig med at man styrker lokaldemokratiet?
- Er placeringen af den nuværende opgavevaretagelse hensigtsmæssig, når der vurderes på økonomiske og administrative kompetencer?

- Giver den ændrede struktur anledning til at overveje nye former for opgavevaretagelse, eksempelvis i form af fælleskommunale driftsenheder og shared services løsninger? Herunder også muligheder for samarbejde med offentligt ejede selskaber i de mindre bosteder.

Der udestår hertil et analysearbejde, som kan danne grundlag for en eventuel politisk beslutning om en ændret offentlig struktur, og herunder om konsekvenserne af kommunedeling, som bl.a. er blevet aktualiseret af den vejledende folkeafstemning om deling af Qaasuitsup Kommunia. Det bør undersøges, hvilke muligheder der er for at styrke lokaldemokratiet, uden at det sker på bekostning af de gevinster, strukturreformen har skabt. Borgerne efterlyser lokal indflydelse, og der må kigges på, hvilken rolle fx lokalråd / -bestyrelser og brugerbestyrelser kan spille, og om der er områder, der med fordel kan udlægges til mere decentral behandling, både fra Selvstyret til kommunerne, og fra kommunerne til de tidligere kommunebyer og til bygderne.

Analysearbejdet er forankret i styregruppen for evalueringen af strukturreformen, bestående af repræsentanter fra kommunerne (økonomidirektører), KANUKOKA, Formandens departement og Finansdepartementet. Styregruppen refererer til den politiske koordinationsgruppe.

Det er forventningen, at den økonomiske og administrative evaluering og demokrati-evalueringen kan drøftes politisk juni 2015 mellem KANUKOKA, kommunerne og Selvstyret.

7.4.3 Koordineret og rullende anlægssektorplanlægning

Der er stor efterspørgsel efter bedre planlægning og koordination af selvstyrets anlægsmidler. Dette er bl.a. blevet efterspurgt i forbindelse med de seneste partnerskabsforhandlinger med EU, samt i det gen-

nemførte bygge- og anlægskonference "Vejen til det gode byggeri", som blev afholdt i september 2014 med deltagelse af entreprenører, rådgivere og offentlige bygherrefunktioner fra hele landet. Derfor er der det seneste år pågået et arbejde for at styrke koordinationen af anlægsmidlerne gennem udvikling af nationale sektorplaner. Der var således udarbejdet en første version af sektorplaner til finanslovsprioriteringerne i maj/juni 2014. Samtidig med finanslovsprocessen for FFL2016 skal der udarbejdes en version 2 af sektorplanerne.

Arbejdet med sektorplaner har til formål at styrke koordinationen mellem den fysiske og den økonomiske planlægning på tværs af både selvstyret og kommuner. Sektorplaner som tema blev derfor også præsenteret på møde i den politiske koordinationsgruppe den 11. februar³. Der er bred politisk opbakning til at styrke planlægningen på anlægsområdet. Anlægsområdet har et indbygget langsigtet element, der også gør det nødvendigt, at planlægningen afspejler en geografisk balanceret udvikling, baseret på regionale udviklingsmuligheder og langsigtede visioner for udviklingen. Samtidig med udarbejdelse af finanslovsforslag for 2016 fortsætter arbejdet med at udvikle sektorplaner. Resultatet forventes at være en begrundet og prioriteret investeringsrækkefølge for hver sektor, som kan indgå i en samlet prioritering. Anlægsinvesteringerne skal koordineres med kommunale anlægsbudgetter for dels at sikre, at den samlede offentlige sektor trækker i den samme retning og dels, at der tages hensyn til anlægsbranchens kapacitet.

Der vil sideløbende tages initiativ til at udvikle en platform, der synliggør den offentlige sektors sektorplaner. Det kan ske på en internetbaseret platform, eller der kan på anden måde sikres gennemsig-

tighed i den offentlige sektors planlægning – til gavn for både erhvervsliv og borgere. En større gennemsigtighed kan også bidrage til at skabe mere forudsigelige rammer for private investorer.

En mere målrettet bevillingsproces, og styrket tværfaglig koordinering på anlægsområdet, skal understøttes af den forventede revision af budgetloven.

Som det fremgår af afsnittet om indsatsområdet, har infrastruktur en høj prioritet. Der skal derfor udarbejdes sektorplaner, på både luftfart og havne, til brug for de kommende finanslovsprioriteringer. Begge områder er centrale, i forhold til at skabe en mere dynamisk erhvervsudvikling.

---

³ Redaktionen for PØB 2015 sluttede før dette møde blev gennemført.

7.5 Reformen af skattesystemet og af velfærdsydelser

Såvel Skatte- og velfærdskommissionen som Økonomisk Råd har peget på behovet for reformer, der kan bidrage til at dæmpe udgifterne, skabe bedre incitamenter til øget selvforsørgelse og til målretning af offentlige tilskud som følge af det stigende udgiftspres, der er resultatet af, at færre skal forsørge langt flere i de kommende år.

Derfor ønsker Naalakkersuisut at forberede reformer på en række områder, herunder på alders- og arbejdsmarkedspensionsområdet, erhvervs- og personskatteområdet, boligområdet og på det sociale område. Reforminitiativerne på området bør ske sammenhængende for at understøtte målet om øget selvforsørgelse og målretningen af de offentlige ydelser.

7.5.1 Reform på pensionsområdet

Den demografiske udvikling betyder, at det forventes, at antallet af alderspensionister indenfor en 20 årig periode næsten vil blive fordoblet. Det betyder samtidig, at udgifterne på området ligeledes forventes at vokse tilsvarende, hvis der ikke laves reformer for at dæmpe væksten i udgifterne på området.

I dag har hovedparten af alderspensionisterne kun en meget begrænset pensionsopsparing. Det betyder, at forsørgelsesbyrden ligger hos det offentlige. Det er målet, at der den enkelte på sigt skal bidrage med en større egenfinansieret opsparing af alderdommen. Dette skal primært ske gennem en deltagelse i arbejdsmarkedspensionsordninger. I dag er de fleste overenskomstansatte omfattet af en arbejdsmarkedspensionsordning, men de øvrige grupper, herunder selvstændige erhvervsdrivende og fiskere, har som hovedregel ikke nogen pensionsopsparing, da dette er frivilligt.

Alderspensionen er i dag tænkt som ydelse til personer med begrænsede indtægter social ydelse. Det betyder, at det for den enlige nedtrappes relativt

hurtigt, med en nedtrappingsats på næsten 80 %, hvilket omskrevet betyder, at for hver krone, man får udbetalt fra egen pensionsordning, mister vedkommende 80 øre af den offentlige alderspension. Det medvirker til, at det for mange er en dårlig investering at spare op til egen pension.

Struktur af alderspension

Naalakkersuisut arbejder derfor på at ændre strukturen for alderspensionen, så de ældre sikres en mere stabil indkomst i alderdommen, der i højere grad svarer til indkomsten, mens de var erhvervaktive. Den kommende alderspensionsreform skal bidrage til at sikre et rimeligt indkomstgrundlag i alderdommen. Den skal sikre, at det kan betale sig at spare op til alderdommen og endelig skal den give et økonomisk incitament for de ældre, der kan og vil forblive på arbejdsmarkedet eventuelt på nedsat tid.

Konkret sker dette ved at:

- At indføre en grundpension, som først nedtrappes ved relative høje indkomster
- At indføre en tillægspension, hvor nedtrappingen reduceres sådan at egen opsparing og fortsat deltagelse på arbejdsmarkedet belønnes
- At mindske afhængigheden af en eventuel partners indkomst.

Forhøjelse af pensionsalder

Der vil være forsinkelse af effekten af obligatoriske pensionsordninger. For at begrænse væksten i udgifterne til alderspension vil Naalakkersuisut stille forslag om, at pensionsalderen bliver forhøjet i to omgange med et år ad gangen. Det tiltag vil bidrage med omkring 100 mio. kr. årligt, og dermed være et væsentligt bidrag til den finanspolitiske holdbarhed.

Det forventes, at det lovforberedende arbejde med en ny struktur på alderspensionsområdet og forhøjelse af alderspensionen færdiggøres i løbet af foråret 2015.

Fremrykning af beskatning af pensionsindbetalinger til udenlandske ordninger

Det store niveau for indtjening og udvandring af arbejdskraft er en udfordring for de eksisterende skatteregler. Der gives i dag skattefradrag (eller såkaldt bortseelsesret) for indbetalinger til udenlandske pensionsopsparinger, mens udbetalinger fra disse kun beskattes i Grønland, hvis modtageren er bosat her i landet på udbetalingstidspunktet.

På nuværende tidspunkt skønnes ca. 25 procent af de samlede pensionsindbetalinger at ske til udenlandske pensionsordninger. Da relativt mange fraflytter Grønland inden pensionering, går Grønland årligt glip af store skatteindtægter.

Derfor foreslås det, for at sikre, at skatteprovenuet af udenlandske pensionsordninger tilfalder Grønland, at fjerne fradrags- og bortseelsesretten for disse ordninger. Dette under hensyntagen til, at ingen skal lide store tab ved omlægningen.

Samtidig anbefales det, at der fortsat gives fradrags- og bortseelsesret for indbetalinger til grønlandske pensionskasser, så skatten betales på udbetalingstidspunktet. På denne måde videreføres de fleste pensionsordninger på uændrede vilkår.

Det forventes, at fremrykningen af beskatningen af pensionsindbetalinger til udenlandske ordninger vil indbringe ca. 35 mio. kr. årligt. Naalakkersuisut har nu indledt en dialog med den danske regering for at drøfte mulighederne for at finde en anden og enklere løsning på udfordringerne. Der pågår fortsat et udredningsarbejde og Naalakkersuisut vil være i dialog med andre relevante parter for at sikre en hensigtsmæssig indretning af ordningen.

Obligatorisk arbejdsmarkedspension

I forbindelse med den nye struktur på alderspensionsområdet, vil Naalakkersuisut forberede – efter den færøske og islandske model – et forslag om at introducere en obligatorisk pensionsopsparing for alle erhvervsaktive, også selvstændige.

I de foreløbige overvejelser, om en sådan ordning, lægges der op til, at pensionsopsparingen initialt skal være omkring 2-4 % af indkomsten. Andelen tænkes løbende hævet, så der på sigt nås et niveau, hvor der sikres en rimelig grad af selvforsørgelse. For grupper, der allerede er dækket af en overenskomst, er målet, at pensionsopsparingen skal være mindst 15 % af indkomsten, for at sikre størst mulig dækningsgrad ved pensionering. Der vil ligeledes være en målsætning om en dækningsgrad på 70-80 % ved pensionering.

Disse tiltag vil samlet bevirke, at den enkelte får større ansvar for at sikre sin alderdom økonomisk, og på sigt, vil det løfte en væsentlig del af byrden fra det offentlige. Arbejdsmarkedspensionerne skal også bidrage til, at ældre kan opretholde stabile og rimelige indkomster i alderdommen, der sikrer, at de kan forblive i egen bolig med en rimelig levestandard.

Samlet effekt

På sigt forventes det, at den ændrede struktur sammen med obligatorisk deltagelse i arbejdsmarkedspensionsordninger, vil bevirke faldende udgifter pr. alderspensionist på alderspensionsydelsen, ved samtidig at sikre, at ældregruppens indtægt øges. Sammen med en forhøjelse af pensionsalderen med 2 år, og en fremrykning af pensionsindbetalingerne vil det betyde, at væksten i udgifterne til alderspensionsområdet vil kunne dæmpes væsentligt, og dermed bidrage til at skabe en mere holdbar økonomisk udvikling.

7.5.2 Reform af andre velfærdsydelser og skattesystemet

Det skal kunne betale sig at arbejde. Alle har bedst af at vide, at de bidrager til samfundet, og alle er bedst tjent med at have et aktivt liv, frem for et liv på passiv forsørgelse. Velfærdsydelser skal målrettes til de borgere, der har det største behov.

Beskæftigelsesfradrag

For at skabe bedre rammer for at understøtte dette formål, er Naalakkersuisut ved at undersøge muligheden for at indføre et beskæftigelsesfradrag. Et sådant fradrag skal øge den økonomiske gevinst ved at være i beskæftigelse, fremfor i passiv forsørgelse. I øjeblikket analyseres forskellige muligheder for at indføre et beskæftigelsesfradrag, herunder hvilke andre lovgivningstiltag, der eventuelt vil være hensigtsmæssige at gennemføre samtidig, for at fremme målet – og hvordan et beskæftigelsesfradrag skal finansieres. Naalakkersuisut vil i den forbindelse indgå i dialog med arbejdsmarkedsparter, og udarbejde en redegørelse om sine overvejelser i løbet af 2015.

Et beskæftigelsesfradrag er et fradrag i den skattepligtige indkomst. Fradraget kan være udformet på forskellig vis. En model er at give alle på arbejdsmarkedet et fradrag på en procentandel af deres arbejdsmarkedsindkomst, hvilket svarer til at give en generel skattenedsættelse til de, der er på arbejdsmarkedet. En anden model er at afvikle fradraget, så alle på arbejdsmarkedet får et fradrag, men så fradraget glidende reduceres og falder bort ved et givent indkomstniveau (fx 250.000 kr.). En tredje model er et beskæftigelsesfradrag, som kun gives til borgere med en arbejdsmarkedsindkomst under et givet niveau.

Hovedformålet med et beskæftigelsesfradrag er at gøre det mere økonomisk attraktivt, for folk på overførselsindkomster, at komme i arbejde eller at arbej-

de mere. Forenklet kan man sige, at et beskæftigelsesfradrag kan medvirke til at løse nogle af de nuværende problemstillinger med høje sammensatte marginalsatser og samspillet mellem skatte- og socialsystemerne.

Ud over at gøre det økonomisk mere attraktivt for folk på overførselsindkomst at komme i arbejde, kan et beskæftigelsesfradrag også være med til at mindske skattetrykket for de laveste indkomster, og øge det for de højere indkomster, hvis fradraget indrettes, så det især virker som en gulerod for de laveste indkomster til at komme i arbejde, jf. ovenfor.

Et beskæftigelsesfradrag kan med fordel analyseres sammen med øvrige reformer af skattesystemet og velfærdsordninger, så der fra starten kan være et hensigtsmæssigt samspil mellem disse.

Derudover vil samspilsproblemerne, som i dag kan forårsage at den sammensatte marginale beskatning bliver over 100 %, blive analyseret. Dette indebærer også er der analyseres på sammenhængen mellem beskatningen og blandt andet boligsikring, børnetilskud og egenbetaling af daginstitutionspladser. Naalakkersuisut finder det af stor betydning, at den enkelte borger har gevinst ved arbejde. Borgerne skal ikke rammes af dårlig koordinering af virkningen af lovgivningen på forskellige områder.

Finansdepartementet har udviklet en "lovmodel", der belyser effekterne af ændringer af de forskellige ydelser. På grundlag af denne model vil der blive udarbejdet konkrete forslag til reformer, hvor hovedsigtet er, at deltagelsesbeslutningen påvirkes, dvs. det skal belønnes at gå fra passiv forsørgelse til varig beskæftigelse.

Boligsikring

Naalakkersuisut er påbegyndt en reform af landstingsforordningen om boligsikring i lejeboliger.

Der arbejdes på at skabe hjemmel til at differentiere i boligsikringsbeløbet, så bestemte lejemaal, fx leje af værelser, skal modtage et mindre boligsikringsbeløb. Dette sker ved at indføre et nyt kriterium om boligen og dens indretning. Herudover anføres der i bekendtgørelsen beløbsgrænser og specifikke krav til boligen for at opnå maksimal boligsikring.

På nuværende tidspunkt beregnes boligsikring på baggrund af den skattepligtige indkomst. Der kan imidlertid være sket ændringer i boligsikringsmodtagerens økonomiske forhold siden opgørelsen af den senest kendte skattepligtige indkomst. Der ønskes derfor indført et mere retvisende beregningsgrundlag for størrelsen på boligsikring ved at erstatte skattepligtig indkomst med begrebet aktuel indkomst. Der forventes fremlagt et lovforslag herom på EM 2015.

Børnetilskud

I dag gives der et børnetilskud pr. barn. Ydelsen nedtrappes i 3 trin som funktion af indkomsten – men er uafhængig af antallet af børn. Det betyder, at uanset om en familie består af 1 eller 5 børn, så bortfalder ydelsen fuldstændigt ved en indkomst på 280.000 kr. pr. år. Det betyder, at jo flere børn, der er i en husstand, desto højere bliver den sammensatte marginale beskatning. Dette forhold vil indgå i de videre overvejelser på området.

Daginstitutionstakster

Der gives i dag op til 42.000 kr. pr. barn pr. år i skattefri støtte til daginstitutionsbetaling. Den maksimale egenbetaling pr. barn varierer mellem 12.000 kr. pr. år og 42.000 kr. Denne forskel betinges alene af bopælskommunen.

Alle kommuner giver i dag søskenderabat, men de uens regler for den maksimale egenbetaling betyder, at børnefamilier er meget uens stillet alt efter bopælskommune.

Overvejelser

Boligsikring, børnetilskud og egenbetaling af daginstitutionspladser aftrappes i takt med, at modtagerens husstandsindkomst stiger. Det medvirker til, at den "sammensatte marginalbeskatning" i visse tilfælde bliver høj, i visse indkomstintervaller over 100 %. En familie, der bor i lejerbolig og har tre børn i daginstitution i en kommune med høj egenbetaling, vil ikke opleve en nævneværdig stigning i rådighedsbeløbet i et ganske stort indkomstinterval, grundet den indkomstafhængige aftrapning af boligsikring, børnetilskud og daginstitutionsbetaling.

Belønningen for at videreudanne sig, eller yde en ekstra indsats, er således meget beskeden for visse familietyper. Det er målsætningen at øge den økonomiske gevinst, når lønindkomsten øges. Dette taler for reformer af boligsikring, børnetilskud og daginstitutionstakster.

Derfor er det under overvejelse at målrette velfærdsydelser til børnefamilier. I dag gives der ydelser til børnefamilier, både gennem boligsikring og gennem børnetilskud.

I dag udgør den samlede forældrebetaling for daginstitutionspladser omkring 30 mio. kr. årligt. Det er relevant at undersøge, om de positive afledte effekter ved afskaffelse af egenbetaling på sigt kan retfærdiggøre de dermed direkte forbundne meromkostninger. Dertil kommer, at den væsentligste kilde til den høje sammensatte marginalbeskatning for børnefamilier vil blive elimineret

Endelig vil tiltaget kunne have et tæt samspil med "tidlig indsats". Flere undersøgelser⁴ viser, at det giver et højere samfundsøkonomisk afkast at investere i socialt udsatte børn i førskolealderen. Det vil sige, at der med fordel kan flyttes midler fra uddannel-

4 Blandt andet af nobelpristager James Heckmann

sesområdet over i tidlig indsats, for på sigt at højne uddannelsesniveaue.

7.5.3 Reform på boligområdet

Naalakkersuisut ønsker at skabe debat om en ny boligpolitisk strategi for de offentlige boliger og for subsidiering på det private boligmarked. Det kræver, at der skabes fælles forståelse af de demografiske, geografiske, markedsmæssige og økonomiske rammer, som boligområdet skal fungere under. Indenfor disse rammer skal der tages en række initiativer, som støtter op om de politiske visioner på boligområdet og sker koordineret med andre reformtiltag indenfor offentlige overførsler og på skatteområdet.

Naalakkersuisut har som målsætning at tilskynde private til at investere i boligbyggeri. Det har flere positive effekter. De væsentligste gevinster er, at flaskehalse på boligområdet reduceres, boligerne vedligeholdes bedre, udbuddet generelt tilpasser sig borgernes efterspørgsel, og behovet for personaleboliger reduceres.

Det er samtidig Naalakkersuisuts målsætning, at alle skal have en bolig. Derfor skal der fortsat være en solidarisk boligsikringsordning og billige offentlige boliger.

For at en boligstrategi kan være langtidsholdbar, skal alle omkostninger ved boligbyggeri og vedligeholdelse finansieres. Det er ikke tilfældet i dag, hvor kapitalafkastet er lavt, selvstyret tilbyder meget favorable lån og hvor manglende vedligeholdelse har reduceret værdien af boligerne i markant omfang. Alt sammen omkostninger, som ikke er blevet finansieret fuldt ud, og som gør det svært at få private til at investere i boligbyggeri. Samtidig nedslides boligerne alt for hurtigt. Organiseringen af det offentlige på boligområdet er også en kilde til uklarhed og ineffektivitet. Resultatet er, at boligmassen er nedslidt, at det offentlige i al væsentlighed er tvunget til at tage

initiativet til at opføre nye boliger, og at der bruges uforholdsmæssigt mange ressourcer til at varetage administrationen af boligerne.

En fremtidig model kan bygge på en geografisk opdeling i markeder, som er differentieret efter muligheden for at private kan finansiere boligbyggeri. Det kræver i udgangspunktet, at der er et boligmarked, hvor markedsværdien af boliger er større end opførelsesomkostningerne. Det er i høj grad gældende i Nuuk og i nogen grad i Sisimiut, Ilulissat og Qaqortoq.

I Maniitsoq, Aasiaat og Tasiilaq er der et offentligt støttet marked for andelsboliger, som tilskynder til en vis privat boliginvestering. I resten af landet er markedsprisen på boliger og omsætningshastigheden så lille, at det er svært at forestille sig privat boligbyggeri i nævneværdigt omfang. I boligpolitikken bør den offentlige sektors rolle derfor afpasses disse forhold.

For at opnå et mere balanceret boligudbud vil Naalakkersuisut opstille boligpolitiske principper, indenfor nedenstående områder.

- Hensigtsmæssig balance mellem offentligt og privat boligbyggeri
- Bedre organisering af boligområdet
- Sikring af vedligehold
- Målrettet renovering og sanering
- God social balance via målretning af subsidier og boligsikring samt incitamenter til selvforsørgelse

Det er et område, der berører alle og et område, som har et stort behov for at blive moderniseret, men også skal håndteres med varsomhed af hensyn til stabiliteten på boligmarkedet.

Naalakkersuisut vil derfor indlede en dialog med relevante interessenter og forventer på baggrund heraf at inddrage Inatsisartut tidligt i fastsættelsen af de bærende principper for en ny boligpolitisk strate-

gi, der sammen med de øvrige anlægssektorplaner skal skabe de fornødne rammer for mobilitet og vækst i samfundet. I første omgang forventer Naalakkersuisut at invitere til et boligpolitiske seminar med en kreds af nøgleinteressenter i april 2015 for at få et fælles billede af udfordringer og drøfte mål og principper for tilrettelæggelsen af reformer på boligområdet.

Der sker en indsats på flere områder for at løse samfundets strukturproblemer, for at sikre befolkningens velfærd og for at skabe en bæredygtig udvikling. Der er ikke plads til en omtale af alle områder i årets politisk-økonomiske beretning. De følgende afsnit omtaler dog nogle af de væsentligste indsatsområder og vigtige politiske temaer.

8 ANDRE INDSATSOMRÅDER

8.1 Indsats i forhold til udsatte børn og familier

En af Naalakkersuisuts vigtigste opgaver er at sikre sunde, trygge og udviklende rammer for Grønlands børn og unge. Naalakkersuisuts politiske mål er at skabe lige muligheder, så alle børn og unge - uanset baggrund - får en chance for at klare sig godt personligt, socialt og fagligt i positive relationer med voksne og jævnaldrende.

Det sociale tilsyn har i 2014 påvist massive udfordringer i sager omkring underretninger og hjælpeforanstaltninger til udsatte børn og unge i kommunerne. Udsatte børn og unge har behov for særlig omsorg og støtte, hvis de skal have samme muligheder som andre børn. Forudsætningerne for at håndtere behandling af sager om udsatte børn og unge på en kompetent og kvalificeret måde er mange steder fraværende. Det medfører, at børns rettigheder i henhold til konventioner og lovgivning ikke bliver efterlevet. I sager om udsatte børn og unge bliver der således ofte tale om et dobbelt omsorgssvigt.

De samfundsmæssige konsekvenser af omsorgssvigtene i hjemmene og i de kommunale forvaltninger vil have en vidtrækkende negativ karakter. Det er veldokumenteret, at vold, seksuelle overgreb og vanrøgt medfører mangelfuld følelsesmæssig udvikling, hjerneskader og invaliderende psykiske lidelser, herunder alvorlige angstlidelser, depression og posttraumatisk stress.

De omfattende omsorgssvigt vil blandt andet påvirke børns skolegang og aktivere en negativ spiral, hvor børn bliver frataget deres rettigheder og muligheder for at skabe en god tilværelse og bidrage aktivt til samfundet.

Det er afgørende for en positiv samfundsudvikling, at omfanget af omsorgssvigt bliver nedbragt, og at de kommunale forvaltninger bliver i stand til at gribe ind på adækvat vis og iværksætte tidlige alders- og problemorienterede foranstaltninger i de mange sager,

hvor børn bliver udsat for omsorgssvigt, udviser selvdestruktiv adfærd mv.

Med afsæt i de sociale tilsynsrapporter har Naalakkersuisut indledt en tæt og god dialog med kommunerne, der har til formål at kvalificere indsætterne markant.

Det fremgår af Naalakkersuisuts koalitionsaftale, at antallet af børn, der bliver anbragt udenfor hjemmet, i løbet af 10 år skal nedbringes. Skal målet realiseres, er det en forudsætning, at der bliver afsat midler til at kvalificere og kapacitetsudvide indsætterne på børne- og ungeområdet såvel i centraladministrationen som i kommunalt regi.

Som følge af de store udfordringer på børne- og ungeområdet har Naalakkersuisut i FFL 2015 lagt op til at etablere en central rådgivningsenhed. Den skal bidrage til at sikre, at Inatsisartuts socialpolitiske beslutninger effektivt kan blive omsat til praktiske sociale indsatser i kommunerne. Rådgivningsenheden vil have til formål at understøtte kommunernes implementering af gældende lovgivning og yde specialrådgivning og udredning i komplicerede sager, ligesom den skal bidrage til socialfaglig vidensdeling på tværs af kommunerne.

Det er centralt i de sociale indsatser, at en effektiv sagsbehandling følges op af solide psykosociale indsatser for børn og familier. Med henblik på at understøtte de kommunale indsatser, har Naalakkersuisut i 2014 oprettet et rejsehold, der yder psykologbehandling til (primært) voksne med senfølger af seksuelle overgreb. Yderligere prioriterer Naalakkersuisut at videreudvikle familiecentrene for at forebygge anbringelser udenfor hjemmet og bryde den negative sociale arv. Naalakkersuisut ønsker herigennem at styrke det præventive fokus på familieområdet.

Kommunerne bruger årligt store summer på deres

anbringelser af børn og unge udenfor hjemmet. Det har ikke været muligt at skabe et fuldstændigt overblik herover til denne publikation, blandt andet på grund af forskellig borføeringspraksis kommunerne imellem. Naalakkersuisut vil i dialog med kommunerne arbejde på at skabe større gennemsigtighed på området for at kunne forbedre den økonomiske styring på området.

Det er Naalakkersuisuts målsætning, at anbringelserne skal være minimeret de næste kommende år, dette vil også have betydning for mindskelsen af den samfundsøkonomiske byrde som anbringelserne medfører. Såfremt der ikke sker handling og målrettet arbejde med børne- og familiesagerne nu, og i den nærmeste fremtid, kan vi forvente at der bliver anbragt flere børn, netop fordi der ikke er hænder nok til at varetage sagsbehandlingsopgaverne i kommunerne. For at reducere behovet for anbringelser skal der arbejdes med familierne meget tidligere, end tilfældet er i dag, og for at komme ind i en positiv udvikling er det afgørende, at der rekrutteres flere socialrådgivere til kommunerne.

8.2 Sundhedsområdet

Sundhed er et vigtigt samfundsanliggende. Sygdom belaster den enkelte, og koster samfundet ressourcer i form af behandlings-, omsorgs- og plejeydelser samt sociale ydelser som førtidspensioner og sygedagpenge. Hertil skal lægges manglende indtægter gennem eksempelvis skat på indtægter.

Sundhed bidrager positivt til den økonomiske udvikling i samfundet, fordi en sund befolkning er mere produktiv og dermed har mulighed for at bidrage positivt til samfundet og den samfundsøkonomiske udvikling.

Det er dog også vigtigt at slå fast, at sundhedsvæsenet ikke kan øge befolkningens sundhed alene. Ikke kun sundhedsvæsenets mulighed for at levere sundhedsydelser af en høj kvalitet har betydning, mange faktorer bidrager positivt og negativt til sundheden og den enkeltes mulighed for at træffe sunde valg.

Udfordringer

Den demografiske udvikling med et stigende antal ældre vil betyde, at omkostningerne for sundhedsvæsenet vil stige væsentligt, fordi der vil ske en stigning i efterspørgslen på sundhedsydelser. Med alderen stiger hyppigheden af blandt andet kræft, demens og hjertekarsygdomme. Disse sygdomme kræver ofte livslang specialbehandling og opfølgning og er forholdsvis dyre at behandle.

Effektiviseringer

Sundhedsvæsenet har fokus på effektiviseringer gennem, indkøbsaftaler, energioptimering og digitalisering (blandt andet indførelse af en ny elektronisk patientjournal og digital vagtplanlægning).

De sundhedsfremmende og forebyggende initiativer videreføres og styrkes. Disse indsatser har til formål at forbedre folkesundheden og fremme livskvaliteten blandt borgerne så efterspørgslen på ydelserne i sundhedsvæsenet reduceres i fremtiden. Indsatser-

ne kan også have en afledt positiv effekt på beskæftigelses- og socialområdet, da det er forventeligt, at en sundere livsstil medfører en større arbejdsmarkedsdeltagelse og et mindre træk på de sociale ydelser, såsom førtidspension, anbringelser mm.

Initiativer

Samfundsudviklingen vil medføre, større krav til sundhedsvæsenet, som vil tage følgende initiativer.

Kræftområdet

I forbindelse med kræftplanen er fundet, at der gennem de sidste næsten 30 år vil være en gennemsnitlig stigning på 4 kræftpatienter per år. Denne udvikling betyder fortsat stigende udgifter til området. Naalakkersuisut finder det derfor vigtigt, at der sættes på en fortsat implementering af Kræftplanen, ligesom det forebyggende og sundhedsfremmende arbejde skal fortsættes og styrkes.

Misbrugsbehandling

Undersøgelser viser at op imod halvdelen af voksenbefolkningen har eller er i risiko for at udvikle et misbrug. Misbrug er både forårsaget af og er en konsekvens af sociale problemer, ligesom misbrug er ulige fordelt i befolkningen. Samfundsgrupper med få ressourcer har den største andel af misbrugere uafhængigt af, om de er arbejdsløse, sociale klienter, under kriminalforsorg, hjemløse, børn i døgn- og handicapinstitutioner, kvinder i krisecentre, akutte henvendelser til sundhedsvæsenet eller er gravide familier med særlige behov.

De direkte og indirekte sociale konsekvenser af misbrug er massive. Opvækst med misbrug betyder meget ofte omsorgssvigt, der giver risiko for tilknytningsforstyrrelser og udvikling af karakterafvigelse eller personlighedsforstyrrelser og senere i livet selvmordsforsøg og udvikling af psykisk sygdom. Herudover er udsættelse for seksuelle overgreb og vold også ofte følger af misbrug i hjemmet.

At indføre et vederlagsfrit misbrugstilbud vil derfor betyde store samfundsmæssige gevinster, bl.a. i form af en reduktion af alkoholrelaterede sygdomme, nedbringelse af alkoholrelateret sygefravær samt mindskelse af den misbrugsrelaterede kriminalitet.

Ny teknologi

Mange af de patienter, som i dag bliver behandlet på de grønlandske og danske sygehuse, ville med fordel og med højere grad af tryghed kunne blive behandlet gennem anvendelse af ny teknologi og under ændrede organisatoriske løsninger.

Sundhedsvæsenet anvender på nuværende tidspunkt telemedicinske og telepsykiatriske løsninger i forbindelse med diagnose og behandlingsarbejdet. Ny forskning viser, at udvidet brug af telemedicin ved behandling af kroniske patienter kan bidrage til, at flytte det nuværende sundhedsvæsen fra et i overvejende grad reaktivt til et proaktivt og borgercentreret sundhedsvæsen.

Styrket samarbejde mellem sundhedsområdet og den kommunale sektor

Et økonomisk holdbart sundhedsvæsen må i fremtiden i højere grad aflaste sygehusene gennem forebyggende initiativer, som gør borgerne mere selvhjulpne. Dette mål kan nås ved, at kommunerne styrker, videreudvikler og implementerer forebyggelsesindsatser på flere områder:

- Prioritering og gennemførelse af en forebyggelsesindsats på de områder, hvor potentialet er størst for at undgå sygehuskontakter.
- Tidlig, systematisk opsporing i ældreplejen, med vurdering, handling og sikring af effektive indsatsmuligheder.
- Systematisk faldforebyggelse med fokus på de faktorer der som kan udløse fald.
- Opfølgende hjemmebesøg efter indlæggelse.

Tabel 15. Patienter på venteliste: det antal patienter, der på en given dato er henvist til behandling eller undersøgelse. For disse patienter er der desuden oplyst den gennemsnitlige ventetid.

Speciale	Antal patienter på venteliste									
	sep-11		sep-12		sep-13		April 2014		Jan 2015	
	Antal patienter	Heraf under 15 år	Antal patienter	Heraf under 15 år	Antal patienter	Heraf under 15 år	Antal patienter	Heraf under 15 år	Antal patienter	Heraf under 15 år
Knæ & hofte- operationer	309	0	156	0	227	0	247	0	288	0
Øvrig ortopædkirurgi	169	2	58	1	125	4	119	0	93	0
Parenkymkirurgi	393	8	388	10	366	10	337	11	373	10
Plastikkirurgi	21	2	11	1	22	3	16	0	22	1
Gynækologi	120	0	137	0	172	0	138	0	176	0
Øjenlidelser	565	20	457	0	272	0	440	0	360	0
Øre-, næse og halslidelser	404	109	259	95	272	98	278	97	276	87
I alt	1.981	141	1.466	107	1.456	115	1.575	108	1.588	98

Naalakkersuisut vil gå i dialog med kommunerne om et samarbejde for at disse mål.

Ventelister

Der har siden 2009 været stort fokus på at nedbringe ventelisterne på operation, ligesom der har været afsat ekstraordinære midler hertil. Lange ventetider vil forværre en lidelse, hvorved denne bliver mere behandlingskrævende eller i værste fald uhelbredelig. Lidelserne kan være af en sådan karakter, at de ofte er invaliderende for patienterne. Det betyder, at patienterne i ventetiden ikke kan deltage på arbejdsmarkedet eller tage en uddannelse. Investering i ventelistenedbringelse vil dermed ikke blot forbedre livskvaliteten for de enkelte patienter, men vil også medføre besparelser for Landskassen i form af øget arbejdsmarkeds- eller uddannelsesaktivitet blandt patienterne. Hvis en operation gennemføres hurtigt efter, at en borger er kommet på venteliste, vil det betyde, at patientens lidelser ikke forværres, og at patienten hurtigere vil kunne vende tilbage til arbejdsmarkedet. Nedenfor er en række opgørelser på udviklingen⁵.

⁵ Disse tal er fra sundhedsvæsenets PHS-system som er udviklet til at understøtte planlægning og tilrettelæggelse af patientforløb i Grønlands Sundhedsvæsen. Idet systemet ikke er et registreringsværktøj, kan der være usikkerheder i tallene.

Den nuværende indsats og den øgede tilførsel af ressourcer har betydet at der er kommet balance med den nuværende behandlingskapacitet og tilgangen af patienter.

Der er derfor nødvendigt at sikre, at det nuværende fokus på området bevares, så den positive udvikling kan fastholdes.

Ny Psykiatri bygning og børneafdeling på Dronning Ingrid's Hospital.

Sundhedsvæsenet har en Sektorplan for kommende anlægsopgaver, som løbende tilpasses den organisatoriske og faglige udvikling. De fysiske rammer på Dronning Ingrid's Hospital er på en række områder ikke længere tidssvarende. Her gælder det specielt de fysiske rammer for indlagte psykiatriske patienter og børn.

Sundhedsvæsenet har siden redegørelse på det psykiatriske område i 2010 og Børn og Ungestrategien arbejdet intensivt med områderne. Områderne søges derfor prioriteret ind i anlægssektorplanen på sundhedsområdet for at kunne give vores psykiatriske patienter og indlagte børn bedre fysiske behandlingsmuligheder under indlæggelsen og en bedre behandling.

8.3 Fangst- og landbrugsområdet

En større del af landets fangere har en kombineret økonomi med kystnært fiskeri. I yderdistrikterne såsom Ittoqqortoormiit, bygder i Tasiilaq og Qaanaaq, samt visse bygder i Upernavik området, er fortsat afhængig af fangst, da der ikke findes fiskeri andet end til eget forbrug. Fangererhvervets vilkår ændrer sig mere og mere fra den oprindelige form, og i mange bygder er der sket fuld overgang til kystnært fiskeri. Dels skyldes ændringerne klimatiske forhold og erhvervskoncentration. Ændringerne hænger muligvis også sammen med ændringerne i forhold til et generationsskifte. Den største årsag er dog, at produktionsanlæg koncentrerer sig dér, hvor der er let adgang til arbejdskraft, fragt og transport.

Selvom fangererhvervet udgør en mindre del af landets samlede økonomi, er det fortsat et vigtigt erhverv i forhold socioøkonomiske aspekter til fordel for den grønlandske kultur og samfund. Fangst er som fiskeri en integreret del af vores identitet, og derfor følger Naalakkersuisut situationen nøje.

Fangst har stor betydning for frisk kødforsyning og vinterforråd for mange familier. Naalakkersuisut prioriterer også en støtteordning for erhvervet via sælskindshandlingen, idetindhandling af sælskind nogle steder fortsat har stor betydning for indtjeningen.

Der arbejdes fortsat med øget selvforsyning fra lokale råvarer og fødevarer i tæt koordination med Veterinære- og fødevarermyndigheden i Grønland. Herunder gennemføres kurser for kystnære fiskere og fangere, så de på sigt kan blive primære producenter i forhold til institutioner, spisesteder, restauranter og detailkæden.

Med afsæt i koalitionsaftalen arbejdes der for ændringer af kvotetilførsler til yderdistrikter, som alene driver traditionel fangst af visse arter. Det er Naalakkersuisuts håb, at indførsel af kvoter til fangst

på traditionel vis kan bidrage til subsistensøkonomien i disse områder, dog med bæredygtighedsprincippet in mente.

Landbrugskommissionen har færdiggjort sin betænkning, herunder sine anbefalinger i 2014. Naalakkersuisut ser frem til, på et gennearbejdet grundlag, at vurdere mulighederne for at understøtte en økonomisk og miljømæssig bæredygtig landbrugsudvikling. Naalakkersuisut vil vurdere anbefalingerne og udarbejde et forslag til en prioriteret handlingsplan i forhold til anbefalingerne. Nogle af anbefalingerne i relation til modernisering af lovgivningen er allerede under udformning og vil være genstand for offentlig høring. Der arbejdes endvidere på at operationalisere nogle af de anbefalinger, som har potentielt store økonomiske konsekvenser for det offentlige. Det er vigtigt, at dette sker på en måde, så landbrugspolitikken og dens virkemidler på effektiv vis understøtter en udvikling af erhvervet, og dette sker på en måde, så Landskassen ikke belastes unødigt.

9 RAMMERNE FOR FINANSLOV 2015 OG FORBEREDELSEN AF FFL 2016

Forberedelsen af FFL 15 har fundet sted efter en periode med generelt faldende indtægter, som påvirker indtægtsskønnet og dermed det økonomiske råderum. Dette forhold forstærkes af de problemer, som er opstået som følge af Thule-sagen.

Pr. 1. oktober 2015 overgår servicekontrakten om drift og vedligeholdelse af Thule Air Base (TAB) fra det grønlandske selskab Greenland Contractors I/S (GC) til det amerikansk ejede selskab Exelis A/S.

Med hensyn til de økonomiske konsekvenser er det givet, at en del af indtægterne fra skatter og udbytter til Landskassen vil forsvinde.

Størrelsen af tabet er fortsat behæftet med stor usikkerhed, idet Selvstyret ikke har nærmere oplysninger om hvordan den nye kontraktpart vil tilrettelægge varetagelsen af kontrakten på TAB.

Dog har USA og selskabet forsikret Danmark og Grønland med, at man vil fortsætte med at have dansk/grønlandsk arbejdskraft og beskæftige lærlinge/praktikanter. Der vil helt sikkert være et stort tab som følge af bortfald af udbyttet fra GC. Usikkerheden består på nuværende tidspunkt især af, hvor store skatteindtægter, der vil komme fra nye selskab i form af a-skatter og selskabsskatter. Da kontraktsummen ved den nye aftale er betydeligt lavere, må det alt andet lige forventes, at disse indtægter til landskassen reduceres.

Det skal bemærkes, at på tidspunktet for udarbejdelse af bl.a. forslag til finanslov for 2015 har Naalakkersuisut i tæt samarbejde med den danske regering gjort indsigelse over for de amerikanske myndigheder mod resultatet af udbudsrunderen for servicekontrakten, som i forhold til tidligere praksis og gældende aftaler ikke er tilgået et grønlandsk-dansk selskab. Endvidere har pt. et af de danske firmaer, der har budt på kontrakten, rejst retssag overfor de amerikanske myndigheder.

Håndtering af nye udgiftsønsker

Der er altid ønsker om yderligere midler fra forskellige sektorer, som det ikke har været muligt at indpasse i det aktuelle forslag til FFL 2015 og samtidig sikre balance på DA i perioden 2015 – 2018. Naalakkersuisut fastholder imidlertid, at der skal være balance i perioden, sådan som det er besluttet med vedtagelsen af mål og principper for den økonomiske politik.

Internt i Naalakkersuisut er det derfor udgangspunktet, at eventuelle merudgiftsønsker på et ressortområde skal modsvares af tilsvarende besparelser inden for egne rammer. Naalakkersuisuts kommende ændringsforslag til 2. behandlingen af FFL 2015 skal derfor være finansierede.

I den videre politiske behandling af finanslovsforslaget og de dermed forbundne forhandlinger med partierne er der derfor heller ikke plads til at vedtage ufinansierede forslag, ligesom udgiftskrævende beslutningsforslag på FM 2015 også skal finansieres, såfremt de vedtages

Dette er udgangspunktet for Naalakkersuisuts kommende drøftelser med partierne, som Naalakkersuisut håber at finde bred politisk forståelse til, herunder i det kommende samarbejde med Finans- og Skatteudvalget om finanslovsforslaget.

Forberedelsen af FFL 2016

Sideløbende med behandlingen af FFL 2015 vil Naalakkersuisut skulle forberede et kommende finanslovsforslag for 2016. Derfor vil finanslovsforhandlingerne med partierne om finansloven for 2015 også kunne give nogle pejlemærker for arbejdet med næste års finanslov. Det er målet, at finanslovsforhandlingerne kan munde ud i skriftlige aftaler med partierne om vigtige temaer for dels at sikre et hensigtsmæssigt forhandlingsforløb, dels at bane vejen for mulige brede forlig på centrale områder. Naalakker-

suisut håber, at partierne tager godt imod dette forslag til at forbedre processen forud for vedtagelsen af de kommende års finanslove.

Naalakkersuisut er for at kunne gennemføre det pressende forløb med at håndtere to finanslovsforslag i løbet af relativt få måneder gået i gang med at forberede FFL 2016.

Det bliver vanskeligt at skabe balance og finde plads til væksthæmmende initiativer og eventuelle uønskede serviceforbedringer, men Naalakkersuisut påtager sig naturligvis denne opgave.

Blandt andet forberedes oplæg en række områder, som også vil tage hånd om nogle af de ønsker, som partierne har fremført under de indledende finanslovsforhandlinger i forhold til FFL 2015:

- Prioriteret sektorplan på sundhedsområdet, herunder med særlig fokus på tidlig indsats og forebyggelse. Herunder afsøges finansiering af nye tiltag via effektiviseringer og fondsmidler.
- Forberedelse af nye servicekontrakter på passagertrafikområdet med afsæt i niveauet i det oprindelige forslag til FFL 2015.
- Hensigtsmæssig og økonomisk forsvarlig opfølgning på Landbrugskommissionens betænkning.
- Plan for udvikling af forsøgsfiskeri og skabelse af øget værditilvækst på baggrund af fiskeriressourcen samt for bedre brug af midler i fiskeriudviklingspuljen for blandt andet at understøtte disse mål.
- Initiativer, der kan skabe bedre rammevilkår for at etablere og udvikle virksomheder.
- Evaluering af de særlige fiskeindustrietakster på el og vand.
- Lovgivning for at gennemføre de i FFL 2015 forudsatte reformtiltag på hovedkonto 20.11.51. Effekter af reformtiltag samt forberedelse af yderligere reformer, blandt andet på alderspensionsområdet.
- Beslutningsoplæg til EM 2015 om investering og

finansiering af forbedring af landingsbanestrukturen.

- Oplæg om anlægssektorplaner og finansiering heraf på alle væsentlige områder som input til anlægsdelen i FFL 2016.
- Forberedelse af en konsolidering af enhedernes IT i Selvstyret for at skabe en effektiv, sikker og omkostningsbevidst IT-drift via sikring af et fagligt højt niveau, sammenhæng og fælles arkitektur som grundlag for stordriftsfordele og dermed besparelser i de kommende år.
- Forberedelse af andre mulige tiltag for at opnå stordriftsfordele og produktivitetsudvikling i administration og drift, herunder i relevant omfang gennem fællesoffentlige løsninger.
- Gennemførelse af udgiftsanalyser som oplæg til mulige målrettede besparelser.
- Modernisering af bloktilkudsaftalerne med kommunerne for at sikre aftaler om målopfyldelse og incitamenter til at nå disse.
- Behovet for eventuel videreførelse af den ekstraordinære ledighedsbekæmpelsesindsats efter 2015, herunder særligt med fokus på indsatsen over for gruppen af 18-29 årige.
- Skabelse af bedre rammer til at styre den økonomiske udvikling i hele den offentlige sektor.
- Styrkelse af adgang til bedre data til planlægnings- og styringsformål i samarbejde med blandt andet Grønlands Statistik, som er ved at forberede et kommende virksomhedsprogram for 2015-2018.